

LABRIS

ORGANIZACIJA ZA LEZBEJSKA LJUDSKA PRAVA

Redovno izdanje lezbejskih novina | Broj 23 | Godina XIV | LABRIS - Organizacija za lezbejska ljudska prava | Beograd, 2008.

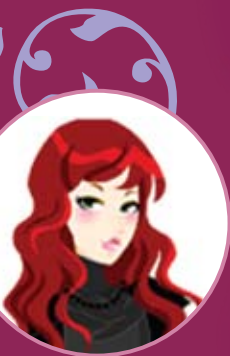
ZAGREB PRIDE 2008

"IMAŠ HRABROSTI!"

strana 8

IDENTIETI I ŠTA SA NJIMA ?

strana 17

TRANSEKSUALNA AUTOBIOGRAFIJA

strana 19

SRPSKO LEKARSKO DRUŠTVO:

ISTOPOLNA ORIJENTACIJA NIJE BOLEST

strana 10

DVADESET GODINA LEZBIJSKE GRUPE ŠKUC LL

INTERVJU S NATAŠOM SUKIĆ I SUZANOM TRATNIK

strana 2

DUGOGODIŠNJI LEZBEJSKI PAROVI

strana 12

SLOVENIJA

DVADESET GODINA LEZBIJSKE GRUPE ŠKUC LL

INTERVJU S NATAŠOM SUKIČ I SUZANOM TRATNIK

Probdjevena noć za lezbijski manifest

Nataša Sukič i Suzana Tratnik su pre dvadeset godina osnovale lezbijsku grupu LL, prvu takvu grupu u Sloveniji, u bivšoj Jugoslaviji pa čak i istočnoj Evropi. LL znači lezbijski Lilit, s obzirom da su začeci grupe nastali u feminističkoj sekciji Lilit. LL ne znači ljubljanske lezbijske, kao što su neki tvrdili, ali je istina, kaže Suzana, da je djelovanje lezbijske grupe u tadašnjoj Jugoslaviji bilo moguće samo u Ljubljani.

Kao za Suzanu tako i za Natašu je za početak njihovoga lezbijskog aktivizma bilo ključno iskustvo iz inozemstva. Suzana je sudjelovala na lezbijskoj konferenciji u Ženevi, o kojoj piše u *Trećem svijetu*, a Nataša na Paradi ponosa u Nizozemskoj, iako prije odlaska u Nizozemsku uopće nije znala da se radi o gej i lezbijskom događaju. "Aldo Ivančić nam je tek u Nizozemskoj rekao o kakvom se događaju radi," sjeća se Nataša, "i rekao nam da se na prijemu kod gradonačelnika pretvaramo da smo lezbijske. Bilo je komično, iako je ujedno to bio za mene i šok, jer je to zapravo bio moj osobni problem – znala sam, da sem lezbijska, iako to još nisam u potpunosti prihvatila."

Od tad naprijed su se stvari događale brzo. Često prebrzo, kaže Nataša, da bi čovjek mogao još razlučiti, što je uzrok a što posljedica. Aktivizam te povuče u sebe. Suzana i Nataša su poslije dvadeset godina... još uvijek unutra.

Koji dio iskustva iz inozemstva je bio ključan za nastanak lezbijskog pokreta u Sloveniji? Jesu li to bili strani primjeri, koji su privlačili, ili neki intimni preobratiti kod vas osobno?

Suzana: Oboje. To je bila brza škola života, koju nigdje drugdje ne možeš dobiti. U jednom tjednu možeš nadomjestiti pet godina života, koje bi inače izgubila. Ženevsko iskustvo mi je pokazalo, da smo posvuda, da je biti lezbijska nešto potpuno svakidašnje i normalno i prihvatljivo i da to nije neki identitet radi kojeg moraš živjeti s nekom težinom i skrivanjem. Dalo mi je osjećaj lezbijske zajednice.

Nataša: I kod mene se radilo o obadvoje – za primjere i osobne transformacije. U Nizozemskoj me je oduševilo, kako je cijeli grad živio s tom paradom. Sve je bilo u znaku duginih zastava. Ljudi su bili stvarno tome naklonjeni. Šokiralo me je da nas je nekakav gradonačelnik tako s uvažavanjem pozvao i organizirao nam prijem. Takav događaj te šokira i kultivira i u nekoliko dana napraviš kvantni preskok. Misliš: ako to imaju oni, onda možemo imati i mi.

Kad smo se vraćale natrag, zaustavile smo se u Koelnu, gdje se odvijala evropska konferencija ILGE. Pod utiskom svega toga sam Lilit učlanila u International Lesbian and Gay Association (ILGA), a da svoje kolegice uopće nisam o tome pitala. Neke u Lilitu su s tim imale problema i to su bili također već razlozi za osnivanje svoje grupe. Sve to je bio i motiv za to da smo se dogovorile za prilog u *Mladini*, gdje je zatim bio objavljen lezbijski manifest. Preko toga smo ponovno potražile Suzanu, koja je već ranije pokušala osnovati lezbijsku sekciju, ali je taj pokušaj propao.

Suzana: Taj pokušaj se je dogodio još prije mog odlaska u Ženevu. Pri Lilitu su se naime planirale različite podsekcije, također podsekcija za lezbijsstvo, u koju sam se upisala. Osnivački

sastanak smo imale u Riu i tada sam upoznala prve dvije lezbijske. Planirale smo neke prijevode, ali sve to je propalo, jer je većina žena, koje su tamo došle, rekly da one nisu lezbijske, da su novinarke i da jih zato to zanima. To me je prilično razočaralo. Sljedećeg sastanka više nikada nije ni bilo.

Koliko usporedbi je moguće postaviti sa zapadnim iskustvom odnosa između feminizma i lezbijstva? U Americi su naime lezbijske bile najprije isključene iz feminističkog pokreta zbog straha od izjednačavanja feminizma s lezbijstvom.

Nataša: Taj problem kod nas nisu imele sve feministkinje. Određene članice Lilita su imale problem s tim što sam Lilit uključila u ILGU. I to upravo one žene koje su se same suočavale s unutrašnjom dilemom jesu li lezbijske ili nisu. U tadašnjoj debati je bio izražen strah da će javnost izjednačiti feminizam i lezbijstvo. Na osnovi toga smo zaključile da je pametno stvari odvojiti, više definirati i odvojeno slati izjave u javnost. Ali po potrebi također i zajedno.

Suzana: Često se je po kuloarima govorilo da smo mi lezbijske i feministkinje bile posvađene. Ali to uopće nije istina. Često smo iste žene djelovale u obje sekcije. Kao lezbijska aktivistkinja si ne predstavljam da se prepirem s feministkinjama, ili da zato što sam lezbijska, ujedno nisam i feministkinja. Odvojenu sekciju smo ustanovile zato, zato što nas je bilo već

mного i što smo se bavile s nekim odvojenim pitanjima i aktivnostima. To se je kasnije pokazalo kao dobro rješenje.

Tomaž Mastnak je jednom rekao da je politički gledano, homoseksualac. Ipak "političko gejevstvo", ako to mogu tako reći, nije raširen fenomen, dok je "političko lezbijstvo" odigralo važnu ulogu. Kakav je bio odnos među političkim lezbijkama i lezbijskim pokretom?

Suzana: U okviru Lilita pa i LL-a je bilo nekoliko žena koje su se izjašnjavale kao političke lezbijske. Međutim to za nas nije predstavljalo nikakav problem.

Nataša: Političke lezbijske su bile te koje su u okviru Lilita otvarale i na političku agendu postavljale pitanje lezbijstva. Da njih nije bilo, sumnjam da bi se Lilit toliko bavio s tim pitanjima. Upravo zbog njih je bilo i meni lakše razmišljati o svojem identitetu. Kad smo osnovale LL neke su nas političke lezbijske jako podržale. U prilogu u *Mladini* su na primjer sudjelovale dvije političke lezbijske. Za njih je to bilo životno, esencijalno opredjeljenje.

Kakav je bio odnos između Magnusa, gej grupe, koja je bila osnovana 1984. godine, i lezbijske sekcije? Je li Magnus također otvarao prostor za lezbijska pitanja?

Suzana: Iako sam išla na gej zabave u Americanku, činilo mi se, da nemam što tražiti na njihovim sastancima. Zato nikad tamo nisam ni bila. Činilo mi se je da niti oni nisu imali potrebe da imaju uz sebe kakvu lezbijsku. Izuzev Alda.

Je li vam Magnus nudio podršku kad ste osnovale LL?

Nataša: Magnus tada zapravo nije ni djelovao, jer je po otkazivanju četvrtog festivala Magnus 1987. godine, bio tako rekoć u raspadu. Osnivanje LL je zapravo pomaglo na noge postaviti i Magnus. Nekoliko gejeva je naime tada počelo hodati na naše sastanke, na primjer Boris Pintar i Brane Mozetič. Brane je došao zbog toga, što je nešto prevodio i što su ga zanimali gej slengovski izrazi. I očito se je tako oduševio da je i ostao. I ne samo ostao, već također jako mnogo napravio. Kad smo mi započele planirati *Lesbozine*, oni su započeli planirati *Gayzine* in slično. Istina je, da smo bili jedni drugima oslonac i podrška, pa je zbog toga kasnije također nastao Roza klub.

Kako ste zatim objavile prilog u *Mladini* koji znači "coming out" lezbijstva u Sloveniji?

Nataša: O debati oko učlanjenja Lilita u ILGU je voditeljica Lilita koja je bila naklonjena lezbijstvu, predlagala da pripremimo taj prilog. Potom smo potražile Suzanu, koja u to vrijeme nije više dolazila na Lilit i oko toga se je zatim oblikovala grupa.

Suzana: Rekle smo sebi da ako već objavljujemo prilog, pa recimo već da smo lezbijska grupa. Zato smo također napravile i manifest te grupe. Objavile smo adresu i telefon, i tako je počelo.

Ali kako ste u Mladini uopće dobile prostor za to? Danas se čini nevjerojatno, da bi otišao u Mladinu i rekao: dajte mi četiri strane u reviji, da objavim svoj manifest.

Suzana: To se je dogovorila Mojca Dobnikar. Tada su bile stvari više otvorene. Osim toga je lezbijstvo bilo tema, koja je tada "privlačila", malo je bila egzotična. Ali prostor smo dobile i radi toga, što smo bile dio novih društvenih gibanja, i o tom se je tada puno pisalo u Mladini.

Pod prilogom ste bile potpisane Suzana, Roni, Erika, Nataša, Marjeta in Davorka. Kad ta imena dobijaju prezimena?

Suzana: Jako dugo ne. Po meni, tek u Revolveru. Također u Lesbozinu smo se potpisivale samo s imenima.

Jesu li bila tada uopće prisutna pitanja osobnog definiranja, razotkrivanja i slično? Je li bio strah pred razotkrivanjem važno pitanje?

Nataša: Za mene sigurno. Čak pri "L – Zborniku o lezbijskom pokretu u Sloveniji" sam se prikrila. Mene je konačno s tim pitanjem suočila Nataša Velikonja u drugom valu djelovanja LL-a, kad je u Časopisu za kritiku znanosti preuzela uredništvo lezbijskih i gej studija. Rekla mi je da bi bilo vrijeme da se konačno potpišem sa svojim imenom. Tek tada mi je postalo jasno da je potpuno besmisleno raditi sav taj aktivizam, a ujedno se sakrivati pod nekim pseudonimom. Također je zatim, u reviji Lesbo, ustrajala da se potpisujemo s imenima i prezimenima.

Kako ste prije toga združivali aktivizam i skrivanje prezimena?

Suzana: Mi smo bile bačene u aktivizam. Vrlo brzo smo počele raditi, i s obzirom na to da smo bile svjesne u kakvom društvu živimo, bilo je već samo bavljenjem s tim vrlo stresno. Osim tega smo sve bile studentice, ovisne od stipendija. Tada mi se činilo da okolina nije vrijedna da se izjasnim i nakopam sebi probleme. Ipak u nekom trenutku sam se potom osjetila snažnije i to sam razriješila. Mene je u to uvjerio Bogdan Lešnik u Revolveru. Razgovarali smo zašto se ne potpisujemo s imenima i prezimenima i ja sam nešto spominjala svoj nesiguran ekonomski položaj. Bogdan je na to rekao: "Jah, to niti nije ništa drugo nego ekonomija osobnog." (smijeh) Potom sam se nad tim zamislila i stvarno mi se nikad nije ništa dogodilo zbog toga što sam se potpisivala imenom i prezimenom. Ali mi to pitanja coming outa uopće nismo poznavale. Danas je to

drugačije – jasno je, ili si out ili si in. Tada smo samo orale ledinu.

Nataša: Pa, vidiš kako su se odvijali događaji. Idem u Nizozemsku i u šoku sam jer se moram izjasniti kao lezbijka. Kroz pet dana već razmišljam o tome da bi lezbijsku grupu morale imati i u Sloveniji. Napraviš neke preskoke. S identitetom međutim ne ide tako brzo. Osim toga nismo imale uzora. Sve si morala sama pronaći, shvatiti kako ćeš se postaviti prema svojoj najužoj okolini i slično. To su dugi procesi.

Tko je tada postavio političku agendu pokreta? Je li na primjer kod lezbijskog manifesta bio važan utjecaj zapadnog pokreta ili se radio o nekim izvornim, lokalnim idejama i zahtjevima?

Suzana: Kad smo radile prilog u Mladini, došle smo do zaključka da je potrebno napisati manifest, reći što grupa hoće i zašto smo osnovane. Ta uloga je pala na mene i na Helenu, koja je bila biseksualka i feministkinja. Sjećam se da smo bile kod nje cijelu noć i pisale tih golih pet stavaka. Trudile smo se i činilo nam se da moramo iz sveg svog znanja nešto potegniti... jer nije smjelo biti ništa krivo. Trebalo je biti jasno što hoćemo. Čini mi se da smo to vrlo dobro napravile, ali pri tom nismo imele nikakve literature. Razmišljale smo što napisati, da bude jasno, da bude pravilno, da ne bude prenategnuto, i tako dalje.

Kakvi su bili prvi odazivi javnosti na vaše djelovanje?

Suzana: Lezbijke se nisu činile politički važne. Slika lezbijki u javnosti spada u dio pornografskog imaginarija. To je prva misao. Tipovi kažu: "O, super!" LL-u je pisao ogroman broj muških. Pisali su nam da žele jednu ili dvije lezbijke. Ili: "Osamljen sam i konačno sam vas našao." Kao nijedna druga me ne voli, pa ćete vi. Dakle nismo predstavljale takve prijatelje kao gejevi. Ali kasnije su se čule primjedbe, da su te lezbijke LL ipak fine, ali zašto gnjave s tim bezobraznim političkim tekstovima? Naš manifest, i to da smo se definirale kao grupa samo za žene, im je išlo jako na živce. Tada je postalo jasno da se pri LL-u ne radi o nekim nevažnim slikicama iz revija, već da su iza toga realne žene, koje djeluju na osnovi svog vlastitog izbora. A to je bila prijatna.

Nataša: Kad smo 1988. godine organizirale prvi tjedan lezbijskog filma u Galeriji Škuc, je revija Teleks o tome objavila članak kojeg je napisala Alenka Štebe i koji je nosio naslov:

"Jas sam za konkretno."

Suzana: Što znači: ja sam za kurac.

Nataša: Novinarka se je u tekstu ograđivala od svega toga, kako ne bi tko pomislio da je ona lezbijka. Pisala je kako je iznenađena ozbiljnim studenticama, jer je vjerojatno sebi predstavljala kakvu felinijevsku scenu palucajućih jezika i ne znam čega sve još.

Jeste li tada odgovorile na članak?

Suzana: Razmišljale smo o tome. Ja sam se s njom već preko telefona posvađala jer sam joj rekla da se mi čini sasvim neprofesionalno, da piše članke o lezbijskom filmskom festivalu a pitala nas je samo o životu u paru, i da li 'švr-ljamo sa strane'. Međutim, potom je na članak jako dobro reagirala Jolka Milič. Sjećam se da nismo mogle vjerovati da u Sloveniji postoji osoba koja tako razmišlja. Napisala je naime, da je novinarka čitavo vrijeme pisala samo o sebi i bavila se svojim kompleksima, da je pisala stereotipno i da u članku uopće ne govori o lezbijskom filmskom festivalu.

Nataša: Zanimljivi su također bili jugoslovenski časopisi. Pojavljivale smo se u žutim rubrikama. Sarajevski As je recimo pisao, da se prodajamo austrijskim lezbijkama na granici. To su bili tada veliki strahovi socijalizma, da smo se me prodavale austrijskim kapitalistkinjama. (smijeh)

U kolikoj mjeri je homoseksualnost bila izrabljivana za političke obračune u vremenu tzv. slovenskog sindroma, dakle u vremenu zaoštavanja između jugoslovenskog i slovenskog političkog vrha?

Suzana: Jako. Slovenci su bili proglašeni za pedersku naciju. Ali to nije ugrozilo kontakte koje smo imale s hrvatskim i srpskim lezbijkama. Uvijek smo kao zajednica osjećale neku nadgradnju, tako da nam nacionalizam nije prišao blizu. Već feministički antipatrijarhalni stav se tome protivio.

LL 1988. godine postaje članica Odbora za čuvanje ljudskih prava, koji je bio osnovan radi procesa protiv četvorice*[1]. Da li možemo reći, da je LL bila državotvorna organizacija? Pošto novi društveni pokreti dovode do političkog preobrata i potom su također prva žrtva tog preobrata.

Nataša: Naša namjera naravno nije bila biti državotvorna na način kao što se potom zbilo sa samom državom. Mi smo tada razmišljale sa svojega vidika: postati vidljive i zahtijevati stvari za sebe.

Suzana: Tu je naravno spadala također borba za slobodu govora i slično.

* Proces protiv četvorice je bio sudski proces i politička afera u Sloveniji na prijelazu 80. i 90. godina 20. stoljeća. Služba državne sigurnosti i Protuobavještajna služba JNA (KOS) su uhapsili tri novinara tjednika Mladina (Janeza Janšu, Davida Tasića i Franci Zavrta) i zastavnika JNA Ivana Borštnera zbog izdaje vojne tajne (pojašnjenje prijedora)

Dakle radilo se o nadi da će se s promjenom političkog sistema uspostaviti bolji uvjeti za lezbijsku i gej zajednicu?

Suzana: Mislim, da ne.

Nataša: Kruta politička realnost koja se tada odvijala u Jugoslaviji, odvijala se je tako brzo, da smo bili često iznenađeni što se uopće događa. Za nas zapravo taj preobrat nije bio dobar, jer smo se dobro povezivale s lezbijkama iz Jugoslavije.

Suzana: Često me u inozemstvu pitaju, kako je bilo s pokretom pred osamostaljenjem i nakon toga. Ali za nas to nije nikakva prelomnica. Tek kasnije su se pokazale negativne stvari: uspon crkve, uspon desnice, porast govora mržnje.

Ali neka prelomnica svejedno je, ako taj prijelaz pogledamo kroz kontekst novih društvenih pokreta. U devedesetima svi ti pokreti zamru, samo gej i lezbijski pokret ostaju vitalni. Zašto?

Suzana: Mislim da ne propadaju već se transformiraju. Rezultat mirovnog pokreta je Mirovni institut. Feministički pokret se transformira u niz nevladinih organizacija za pomoć ženama žrtvama nasilja. Pokret se dakle institucionalizira. Nastaju servisi. Kod gej i lezbijskog pokreta se to ne događa jer to nitko ne treba. Država ne treba profesionalnih gejeva i lezbijki.

Nataša: Ako si dio crne zajednice u Americi, uvijek si stigmatiziran radi te osobne okolnosti i nikada nećeš moći reći da nisi bar malo diskriminiran. Taj te identitet potpuno opredijeli. Zato crna zajednica gradi i brani svoju kulturu. Isto važi za gejeve, lezbijke, biseksualce, transeksualce, za romsku zajednicu i slično. Pri tom se radi o vitalnim ljudskim interesima. Ako ideš u politiku – mirovni pokret je bila politika – potom se u skladu s promjenama u društvu ta politika mijenja.

V drugim zemljama poznamo više razdoblja pokreta – od asimilacijske do identitetne i queer politike. Je li slovenski gej i lezbijski pokret doživio nekakav stisnuti pubertet, što znači, da put kojeg zapadni aktivizam prolazi od pedesetih godina naprijed, tu prelazimo u vrlo kratkom vremenu ili čak preskačemo kakvu fazu?

Nataša: Da, vjerojatno se radilo stvarno o nekoj zazipanoj povijesti, speštanoj u vrlo kratki vremenski isječak. Mi nismo imali politiku asimilacije. Prije obratno. Imali smo politiku vidljivosti, željeli smo se predstaviti kao pošto-

vanja vrijedni subjekti i očuvati i razvijati svoju kulturu. Željeli smo su-bivati u tom društvu s nekim dignitetom.

Suzana: Važno je bilo i to, da smo proizlazile iz osemdesetih, iz novih društvenih pokreta, kad nije bilo strahova, da ako istupaš, je s tobom nešto naopako. Istupati je značilo nešto pozitivno, dok je asimilacija bila prezirana.

Da li je znači potreba do normalnosti, koja je tako jako prisutna na gej i lezbijskoj sceni, produkt kasnijeg vremena, ne početaka, kao što je to bilo na zapadu?

Nataša: Tu potrebu su zasigurno donijele devedesete godine. Druga polovica devedesetih.

Suzana: To uzrokuje tranzicija. Suočeni smo s pop vrijednostima, pop identitetima, sa sve manje udubljanja u stvari, s apolitičnim držanjem, stavom.

Nataša: Ako se malo zezam, mogu reći da je MTV također tomu pridonio. Živimo u vremenu brzih, konzumerskih kultura. Suočeni smo s informacijskom nasićenošću. Razvijaju se novi mediji, video, internet, mjenja se način komuniciranja... Mainstream vijesti te bombardiraju 24 sata na dan. Također istraživanja o mladima koja provode na FPN, pokazuju obrat u konzervativizam.

Kako se Škuc LL odaziva na promjene u devedesetima?

Nataša: Škuc LL u drugoj polovici devedesetih, kad istupa iz Roza kluba, zacrtava sebi politiku da se mora uspostaviti kao autonomni subjekt. U Roza klubu, koji je udruživao Magnus i LL, i koji je bio ustanovljen za isključivo političko djelovanje ali se je zatim raširio također na sva druga područja, npr. kulturu, se je LL počeo gubiti. Udruživanje gej i lezbijskog pokreta ga je naime progutalo. Zato nakon toga sebi postavljamo vrlo jasnu i profiliranu politiku, koja je u političkom smislu vrlo lijeva politika. Ujedno smo radikalizirale određena stajališta zbog prodora potrošačkog mentaliteta i zbrke identiteta na sceni.

Suzana: A ja sam ostala pri Roza klubu. Istina je da se je tada pokazalo, da udruživanje nije uvijek i dobro, naročito ako su stvari postavljene tako da moraš izabrati, ili ćeš djelovati u miješanoj grupi ili uopće nećeš raditi svoje stvari.

Devedesete donose također gej i lezbijske studije – na primjer zbornik, koji je izašao pri ČKZ 1995. godine. U kolikoj mjeri je teorija hranila aktivizam?

Nataša: Za LL je teorija bila uvijek značajna. Općenito u drugoj polovici devedesetih je LL počeo graditi na teorijskim platformama i bio je pri tom vrlo precizan. Prije toga je bilo vrijeme kad smo gradile infrastrukturu. Iz ništa smo stvarali prostor. To je neka potpuno druga djelatnost. Iako smo već tada slijedile teoriju. Pri Lesbozinu smo, na primjer, jako pazile koje autore/ice prevodimo.

Je je politika Škuc LL queer politika?

Nataša: Naši projekti su namijenjeni svim tzv. queer identitetima. U našu knjižnicu mogu doći svi. Kad radimo s poslodavcima u vezi osvješćavanja diskriminacije, navodimo sve queer identitete. Ali u posljednje vrijeme ustanovljam da na određenim djelovima scene uopće ne razumiju što znači queer. Jako veliki dio scene koji se udružuje u virtualnim svjetovima, ne razumije definicije queer. Ne znaju da su queer također strejt ljudi. Čitav spektar nenormativnih identiteta koji istupa iz heteronormativne matrice.

U devedesetima je u vrh političke agende zapadnog gej i lezbijskog pokreta došlo pitanje partnerskih veza, homoseksualnih brakova i obitelji. Kako to, da je Škuc LL preuzeo istu agendu, umjesto da bi branio queer poziciju, proizlazio iz feminističke kritike patrijarhata i bio kritičan prema heteronormativnim institucijama kao što je brak?

Suzana: To nije samo queer pozicija, to me pitaju i heteroseksualci. Da ako ste tako napredni, zašto biste se onda vjenčali? Bogdan Lešnik je u vezi toga jednom rekao da je to cinizam: lako je tebi govoriti nemojte se vjenčati, ako sam imaš mogućnost da se vjenčaš kao heteroseksualac. Ako imamo svi jednake mogućnosti, onda možemo biti u braku ili izvan braka.

Nataša: Ja sam s Tatjanom Greif, koja je bila pokretačica svega toga, debatirala o toj temi. Činilo mi se da je njena pobuda kontradiktorna s politikom LL-a. Ona mi je vrlo dobro odgovorila: ako hoćemo biti jednaki u društvu, moramo prvo imati jednake mogućnosti. Tek onda možemo slobodno odlučiti. Tu mogućnost sebi tek moramo osigurati. Iako se većina vjerojatno ne bi odlučila za brak, ipak tu mogućnost moramo imati. Vjerojatnije je da ćemo prije dobiti zakon koji će nas izjednačiti, nego što ćemo razbiti instituciju braka.

Kako onda komentirate tezu Michael Warnera, koji u knjizi *Trouble With Normal* tvrdi, da stvar u vezi braka nije tako jednostavna i da se pri tom ne radi o jednostavnoj mogućnosti izbora. Ta mogućnost, tvrdi, donosi nova razlučivanja. Gej zajednica bi radi toga bila razdijeljena na dobre gejeve koji se vjenčaju i koji su dobri državljani, te pokvarene pedere, koji se neće željeti vjenčati i bit će zbog toga samo još više marginalizirani i isključeni.

Suzana: I ako će stvari tako funkcionirati, ne možesh ih razriješiti tako da neće biti nikakvog problema. Problem je u tome da taj brak uopće postoji i da se moramo svi s njim baviti.

Nataša: Ključna stvar je da stremimo k tomu da imamo svi jednake mogućnosti. Kakve god to bile. Također ako su te mogućnosti loše. Brak je zasigurno loša mogućnost – tu nema nikakve dileme. Registracija je još lošija. Ali mi ne možemo jednostavno razbiti institucije, koje su upletene u heteronormativnu matricu i tamo su već ne znam koliko vremena. Možemo nastojati u tome da su te institucije budu naše, ako to ipak želimo. Naravno da to uvijek donosi nove probleme i nove vrste stigmatizacija.

Suzana: Stigmatizacija unutar zajednice je tako i tako već prisutna. Klasne, nacionalne razlike... i uvijek će biti. Inače bi mogli reći: zašto bi uopće imali lezbijsku zajednicu, pa bit će potom među lezbijkama razlika u odnosu na opći položaj. Na kraju bi s takvim razmišljanjem došli do toga, da ne radimo ništa.

Krajem devedesetih se na gej i lezbijskoj sceni događa nekakva diverzifikacija: nastaju nove grupe – Legebitra, Dih, Lingsium – s novim politikama i pristupima, s novim idejama kako raditi aktivizam. Gdje je u toj novoj situaciji mjesto Škuc LL?

Suzana: Sve te grupe su sigurno odgovor na nove potrebe koje nastaju. Mislim, da dilema da li sudjelovati s njima kako ćemo biti snažniji, ili ne, uopće nije pravilno postavljena. Radi se naime o potpuno prirodnom toku zbivanja.

Nataša: Uvijek je dobro, da nastaju nove inicijative, koje se odazivaju na nove potrebe. Naša scena je naime upravo tako heterogena kao što je heterogeno društvo kao cjelina. Razlike među nama su dakle logične. Ako bi bili sposobni naći minimalne zajedničke nazivnike kod najvažnijih strateških pitanja, onda bi bili snažniji. Mislim da je komunikacija među nama zadnjih godina zamrla radi nekih neuspjelih stvari oko parada ponosa. Škuc LL se je od toga odmaknuo, jer naša politika je da do određene mjere možemo ustrajati, a kad stvari idu u političkom smislu preko neke granice, mi se pod to ne možemo supotpisati. Pod neke krajnje desne stvari se jednostavno ne možemo potpisati jer bi izgubile kredibilitet i vlastiti identitet. Ali mislim da ništa nije izgubljeno, da se da o određenim stvarima razgovarati i uspostaviti sudjelovanje. Možda ne među svim

grupama – one, koje smo međusobno vrlo različite, vjerojatno ne možemo sudjelovati, jer jednostavno nema povjerenja da će se stvari tako izvršiti kako smo se dogovorili. U prošlosti su bile poslale neke izjave za javnost, u koje smo bile gurnute i u kojima smo sudjelovale iako nismo željele takvu izjavu za javnost.

Je li vas razvoj događaja – s obzirom na to, što ste si postavile na početku – razočarao?

Suzana: Razočaralo me je svašta, iako ne ne znam da li upravo to. Razočaralo me je to, da je danas toliko više mogućnosti i toliko više ljudi ... koji gotovo da ne razmišljaju.

Nataša Velikonja, Tatjana Greif, Urška Sterle, Nataša Suki ... ste jezgro LL-a. Radite na podmladku?

Nataša: ... i Suzana i Mateja i cijela grupa cura oko Monokla. To su sve projekti LL-a. Rado bih naglasila, da je LL skup autonomnih projekata koji moraju odgovoriti vrijednosnom, svjetonazorom pogledu Škuc LL-a. Spominjao si samo voditeljice projekata, ali oko tih projekata se okupljaju opet nove grupe ljudi. Oko Monokla je cijela grupa koja djeluje autonomno, i LL se u to ne miješa, oko knjižnice je nova grupa i tako dalje.

Suzana: S obzirom na moja aktivistička iskustva, najbolje funkcioniraju male grupe u kojima djeluje nekoliko ljudi, koje drži neka zajednička ideja. Kad se grupa raširi, već je drugačije. Grupa ne smije biti veća od jednog puštenog stola u gostionu. Ako je više od pet ljudi već dolazi do komunikacijskog šuma.

Znamenita izjava Mojce Dobnikar, kad je govorila o feminizmu a i o lezbijstvu, je da neće prestati raditi, dokle u Ljubljani neće biti tako živa scena kao u Berlinu. Koliko Berlina je u Ljubljani dvadeset godina po osnivanju lezbijske grupe LL?

Suzana: U tom vremenu se je svašta promijenilo. Tu smo glupo mislili da ćemo tako napredovati, da ćemo se približiti Berlinu. Ali pitanje je, koliko Berlina je još u Berlinu.

Nataša: Upravo to sam htjela reći. Tadašnjega Berlina nema više.

Da vas onda upitam drugačije. Uvijek kad razgovaram s onima koji su bili aktivni u novim društvenim gibanjima osamdesetih, zasvijetle im se oči, jer da je to bilo posebno vrijeme. Koliko Ljubljanice iz osamdesetih je u Ljubljani 2007. godine?

Nataša: Da odgovorim ovako: neću prestati, dok nećemo opet imati bar približno Ljubljane iz osamdesetih.

Suzana: O, joj, o, joj, a znaš, što će ti govoriti? Anakronistica si! (smijeh)

Nataša: Mislila sam na društvenu klimu, na taj naboj među ljudima. Nisam imela u mislima politički sistem.

Suzana: Zašto ne? Socijalizam nazad! (smijeh)

Nataša: Da, štošta od toga. Socijalnu državu zasigurno. A puno toga i ne..

Suzana: Doduše, iz osamdesetih je ostalo puno ljudi koji danas vrlo dobro rade razne projekte na različitim kreativnim područjima. Iстина je, da su neki među njima postali i dioničari. (smijeh)

Roman Kuhar

Prevod: Nela Pamuković

Foto: Nada Žgank / Memento

Izvor: www.narobe.si

MAKEDONIJA

ŽENSKA ALIJANSA

Ženska Alijansa je prva lezbejska nevladina organizacija u Makedoniji formirana u oktobru 2007, za ciljem da promovise lezbejska ljudska prava i vidljivost u društvu lezbejki i žena drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne preko feminističkih, antinacionalističkih, antimilitarističkih principa rada i politika.

Ženska Alijansa smatra da je pravo na različitu seksualnu orijentaciju jedno od osnovnih ljudskih prava. Zalaže se za odstranjivanje svih oblika diskriminacije prema lezbejkama, biseksualnim ženama, kao i diskriminacije na osnovu drugih vidova seksualne orijentacije, rodnih identiteta i rodnog izražavanja.

Ženska Alijansa:

- Daje podršku i osnažuje lezbejke i žene drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne, s ciljem da prihvate sopstveni identitet
- Rad za postizanje društvene vidljivosti, izlazak iz anonimnosti i izolacije, zbog senzibilizacije društva i smanjivanja homofobije
- Zalaže se za promenu zakona kako bi se izjednačili prava lezbejki i žena drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne, kao i ostalih seksualnih/rodnih manjina sa pravima heteroseksualnih osoba.

Žensku Alijansu je čini pet žena osnivačica/ članica lezbejki, kao i žena drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne.

Početni planovi Ženske Alijanse su okupljanje lezbejke i žene drugačije seksualne orijentacije zbog podrške, osnaživanja, preko organizovanja seminara, radionica i sl. Istovremeno, planiramo da radimo na lobiranju u društvu zajedno sa ostalim ženskim i ljudsko-pravaškim organizacijama u Makedoniji.

Aleksandra Arsovska i Gordana Trpčevska

HRVATSKA KONTRA

Kažu da je Hrvatska raj na zemlji. Hm, pitam se misle li tako i stanovnice Lezbijske pokrajine u Hrvatskoj... Prošlo je još 365 dana nazvanih 2007. godina. Sigurno gorite od znatiželje da čujete kako su ti dani prošli u Hrvatskoj... Bilo je svega, od politike do glazbe i sporta. Znam da zvuči kao TV Dnevnik, no krenimo redom...

Kako u posljednje vrijeme sportski duh leti iznad Zagreba i hvata sve pred sobom, ni lezbe nisu ostale imune na taj trend već su svoje mišiće podale sportskim aktivnostima. Naravno, nogomet je već tradicionalno na prvom mjestu jer strast za tim umijećem ne jenjava. Nogometni tim Bura marljivo nastavlja s redovitim treninzima na novozagrebačkom vanjskom terenu. Valjanje u blatu, skidanje dresova i dozvoljena tapšanja po stražnicama – možete li tome odoljeti? No šalu na stranu, dribljanje, zabijanje tuđih i branjenje vlastitog gola, te ostale vratolomije neizostavni su dio sportskog performansa. Talenti Burinih igračica prepoznati su diljem svijeta. Srebrnu medalju osvojile su na EuroGames-u u Antwerpenu 2007. godine. Šta reći nego - i mi zlatne kopačke imamo!

No, polje sportskog djelovanja se širi. Kome nije do trčanja za loptom, može višak energije ispoljavati serviranjima preko mreže. Ne, nije u pitanju tenis, već su krenula redovita badmintonka nalaženja. Sve one koje žele pokazati svoje potencijale svaki tjedan vježbaju udaranje loptice, serviranje i prebacivanje preko mrežice i ostale varijante reketiranja na iznajmljenim badmintonskim terenima. Zainteresiranih je sve više, a kako bi pokazale svoja umijeća i nama ostalima (ali i odmjerile snage), održan je i badmintonski turnir. Neke od talentkinja ovog sporta, pokazale su što mogu i na već spomenutom EuroGames-u.

Kako bi nas uvjerile u svoju svestranost, neke od igračica gore spomenutog Nogometnog tima Bura pohitale su pokazati da znaju i pjevati! Znati za Bura Band i šareni spektar glazbenih brojeva koje izvode po raznim eventovima spada u *must know* trendove unutar zajednice seksualnih/rodnih manjina. Specijalizirale su se za nastupe na prajdivima – tako su uveselile

povorke u Mariboru, Ljubljani i naravno Zagrebu. Osim toga, glazbena nadahnuća pokazale su na Rdečim zorama (Ljubljana), Girls are weird (Kutina), Queer Zagrebu, Vox Feminae festivalu (Zagreb), Velesajmu Kulture...

Kako bi ostale zabilježene u povijesti hrvatske nastrane glazbe, snimile su i dokumentarni film "Bura u Ljubljani" o pohodu benda na festival Rdeče zore. Isti je prikazan na festivalu gej i lezbijskog filma u Ljubljani. Čekamo dan kada će se u Saboru izglasati Zakon o registriranom partnerstvu, pa da Bura Band završi i na svadbi, što će biti kruna njihove karijere. Uveselit će vas prepjevima od Roxette, L word songa, Shakire, pa ako se atmosfera zahukta i starim hitovima Magazina. Više o ovom vokalno instrumentalnom sastavu na www.burabend.net.

Glazbena, kao i sportska, scena u ovima krajevima naprosto cvate. Ako vam je od rock sastava draža a capella izvedba, onda je zbor zvan Le Zbor za vaše uši. Oko desetak djevojk brusiti glasnice već dvije godine. U novembru je u klubu Močvara u društvu Ž Buke, Drvene Marije i Horkestra obilježena prva dvoljetka. Ritam Horkestra koji vas jednostavno obuzme, torte i kolač osigurali su pravu rođendansku atmosferu. Osim toga, audio zapis Le Zbora bio je sastavni dio intervencije u javnom prostoru Mohnfeld /'Polje makova' koju je izvela Sanja Iveković na izložbi Documenta 12 u njemačkom Kasselu. Tražeći rijetke nehomofobne (ili manje homofobne) kutke, Le Zbor je održao nastupe po cijeloj Hrvatskoj: Čakovec, Karlovac, Rijeka, Zadar, te na raznim događanjima (Girls are weird, QueerZagreb, FemFest). Još samo čekamo da glasovima zaore i na Zagreb Pride-u. Po potrebi zbor dolazi i u vaš grad, više na www.myspace.com/lezbor.

Taman kad ste pomislile da

se u Hrvatskoj samo zabavlja uz lake i teške note te valja po sportskim terenima, na red dolaze čitalačke aktivnosti u lezbijki. Lezbijska knjižnica Lezbib, koja posjeduje devetsto jedinica (knjige, stripovi, časopisi i filmovi vezani uz LGBTIQ tematiku) i ima oko 180 članica/ova proslavila je pet godina rada! Još jedan rođendan, još jedno slavlje. U knjižnici je priredena mala zakuska uz glazbenu pratnju dua Drvena Marija. Uz zvuke violine i gitare maestralno su otpjevani već ultimativni hitovi kao što su Homoseksualci, Titanik i Mama Tereza.

Kad već nižem rođendane, evo još jednog – Lezbijska grupa Kontra obilježila je deset godina postojanja. Kao neformalna grupa osnovana je u prošlom stoljeću, 1997. godine. Ovaj dvoznamenkasti rođendan nije obilježen slavljem, već više radno – održan je regionalni sastanak lezbijskih aktivistkinja iz Slovenije, Srbije, Makedonije i Hrvatske pod nazivom *Lezbijski feministički aktivizam - gdje smo 10 godina nakon prvog regionalnog lezbijskog feminističkog skupa?* Raspravljalo se o vrućim temama kao što su lezbijski pokret na ex Yu prostorima, lezbijskom aktivizmu, separatizmu i vidljivosti.

Početak godine počelo je s radom Savjetovalište za lezbijke i biseksualne žene. Zbog učestalog nasilja na svim društvenim razinama te zbog diskriminacije od strane psihijatarica i psihologa/inja u zdravstvenim ustanovama, stvorila se potreba za sigurnom prostorom. Podrška, informacije ili tek ugodni razgovor pruža se putem e-maila (savjetovaliste@kontra.hr), SOS linije (+385 1 4573372) ili individualnog savjetovanja. Naravno, održane su i raznolike radionice i okrugli stol *Briga za LGBT zajednicu: SOS telefoni i psihoterapija* kojim je obilježen Dan borbe protiv homofobije. U Savjetovalištu rade educirane volonterke i psihologinja.

Krajem godine Psihološko savjetovalište za pripadnike/ce seksualnih i rodnih manjina pokrenula je i Lezbijska organizacija iz Rijeke (LORI). Sve LGBT osobe koje žele koristiti

usluge savjetovališta neka pohrle na lori.savjeovaliste@yahoo.com ili +385 91 5934 133. LORI su pokrenule kampanju usmjerenu na obitelj *Obitelj bez predrasuda* koja obuhvaća istraživanja o prihvaćenosti pripadnika/ca seksualnih i rodnih manjina u obitelji i širem društvu, *coming out* priče, priče iskustava roditelja i članova/ica obitelji... U dnevnim novinama objavljena su otvorena pisma LGBTIQ osoba upućena roditeljima i skrbnicima/ama. Kreirana je interaktivna web stranica (www.obitelj-bez-predrasuda.info) s ciljem informiranja i pružanja podrške pripadnicama/cima seksualnih i rodnih manjina te samoj obitelji. Da bi se doprlo do što šire javnosti i što većeg broja skrivenih i neskrivenih pripadnika/ca seksualnih/rodnih manjina, u suradnji s udrugom Alarm pripremljena je forum kazališna predstava "Hoće li biti drugačije kada im kažem da sam gej?". Sve/i željne/i glumačkog izražaja došle/i su na svoje – mogle/i su ad hoc sudjelovati u predstavama koje su se održavale diljem Hrvatske.

Testiranje na homofobiju u sklopu kampanje *Nismo homofobični, ali...* priredili su Kontra i Iskorak. Test je bio podijeljen građanima/kama na glavnim trgovima Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka. Priliku da se testiraju dobile/i su i saborske/i zastupnice/i kojima je letak bio uručen ispred zgrade Hrvatskog sabora. Koliko se epidemija homofobije proširila, slikovito nam je pokazala HDZ-ova zastupnica rekavši da se 90% hrvatskih građana izrazilo kao rimokatolici te da ne može jedna manjina silovati većinu. Naravno, božice mi ne bi oprostile da zaboravim spomenuti Povorku ponosa u Zagrebu. Već tradicionalni događaj, odnosno sveti ritual koji iole osvještena pojedinka/ac ne propušta. Šesta po redu povorka u Zagrebu po prvi puta se kretala izmijenjenom putanjom. Stupale/i smo ponosno od Trga Maršala Tita do Cvjetnog trga gdje se u revijalnom tonu održao zabavni program. Isti su svojim glazbenim talentima obogatili/i: Laura Ferr, Anda, Danielle, Miro Mirt, Spina, Ante Perković, Kimiko i Lollobrigida. Ovo je vremenski bila najduža povorka jer nas policija napokon nije požurivala, čitaj nagurivala. I, da, na glavnom zagrebačkom trgu uz rame bana Jelačića vijorile su se zastave duginih boja! Nažalost tužnu sjenu na ovaj događaj bacili su napadi na sudionike/ce povorke koje/i su se kretale/i van mjesta događaja. Nadam se da to neće utjecati na nedogađanje Povorke u 2008. godini.

Iako se u ovih 365 dana štošta dešavalo, velike i male stvari – ali sve jednako važne, htjela bih ovako usput podstaknuti aktivistkinje i aktiviste na malo više događanja, aktivnosti, inicijativa s visokim udjelom političkog djelovanja i angažiranosti, pa da nam stvarno bude raj na zemlji. Eto, vidjet ćemo što će donijeti sada već tekuća godina 2008. Ostaje da kažem - pozdrav do idućeg pisanja...

Sanda Brumen

AKTIVISTIČKI POLJUPCI ISTOSPOLNIH PAROVA NA ZRINJEVCU

PRVI ZAGREBAČKI FLASH MOB

07. 06. 2008.

ZAGREB - Flash mob je izraz koji se odnosi na kratko i efektno djelovanje veće skupine ljudi. Akcije se dogovaraju unaprijed i uvijek se odvijaju u javnim prostorima. Iako je obično riječ o zabavnim akcijama koje su uglavnom besmislene, u Zagrebu se jutros odigrala jedna koja građane poziva na toleranciju. Iako su u svijetu flash mob akcije poznate, ovo je prva takva akcija u Zagrebu. Organizirali su je ljudi iz zagrebačke LGBT zajednice kako bi jednoga dana Zagrebom, baš kao i u drugim svjetskim gradovima, istospolni parovi mogli šetati držeći se za ruke bez opasnosti od nasilnih reakcija sugrađana.

LORI, RIJEKA

Kampanja za prihvaćanje i smanjenje diskriminacije prema pripadnicama/cima seksualnih i rodnih manjina u obitelji

S ciljem informiranja i senzibiliziranja roditelja/obitelji za bolje razumijevanje i prihvaćanje lezbijki, gej muškaraca, biseksualnih, transrodnih, transeksualnih i queer osoba (LGBTIQ) u svojim primarnim sredinama, Lezbijaska organizacija Rijeka "LORI" provodi Kampanju za prihvaćanje i smanjenje diskriminacije prema pripadnicama/cima seksualnih i rodnih manjina u obitelji.

Kampanja obuhvaća dva istraživanja: jedno provedeno u LGBTIQ zajednici u svrhu ispitivanja iskustava LGBTIQ osoba s prihvaćenošću u obitelji; drugo provedeno na nacionalnom uzorku među roditeljima/skrbnicima kako bi ispitani njihove stavove, informiranost o prihvaćanje LGBT osoba. Biti će izrađeni i distribuirani edukativno promotivni materijali (otvoreno pismo u dnevnim novinama, letci, brošure, publikacija) i kreirana interaktivna web stranica s ciljem informiranja i pružanja podrške pripadnicama/cima seksualnih i rodnih manjina te samoj obitelji, s naglaskom na roditelje i/ili skrbnike/ce. Internet stranica (www.obitelj-bez-predrasuda.info) bit će postavljena u travnju 2007. i pružat će mnogo korisnih informacija, kako za LGBTQ osobe, tako i za njihove roditelje. U tijeku projekta održat će se tri radionice na temu Samoprihvatanje, Internalizirana homo/bifobija i Coming out u svrhu samoosnaživanja zajednice, a s ciljem izravnijeg komuniciranja i osvještavanja korisnica/ka o problematici coming out-a. U suradnji s udrugom Alarm, održat će se tri predstave (forma kazališta potlačenih) u većim gradovima Hrvatske.

Zbog postojećeg nerazumijevanja, netolerancije, predrasuda, diskriminacije i (internalizirane) homo/bi/transfobije, jedna od osnovnih poteškoća s kojima se susreću pripadnici/ce rodnih i seksualnih manjina, je otkrivanje svoje seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta/izražavanja drugima, naročito članovima/cama obitelji i roditeljima. U većini slučajeva, LGBT osobe strahuju od odbacivanja i osude obitelji, te su upravo u njima žrtve netolerantnosti, nerazumijevanja, fizičkog i/ili emocionalnog nasilja.

Želja nam je istaknuti probleme s kojima se LGBT osobe susreću u svojim obiteljima, povećati svjesnost članica/ova obitelji i roditelja o potrebama LGBT osoba, potaknuti veću prihvaćenošću ovih osoba u obitelji kao i utjecati na bolju osnaženost samih LGBT osoba. Realizacija projekta omogućit će roditeljima i ostalim članicama/ovima obitelji LGBTIQ osoba dostupnost informacijama vezanim uz LGBTIQ tematiku, doprinijeti povećanju razumijevanja za LGBTIQ osobe te smanjenju predrasuda i diskriminacije prema pripadnicama/cama seksualnih i rodnih manjina od strane njihovih obitelji. Dugoročno gledano, projekt ima za cilj smanjenje homo/bi/transfobije, kako u obitelji, tako i u društvu, te promicanje ljudskih prava LGBT osoba.

Kampanju za prihvaćanje i smanjenje diskriminacije prema pripadnicama/cama seksualnih i rodnih manjina u obitelji su financijski podržali Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva i Global Fund for Women.

Posebno preporučujemo da posetite sajt objavljen povodom ove kampanje na kome se nalaze brojne korisne informacije o samoj kampanji, kao i o coming out-u, stereotipima, strahovima i nasilju kojem su izložene LGBT osobe (<http://www.obitelj-bez-predrasuda.info/>)

BOSNA I HERCEGOVINA

QUEER SARAJEVO FESTIVAL

24 - 28.09.2008.

Šta je Queer Sarajevo Festival (QSF)?

U regiji bivše Jugoslavije (Slovenija, Hrvatska, Srbija, Makedonija) queer festivali predstavljaju jedan od najvažnijih javnih događaja koji prezentiraju queer pokret, teoriju i kulturu. Kao oblik kulturnog aktivizma, queer festivali predstavljaju uvod u queer teoriju i aktivizam kroz umjetnost i kulturu, koristeći različite forme umjetničkog izražaja.

Udruženje Q i Sarajevo otvoreni centar (SOC) odlučili su da tokom 2008. godine organiziraju Queer Sarajevo Festival, uviđajući problematiku nevidljivosti postojeće queer kulture u BiH i neomogućenost društvenog procesa za njeno izražavanje i prepoznavanje. Sarajevo je grad festivala, a Queer Sarajevo Festival će doprinjeti obogaćenju kulturne, umjetničke i društvene klime u Bosni i Hercegovini.

Queer Sarajevo Festival je zamišljen kao prostor u kojem će se izazvati i preispitati heteronormativne i patrijarhalne vrijednosti, posebno one koje se tiču pitanja identiteta i seksualnosti, viđenih u kontekstu roda, spola i seksualne orijentacije. Queer Sarajevo Festival će ponuditi slobodan prostor, zasnovan na principima samodefiniranja, samoidentifikacije, individualnosti i slobode izbora. Također, naša želja je da učinimo vidljivom vezu između različitih vidova nasilja i diskriminacije, kao i potencijala i potreba queer pokreta da se takva situacija mijenja u cilju ostvarivanja i poštivanja ljudskih prava za sve.

Cilj prvog Queer Sarajevo Festivala jeste da predstavi, kroz upotrebu različitih umjetničkih formi, "životne priče" onih koji/e se identifikiraju (ili ih drugi/e identifikiraju) kao lezbejke, gej, biseksualne, transrodne, transeksualne, interseks i queer osobe (LGBTIQ), društveno nevidljive i neprihvatljive. Mi želimo da podijelimo njihove priče sa Vama.

Kako definiramo queer (kulturu)?

Odstupanje od heteropatrijarhalnih normi, principa i vrijednosti; preispitivanje i konstantno

remećenje svega što je društveno pretpostavljeno i uvjetovano; transgresija i dekonstrukcija pretpostavljenih konstrukata seksualnosti i identiteta, spola i roda; stvaranje slobodnog prostora zasnovanog na principima samodefiniranja, samoidentifikacije, individualnosti, slobode i izbora; uključivanje lezbejske, gej, biseksualne, transrodne, transeksualne, interseksualne i heteroseksualne populacije kroz preispitivanje njihovih (zatvorenih) konstrukcija seksualnosti i identiteta; teorije, politike i aktivizmi koji realiziraju vezu između svih oblika opresije i diskriminacije.

Zbog čega organiziramo Queer Sarajevo Festival?

Bosna i Hercegovina je tradicionalno i patrijarhalno društvo u kojem je bilo kakva "različitosť" po pitanju seksualnosti i/ili identiteta nepoželjna. LGBTIQ osobe nisu adekvatno predstavljene u javnom prostoru, često su tretirane u medijima kroz senzacionalizam, uz upotrebu uvrijedljivog jezika. Većina "mainstream" kulturnih događaja (filmski, pozorišni festivali, itd.) ne uključuju queer tematiku. Ovakva situacija ostavlja LGBTIQ populaciju u nevidljivom i marginaliziranom položaju, bez ikakve podrške za promjenu i akciju.

Vjerujemo da se ovakva situacija može promijeniti putem prezentiranja queer kulture, teorije i aktivizma kroz umjetnost na Queer Sarajevo Festivalu. S obzirom na to da je umjetnost nenamjetljiv, ali snažan medijum za prenošenje informacija o temama koje su tabuizirane u društvu, umjetnost i kulturna dješavanja su također poželjna forma aktivizma za same pripadnice/ke LGBTIQ populacije u BiH – 61,4% njih koji/e su učestvovali/e u analizi Udruženja Q, izjavili/e su da bi podržali/e i učestvovali/e u queer kulturnim manifestacijama organiziranim u BiH.*

* Nevidljivo Q? Pitanje ljudskih prava i potreba LGBTIQ osoba u Bosni i Hercegovini, Svetlana Đurković, Udruženje Q, Sarajevo, BiH, 2007, str. 34

Kratkoročni ciljevi QSF-a su:

Iniciranje javne manifestacije queer kulture, teorije i pokreta koja će postati tradicionalna manifestacija vidljivosti LGBTIQ populacije u Bosni i Hercegovini; predstavljanje regionalnih tendencija i inicijativa na polju queer kulture, pokreta i teorije; uspostavljanje održive saradnje između Queer Sarajevo Festivala i zvaničnih kulturnih institucija i organizacija u Bosni i Hercegovini; iniciranje javne diskusije o poziciji i položaju queer populacije u Bosni i Hercegovini, LGBTIQ kulturi, identitetima i ljudskim pravima kroz aktivnosti koje će se odvijati prije i tokom QSF-a.

Dugoročni ciljevi QSF-a su:

Učiniti teme koje se tiču LGBTIQ populacije i ljudskih prava vidljivim, prepoznatljivim, te približiti ih bh društvu kroz nenasilne i umjetničke forme prezentacije; i doprinjeti dugotrajnom procesu dekonstrukcije postojećih predrasuda, stereotipa i tabua, i smanjenju diskriminacije i nasilja nad LGBTIQ populacijom u javnom prostoru, kroz razjašnjavanje tema koje se tiču LGBTIQ populacije upotrebom različitih umjetničkih formi.

Festival će također imati i "uvodnu" fazu u vidu mjesečnih projekcija filmova u periodu od aprila do juna, 2008. godine. Svaka projekcija uključit će po jedan dokumentarni, umjetnički i/ili kratki film koji prikazuje različite aspekte svakodnevnog života LGBTIQ osoba. Selekciju filmova napravio je Andrejs Visockis, LGBTIQ aktivista iz Rige, Latvija. Svaka projekcija će biti praćena okruglim stolom, diskusijom organizovanom za ciljanu grupu, kao i sa opsežnom medijskom kampanjom. Na ovaj način, mjesečne projekcije filmova predstavljat će važan segment medijske kampanje samog Festivala.

Preuzeto sa sajta: <http://www.queer.ba>

ZAGREB PRIDE 2008 - "IMAŠ HRABROSTI!"

PRIDE TJEDAN | PRIDE WEEK

23. - 27. lipnja | 23. - 27. juna

- Čitav tjedan, Radionice izrade transparenta

Lokacija: info@zagreb-pride.net

Koordiniraju: Gordana Tihomirović, Zagreb Pride & Edo Bulić, Inquee rzicija

SRIJEDA | SREDA

25. lipnja | 25. juna

- Zagreb Pride @ Trg bana Jelačića
- Ujutro, Podizanje zastava duginih boja

Program: Le Zbor - Hrvatska himna | Croatian anthem**Lokacija:** Trg bana Josipa Jelačića**ČETVRTAK | ČETVRTAK**

26. lipnja | 26. juna

- Zagreb Pride @ Booksa
- 20:30, Predstavljanje video-spoda "Imaš hrabrosti" i poziv na Pride

Lokacija: Booksa, Martićeva 14d**Predstavlja:** Gordan Duhaček, Zagreb Pride**PETAK | PETAK**

27. lipnja | 27. juna

- Mame u MAMI
- 17:00, diskusija

Lokacija: net klubu MAMA, Preradovićeve 18**Koordinira:** Goran Subotić, Zagreb Pride

- Queer Zagreba & Zagreb Pride @ Kino Europa
  - 19:00, Bruce LaBruce: The Raspberry Recih (2004)
  - 21:00, Bruce LaBruce: Otto, or Up with Dead People (2008)
  - 22:30, Kino Europa PrePride Party

Lokacija: Kino Europa, Varšavska 3**Special friend guest:** Daniel Bättscher (aka Tim Vinzent)**Predstavljaju:** Gordan Duhaček, Zagreb Pride, Zvonimir Dobrović, Queer Zagreb**PRIDE DAN | PRIDE DAY**

28. lipnja | 28. juna

- 11:00 OKUPLJANJE za Povorku ponosa

Lokacija | Location: Trg maršala Tita**Warm-up:** Marko Jurčić

- 13:00 - 15:00, Govor i koncert na "Cvjetnom"

Voditeljica: Ida Prester**Nastupaju:**

- Le Zbor
- Pars Petrosa
- Welcomin' Committee in Flames

PROGRAM DEMODE**Posebni gosti / gošće:**

- **Gordana Lukač Koritnik** (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova)
- **Sophie In't Veld** (Nizozemska članica Europskog parlamenta, ALDE klub, Demokrati '66)
- **Jeanine Hennis-Plasschaert** (Nizozemska članica Europskog parlamenta, ALDE klub, Narodna stranka za slobodu i demokraciju)

- 12:00 POVORKA PONOSA kroz centar grada

Ruta: Masarykova ➔ Teslina ulica ➔ Trg Nikole Šubića Zrinskog ➔ Praška ➔ Trg bana Jelačića ➔ Ilica ➔ Preobraženska ➔ Trg Petra Preradovića aka "Cvjetni trg" (45 min.)

- 22:00, Pride Party

Za Zagreb Pride govorit će: Karla Horvat Crnogaj & Marwan Zeitoun

- **Ulrike Lunacek** (zastupnica Državnog vijeća Savezne skupštine Austrije, supredsjednica Europske zelene stranke, Zeleni - Zelena alternativa)
- **Vesna Pusić** (zastupnica Hrvatskog sabora, Hrvatska narodna stranka - Liberalni demokrati)
- **Mirela Holy** (zastupnica Hrvatskog sabora, Socijaldemokratska Partija Hrvatske)
- **Iva Prpić** (zastupnica Gradske skupštine Grada Zagreba, Socijaldemokratska Partija Hrvatske)

BEOGRAD**ZAJEDNIČKI ZAKLJUČAK**

istraživanja Gej strejt alijanse i Centra za slobodne izbore i demokratiju jeste da 70 odsto ispitanika veruju da je homoseksualnost bolest.

Istraživanje javnog mnjenja o homoseksualnosti pripada domenu socioloških nastojanja da se utvrde društveni uslovi i posledice jedne realnosti, bez obzira na njeno poreklo. Ovo istraživanje je imalo za svoj uzorak opštu populaciju, pa je predmet bio ispitivanje stava prema homoseksualnosti, a ne homoseksualnost kao takva.

Sa procesima emancipacije i rađanja svesti o različitosti među osobama "drugacijeg" seksualnog opredeljenja, prestaje potreba isključivo za istraživanjem porekla homoseksualnosti, a jačaju nastojanja za sociološkim analizama ne/prihvatljivosti

Gej Strejt Alijansa Gay Straight Alliance

homoseksualnosti i društvenih grupa čiji članovi dele ovu orijentaciju, kao i za analizama identiteta koji se formiraju na toj osnovi. Savremena sociološka teorija i empirija pokušavaju da daju odgovor na to ne zašto je neko homoseksualac, već kakve reperkusije ima ova pojava, čije postojanje niko više ne može osporavati ili negirati.

Homoseksualnost je znatno više od seksualne privlačnosti među istim polovima; istraživanje ove pojave kao "društvenog konstrukta" zahteva klasične sociološke metode istraživanja, od kojih je jedna svakako i istraživanje javnog mnjenja. Takva istraživanja treba da daju odgovor na pitanja kao što su:

1. koliki je obim i kakav je intenzitet određenog stava prema homoseksualnosti
2. kakav je odnos između stava prema homoseksualnosti i vrednosnih orijentacija
3. kakav je odnos između stava prema homoseksualnosti i stavova prema drugim društvenim pojavama i dešavanjima
4. u kakvoj su vezi stavovi prema homoseksualnosti sa socijalnim i demografskim karakteristikama pojedinaca i grupa
5. postoji li i koliki je obim socijalnih distanci prema homoseksualcima

Odgovori na ova pitanja treba da posluže kako za teorijsko razmatranje zrelosti jednog društva da sebe nazove "otvorenim", tako i za razmatranje praktičnih koraka pojedinaca i organizacija koje rade na strategijama integracije seksualnih manjina u društveni sistem.

Preuzeto sa sajta: <http://www.gsa.org.rs/>

USKORO

KNJIGA O LEZBEJSKOM COMING OUT-U I BROŠURA O DUGOGODIŠNJI LEZBEJSKIM PAROVIMA

Kao što znate, prije skoro dvije godine, Labris je objavio brošuru sa 16 lezbejskih priča o coming out-u. U izradi brošure učestvovala su lezbejke i žene drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne koje žive u Srbiji. U toku rada na brošuri, a u razgovoru sa Sunčicom Vučaj, saradnicom Labrisa na ovom projektu, javila se potreba za produbljanjem i stavljanjem teme coming out-a lezbejki u širi društveni kontekst. S tim u vezi, pojavila se ideja da objavimo knjigu o lezbejskom coming out-u s ciljem daljeg rasvjetljavanja i boljeg razumijevanja teme, kao i pokušaja da se i široj populaciji približi ova tema, a sve u cilju daljeg unapređenja lezbejske egzistencije u Srbiji.

Sa ponosom i zadovoljstvom vam predstavljamo plan da objavimo knjigu koja bi bila rezultat obimnog istraživanja u kojem bi učestvovale lezbejke i žene drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne koje žive u raznim gradovima Srbije. Istraživanje bi činili individualni i grupni intervjui sa ženama. Nakon faze prikupljanja podataka u periodu mart – juli 2008. godine, pristupilo bi se analizi i obradi podataka i pisanju knjige koja bi trebalo da se štampa do kraja ove godine. Istraživačica i autorka knjige je Sunčica Vučaj, saradnica Labrisa na ovom projektu.

Pored knjige o lezbejskom coming out-u, ove godine Labris planira da objavi brošuru koja će sadržavati intervjue sa dugogodišnjim lezbejskim parovima koji žive zajedno. Brošura, čija je ideja da učini vidljivom svakodnevnicu, kao i probleme sa kojima se suočavaju dugogodišnje lezbejske veze u homofobičnom društvu, će obuhvatiti domaće priče i iskustva

dugogodišnjih lezbejskih parova u Srbiji. Ova brošura predstavlja pokušaj dokumentovanja lezbejskih partnerskih odnosa, načina na koji se oni grade, kao i načina na koji opstaju dugogodišnje veze koje su društveno nevidljive, nepoželjne i neprihvatljive. Kako izlazimo na kraj sa (internalizovanom) homofobijom i kako ona utiče na našu vezu? Kakve kompromise pravimo u vezi? Da li smo out kao par? Da li smo razmišljale o tome da imamo decu? Kakvu podršku dobijamo od lezbejske zajednice? Ovo su samo neka od pitanja na koje će ova brošura pokušati da odgovori.

Parovi će biti u prilici da autorizuju svoju priču i da se potpišu onako kako žele. Takođe, sve one priče koje ne budu objavljene u brošuri, u dogovoru sa autorkama biće objavljene na našem veb-sajtu. U ovom broju Labris novina imaćete priliku da čitate dve lične priče iz ove brošure.

Autorka intervjua i brošure: Ljiljana Živković.

QUEER BEOGRAD

Još jedan, četvrti po redu QueerBeograd festival, održan je od 5. do 7. oktobra 2007. u Kulturnom centru Magacin u Beogradu, ovoga puta fokusirajući se na teme Transseksualnosti/Transrodnosti i Rada u industriji seksa. Ovim temama bavile/i smo se tokom tri dana direktnih akcija, performansa, diskusija, izložbi, filmskog programa, koncerata...

I ove godine festival je organizovan jer smo želele/i da stvorimo onaj javni prostor i mesto na kojem bismo približile akademske i aktivističke rasprave i diskusije o međusobnoj povezanosti različitih vrsta politika, od pitanja roda, transrodnosti, feminizma, problematike rada u industriji seksa, a kako bi ukazale/i na isprepletanost društvenih dimenzija patrijarhata, heteronormativnosti i heteroseksizma, nasilja i transfobije.

Festival je imao za cilj da kroz razgovor o ovim bitnim pitanjima i kroz upoređivanje različitih iskustava, omogući i podrži stvaranje mreže prijatelja i strateško povezivanje i saradnju različitih aktivističkih grupa, aktivnih po pitanju oslobode

nja u najširem smislu, do pitanja rodne sloboda i razumevanja rodne različitosti u različitim sociokulturnim kontekstima. Tako je Diskusija o Trans identitetima organizovana u saradnji sa prvom Trans grupom (samo)podrške, GaytenLGBT, osnovanom početkom 2007., a diskusija o radu u industriji seksa u saradnji sa Centrom za ženske studije i istraživanja roda.

“Revolucija počinje kod kuće, u našim srcima, i našim spavaćim sobama.”

Queer, kao eklektičan sociopolitički termin sa neiscrpnim subverzivnim kapacitetom za promenu, ne treba da bude percipiran samo kao akademski koncept odvojen od svakodnevnog života.

Zato smo i na ovom, četvrtom po redu QueerBeograd festivalu pokušale/i da pokažemo kako različiti ljudi prvenstveno žive svoje politike, i kako kroz svojevrstan crossover teorije i prakse razvijaju direktno - aktivan odnos sa svetom oko sebe.

SRPSKO LEKARSKO DRUŠTVO:

ISTOPOLNA ORIJENTACIJA NIJE BOLEST

“Istopolna orijentisanost nije bolest”, stoji u dopisu Psihijatrijske sekcije Srpskog lekarskog društva, koji je Labris dobio kao odgovor na zahtev da ova domaća institucija potvrdi stav koji je i zvanični stav Svetske zdravstvene organizacije već 18 godina. Povodom 17. maja, Međunarodnog dana protiv homofobije, i u okviru akcije “Da li ste homofobični?”, Labris se ponovo obratio SLD-u, ali i Lekarskoj komori Srbije i budućoj ministarki/ministru zdravlja od koje/kojeg je zatraženo da odmah, po stupanju na dužnost javno saopšti stav da homoseksualnost nije bolest. Labris je, takođe, podržao osobu koja će u budućoj vlasti biti na čelu ovog ministarstva, da pozove Lekarsku komoru Srbije da u svojoj Etički kodeks uvrsti seksualnu orijentaciju kao lično svojstvo na osnovu kojeg je zabranjeno diskriminisati osobu prilikom korišćenja zdravstvenih usluga.

Podsećamo da je Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, nekoliko puta pokušala od različitih institucija, među kojima je i Ministarstvo zdravlja - da dobije dokaz o saglasnosti sa najvećom zdravstvenom institucijom na svetu. Prvi put, ove godine, jedna od domaćih institucija koja okuplja lekarke/re je javno izrekla slaganje sa SZO i ovim putem, Labris želi da podrži i ostala lekarska udruženja da se pridruže u akcijama suzbijanja predrasuda da su lezbejke i gej muškarci bolesni.

Sedamnaesti maj predstavlja dan promocije lezbejskih i gej prava širom sveta a ovaj datum je odabran jer je baš 17. maja 1990. godine, Svetska zdravstvena organizacija (SZO) zvanično uklonila homoseksualnost sa liste mentalnih oboljenja.

ZAPISI IZ PRIŠTINE 16.02.2008.

U organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava u Prištini predstavnice Labrisa su učestvovala u panel diskusiji zajedno sa aktivistkinjama i aktivistima dve LGBT organizacije u Prištini. Cilj ove diskusije je jačanje kapaciteta LGBTTTQ aktivizma na Kosovu i razmena ideja i iskustava u radu ovih organizacija, kao i započinjanja odnosa saradnje. Labris je prva organizacija koja je pozvana da održi prezentaciju kako svog rada, tako i ukupne situacije LGBT aktivizma u Srbiji. Pored Labrisa u Prištini bi predstavnicima/i LGBT zajednice trebalo da se sastanu i sa predstavnicima/ima Udruženja Q iz Sarajeva i MASSO iz Skoplja.

Diskusija je počela davanjem osnovnih podataka o Labrisu, zakonskoj legislaciji koja se tiče LGBT populacije u Srbiji i načinima promocije i zaštite LGBT ljudskih prava. Diskusija je bila vrlo interaktivna i sve/i prisutne/i bile/i su vrlo zainteresovani za prakse koje se koriste u Srbiji, ali i da podele sa nama šta se dešava kod njih u zemlji. Prisustvovalo je 25 predstavnica/ka LGBT populacije iz Prištine – 23 aktivista i samo dve aktivistkinje.

Moglo bi se reći da je zakonska regulativa na Kosovu znatno naprednija od Srbije. Zakon protiv diskriminacije postoji od 2004. godine, a u nacrtu novog kosovskog Ustava stoji da se diskriminacija zabranjuje i na osnovu seksualne orijentacije. Međutim, svakako se ne može reći da su za ovakvu zakonsku regulativu zaslužne/i LGBT aktivistkinje i aktivisti, niti da će u neko skorije vreme doći do implementacije ovih zakona. Dok sa jedne strane nema out aktivistkinja i aktivista, rad LGBT organizacija je uglavnom tajan i orijentisan na osnaživanje i socijalizaciju LGBT populacije, s druge strane kosovske vlasti čine sve kako bi se pri-

bližile evropskim integracijama, te je donošenje dobrih zakona postalo redovna praksa za Kosovo.

U Prištini postoje dve LGBT organizacije – QESH i Elysium. Nijedna organizacija nije zvanično registrovana iako je za registraciju NVO-a potreban potpis samo tri osobe. Kao razlog za neregistrovanje navode strah da bi se na taj način mogao otkriti identitet osoba koje čine organizaciju, jer su podaci o nevladinim organizacijama dostupni javnosti. Ove dve organizacije su započele sa međusobnom saradnjom koja se ogleda u održavanju zajedničkih sastanaka na dve nedelje.

S obzirom da je Labris lezbejska organizacija iznenadilo nas je što je ovoj diskusiji prisustvovalo tako malo žena. Na pitanje zašto se pojavilo tako malo žena odgovorili su nam da lezbejke u Prištini nisu uopšte zainteresovane za aktivizam, da svi oni već dugo smišljaju načine kako da ih privuku (pr. ženski dan u QESH-u), ali da su one jako zatvorene, nezainteresovane i ne žele da na bilo koji način budu dovedene u vezu sa nekom od LGBT organizacija. Sa druge strane, aktivisti ovih organizacija su nam objašnjavali kako je ženama na Kosovu lakše da se out-uju jer su lezbejke prihvatljivije u heteronormativnom svetu od gejeva, kao i da nasilje nad lezbejkama, a i ženama uopšte, gotovo i da ne postoji.

Zaključak sastanka je bio da je aktivistkinjama i aktivistima potrebno dosta edukacije, kako u ličnom osnaživanju, tako i u jačanju kapaciteta za LGBT aktivizam. Atmosfera je bila izuzetno vesela i pozitivna (kao što je bila i u čitavoj Prištini na dan uoči proglašenja nezavisnosti Kosova) i nadamo se da ćemo nastaviti sa saradnjom i ubuduće.

DIREKтна AKCIJA + ANTIFAŠIZAM OD 18 - 21. SEPTEMBRA

Šta znači to "uraditi nešto", preuzeti odgovornost kako bi se aktivno kreirali uslovi za sopstvenu egzistenciju? Kako o tome pregovaramo sa društvom oko nas? Kako oblikujemo i utičemo na društva u kojima živimo, tako da naši postupci stvaraju i informišu svet oko nas?

Queer Beograd je kolektiv koji svoj rad zasniva na principima direktne akcije; naš nastanak je vezan za nezadovoljstvo zbog čekanja da neko drugi stvori mesto i prostor koji nam je potreban. Posle neuspeha Gej pride-a u Beogradu 2004., odlučile/i smo da raskrstimo sa strahom i skrivanjem, sa tim mišljenjem da se ništa ne može uraditi. Promislile/i smo svoje taktike, uskladile/i je sa situacijom i odlučile/i da URADIMO NEŠTO. Ako se sada osvrnemo oko sebe primećujemo promene, promene koje su stvorene, ne onim putem koji uključuje moljakanje političara da nas saslušaju i bore se za nas i u naše ime, već stalnom sopstvenom upornošću i odbijanjem da ćutimo, odbijanjem da budemo nevidljive/i i ne radimo ništa.

Svakog puta kada smo nešto uradile/i i preuzele/i akciju, svakoga puta smo i pobedile/i strah, i bile/i malo snažnije/i, spremne/i za nove saveznike, nove mreže prijatelja.

Ali šta je direktna akcija?

Na koje načine naše društvo činimo otvorenijim i nanovo ga stvaramo?

Postoji uobičajeno shvatanje – ona percepcija direktne akcije kao nečega što se dešava samo na ulicama, štrajkovima, demonstracijama... međutim, mi vidimo jednu širu primenu direktne akcije. Kad god neko osnažen i pozitivno motivisan odluči da uradi nešto kako bi

ispunio prostor tamo gde postoji nedostatak, praznina, bilo da je to pokretanje biblioteke ili nezavisnih medija, ili formiranje grupe podrške, održavanje festivala, i sl., direktna akcija postaje onaj momenat stvaranja, kada nikog prethodno ne pitamo za dozvolu.

Ukoliko ne možemo da pronađemo ono što nam treba, mi ćemo to same/i napraviti – to je direktan akt kreiranja odgovornog društva.

A šta je sa našom trenutnom situacijom? Srbija se suočila sa nekim promenama prošle godine, referendumom, "donošenjem" takozvanog Ustava, padom vlade, nezavisnošću Kosova, te sa još jednim izborima. I sve vreme se politička klima ubzano prilagođava i kreće ka ultradesničarskom neofašističkom identitetu.

Zbog ovakvog stanja stvari i situacije odlučile/i smo da teme našeg sledećeg festivala budu direktna akcija i antifašizam – jer smo oduvek želele/i da preuzmemo odgovornost i korake kako bi gradile/i mostove i rušile/i granice; smatramo da je naše oslobođenje povezano sa oslobođenjem svih drugih.

Kroz diskusije o našim borbama i strategijama u kontekstu direktne akcije i antifašizma, takođe ćemo se dotaći i problema mačizma, seksizma i homofobije u okvirima antifašističkog/alterglobalističkog pokreta.

Moto rada grupe:

Podrška, samopouzdanje, sigurnost i samoostvarenje

Preuzeto sa sajta: <http://www.transserbia.org/>

Pored grupe (samo)podrške za trans osobe u Gaytenu LGBT uskoro očekujemo i početak rada grupe podrške za LGBT Romkinje i Rome, kao i grupe za LGBT roditelje.

GAYTEN LGBT

TRANS GRUPA i još ponešto ...

Obaveštavamo Vas da je u Gaytenu-LGBT 30. avgusta 2006. počela sa radom prva grupa (samo) podrške za trans osobe.

Grupu predvodi trans aktivista/koordinator Kris i za sada je čine pet transeksualnih osoba. Grupa je otvorenog tipa (što znači da konstantno učestvovanje nije neophodno mada je poželjno) i sastaje se jednom nedeljno.

Pozivamo i podržavamo sve zainteresovane trans osobe (transrodne, transeksualne, travestite i ostale) da se priključe radu grupe u sigurnim i zaštićenim uslovima. Stepem otvorenosti i uključenosti u rad grupe određujete lično vi prema sopstvenim osećanjima i potrebama.

Sve zainteresovane osobe se mogu prijaviti i raspitati za dodatne informacije na e-mail: transgayten@gmail.com

Neke od tema rada grupe:

- odnos prema sopstvenom telu
- doživljaj i razvoj sopstvenog identiteta
- odnos sa porodicom
- odnos sa sredinom (škola, posao ...)
- transfobija i diskriminacija (identifikacija mehanizama, nivoa i različitih aspekata)
- informacije i literatura od značaja i zdravstveni sistem
- tranzicija, rizici i opseg mogućnosti promene pola
- novac, cene intervencija, uslovi
- iskustva pre, za vreme i nakon tranzicije
- "iskustvo stvarnog života"
- partnerski odnosi
- seksualnost
- zasnivanje porodice, biološko roditeljstvo, veštačka oplodnja i usvajanje dece
- pravna regulativa u Srbiji
- iskustva iz sveta i pozitivne prakse
- povezivanje sa grupama i organizacijama iz inostranstva

PA, GEJ SAM!

Sandra: Drugarice su me pozvale u Labris da jednoj devojci pogledam natalnu kartu. Kada sam otišla, ispostavilo se da je ta devojka Jasmina. U prvom trenutku mi nije palo na pamet da bi se moglo desiti nešto emotivno, ali se ipak odmah razvila neka vrsta bliskosti i neka pozitivna energija između nas.

Jasmina: Ja sam to veče radila u Labrisu i očekivala da dođe neka devojka sa kojom se moja drugarica dogovorila da mi tumači natalnu kartu. Ta devojka, koju do tada nisam poznavala, bila je Sandra. Nekako mi se odmah dopala.

Kasnije smo otišle sve zajedno u klub *Akademija 28*. Sele smo jedna pored druge i ja sam joj postavila gomilu pitanja: *da li je strejt*. Na šta je ona odgovorila da nije! U neverici, za svaki slučaj, opet sam pitala da li je gej. Na šta je ona sa osmehom odgovorila da jeste! Ipak, još jednom sam pitala da li ima dečka... na šta je ona rekla: *Pa, gej sam!!!*

Sandra: Pitala me je da li imam devojku i na kraju da li sam zaljubljena!? U nekoliko minuta mi je postavila sva direktna pitanja! I u suštini mene je ta direktnost i oduševila. Dopala mi se jer je delovala tako sigurna u sebe.

Iz kluba smo se vraćale zajedno taksijem, krenula je da me isprati i tada sam je poljubila.

Posle toga smo se videle nekoliko puta i bilo je divno! Čarobno! A onda se odjednom Jasmina povukla i nije je bilo dva meseca. Ja nisam razumela šta se dogodilo – da nije nezainteresovana ili je nešto drugo u pitanju. Kasnije smo došle do toga da se uplašila te bliskosti i pitala se šta da radi. Ali bez obzira na tu krizu na samom početku, uspele smo da održimo kontakt i sledeći put kad smo se videle...

Jasmina: ... Otputovale smo na Divčibare! I onda je tu krenulo opet ludilo...

Sandra: Da, išle smo na Divčibare. Labris je organizovao izlet.

Jasmina: Eto, Labris je zaslužan što je naša veza nastala i opstala! Mada je more u stvari bilo prekretnica. Posle toga se više nismo ni razdvajale!

Sandra: Za tih deset dana uspele smo jedna drugu da upoznamo i razgovaramo između ostalog i o tome zbog čega se nismo vidale ta dva meseca. Šta je bilo to što nas je razdvajalo i šta je to što nas snažno povezuje.

Jasmina: Pre nje dugo sam bila zaljubljena u jednu devojku, ali je ta devojka bila strejt. Posle toga su mi sve veze bile kratke. Nisam ni mislila da ću ikada imati dugu vezu. U stvari, nisam ni mislila da ću naći neku devojku koja će mi toliko odgovarati.

Sandra: Posle tog putovanja se skoro nismo razdvajale i ubrzo smo počele da živimo zajedno, u julu 2005. godine. Jasmini je u tom periodu umro deda. Ostala je sama u stanu i bilo je potpuno spontano i logično da započnemo zajednički život. Mislim da nam je prvi period zajedničkog života bio najteži. Jasmina i ja se mnogo razlikujemo. Imamo drugačija interesovanja, način života nam je bio drugačiji, ali mislim da smo dosta dobro uticale jedna na drugu. Ona je bila prilično posvećena poslu, a sada joj je život postao aktivniji. Ja sam se malo usredsredila i na neke praktične stvari, jer sam uglavnom pre toga idealizovano posmatrala svet. Mislim da se napravila dobra ravnoteža.

Oduvek sam znala šta sam

Sandra: Do svoje 16-17. godine nisam se pitala kakva je moja seksualnost. Uvek sam razmišljala samo o tome u koga sam zaljubljena – kuda je usmerena moja ljubav... Sa devojkom, koja je i bila moja prva veza, otkrila sam da mogu da volim i devojke. I nisam se zapitala da li je to pogrešno zato što je drugačije i ređe. Čak dugo nisam imala potrebu ni da se odredim u svojoj seksualnosti. To je došlo spontano i bilo je praćeno olakšanjem i rasterećenjem. Ja sam kroz to iskustvo prolazila zajedno sa najboljim prijateljem. U sličnom periodu su nam se slične stvari dešavale i verovatno sam zbog toga i doživela to mnogo lakše nego da sam morala da prolazim kroz taj period sama. Imam osećaj da mi je sazrevanje obogaćeno i dosta olakšano upravo tim prijateljstvom i razumevanjem.

Najznačajniji *coming out* mi je bio *coming out* sestri. Čekala sam da bude spremna. Bila je znatiželjna i verovatno je želela i ranije da sazna, ali ja nisam želela da utičem na njen razvoj. Ona je, kao pravi tinejdžer – šest godina je mlađa od mene – u jednom trenutku bila u poziciji imitiranja a u sledećem

u buntu u odnosu na mene. Čekala sam da se stabilizuje oko toga ko je ona, šta želi... Kada sam osetila da je emotivno i seksualno sazrela, poverila sam joj se. I drago mi je što je vrlo brzo na zreo način to prihvatila. I sada mi je velika podrška. Mnogo mi znači što ona zna i što sa njom mogu otvoreno da razgovaram o svom ljubavnom životu.

Sledeći veliki *coming out* koji želim i koji postavljam sebi kao cilj je *coming out* mami. Bez obzira na to što sam svesna da ona zna, meni je potreban razgovor o tome. Još uvek čekam da ona sama pokrene tu priču. Otvorena je osoba i o svim drugim stvarima nas dve uvek iskreno razgovaramo. Mislim da je ovo jedina

tema o kojoj ćutimo. I zato mi se čini da nije spremna... Nekoliko puta pitala je svoju sestru šta ona misli da li sam bila sa tom devojkom u vezi. To je bilo neposredno pošto sam se autovala sestri i ona je imala potrebu da me na neki način zaštiti, pa joj je rekla: *Ne, ne znam! To je njena stvar!*

Mada, bilo je mnogo insinucija i posrednih razgovora u kojima je ona izrazila brigu zbog mojih izbora: da li mi oni mogu doneti sreću, da li me mogu ispuniti. Na šta sam joj ja odgovarala da ne brine za mene, da upravo sve izbore koje pravim, pravim da bih bila srećna. I znam da joj je to donelo olakšanje. Tako je bilo ranije, pre moje i Jasminine veze. Sada osećam kako ona prihvata moj život. Prihvata Jasminu... Ali nedostaju pravi, otvoreni razgovori, a ne prećutna odobravanja. Verujem i želim da se ti razgovori uskoro dese i to će mnogo značiti našem odnosu.

Jasmina: Normalno je da neko s kim deliš životni prostor treba da te pozna, a ja sam živela sa dedom deset godina. Od roditelja sam bila udaljena i nismo se tako često viđali, tako da sam imala veću potrebu da kažem dedi. On je u početku to shvatao kao šalu: *Ma, proćite te to!...* A onda je počeo da mi nabraja za koga je sve čuo da je gej, pa mu je bilo interesantno i našalio se kako će ići i na gej svadbu.

I onda su protekle godine do sledećeg takvog razgovora sa dedom. Bilo je to kada sam upozнала Sandru. Rekla sam mu da je ozbiljno, da nije faza, ni šala i on je to prihvatio dobro. Potpuno je učestvovao u mom životu i mnogo mi je pomogao da odrastem i da psihički i emocionalno ojačam. Naš odnos je bio specifičan. Mnogo sam bila bliža sa njim nego sa roditeljima. On me je mnogo bolje poznao.

Sandra: Bio je realan. Gledao je kako da zaštiti Jasminu, pa kako da zaštiti nas. Imao je ogromnu ljubav za Jasminu. U stvari, ta ljubav je bila uzajamna. Bez obzira što je bio tradicionalnih shvatanja, uspeo je da prihvati, da razume njen život na pravi način.

Jasmina: Drugo značajno autovanje je bilo bratu. On nas je zatekao u zagrljaju ili je bio poljubac... Razgovarali smo vrlo otvoreno i dugo. I on je u početku mislio da je u pitanju prolazna faza, ali shvatio je da nije i sada se ponaša zaštitnički. Potpuno nas je prihvatio.

Za roditelje mislim da znaju ili barem sumnjaju. Prestale su te priče oko toga kada ću da se udam. Sad ih jedino brine dete. A Sandra ima status moje zaštitnice. Ona je tu, i ako ode negde na dan-dva, pitaju gde je i zašto je otišla. U stvari, jedina pitanja su bila: *Šta ako se Sandra uda?*

Teskoba

Više puta sam se zapitala šta bi se dogodilo da i moja sestra voli devojke, da je lezbejka. Jedina stvar oko koje sam se brinula i je da li bi joj život zbog toga bio težji. I onda sam shvatila kako se osećaju oni koji me vole – koji su otvoreni i inteligentni – šta je to što može da ih brine. Upravo to: kakva je to teskoba u spoljašnjem svetu koja mora da se trpi.

Sandra

Šta ćeš ti? Ipak, šest godina je mlađa i mama je brinula šta ako se ona zaljubi, uda i ode a ja ostanem sama! Mama sigurno zna. Još kad sam imala 14-15 godina, na moju prvu tetovažu je odreagovala: *Šta, ti si kao neka lezbejka?...*

Ja nisam nikad imala problem sa svojim identitetom. Oduvek sam znala šta sam i sada kad čitam stare dnevnikne shvatam da nikada nisam imala problem. To je meni bilo oduvek uzbudljivo.

Danas svi moji bliski prijatelji znaju. Svi su to dobro prihvatili, niko me nije, recimo, odbacio zbog toga ili prestao da se druži sa mnom.

Zajednica

Sandra: Shvatile smo ko su nam pravi prijatelji baš po tome kome želimo, možemo da kažemo da smo u vezi. S kim se osećamo toliko intimno i otvoreno da o svemu razgovaramo... A što se tiče šireg društva, to je već složenije. Potrebno je mnogo promena u društvu. Ljudi, pre svega, treba da se promene. Zato je meni priča o autovanju bliskim ljudima značajna, jer svako u svojoj okolini ima ljude koji su drugačije orijentacije i upravo je to pravi način menjanja svesti. To je suština za pravo, istinsko prihvatanje, jer uzalud zakoni ako ljudi ne osećaju, ne razumeju na pravi način sve to. Besmisleno je.

Neki naš utisak je da je mnogo negativnih efekata usledilo nakon Parade. Strah se u suštini samo povećao. Time smo rekli: *Postojimo, ima nas!* I možda smo se u tom trenutku osećali snažnije, ali oni su nam odgovorili: *Postojite, ali ne želimo da vas vidimo!* Mislim da se Prajd desio na neadekvatan način, da se nije procenila situacija, da se nije ispitao politički momentat, da nisu prethodile pripreme.

Moj prvi odlazak u neku organizaciju je i bio tada kad smo se nas dve upoznale i za mene je bilo značajno da postoji organizacija koja se zalaže za moja prava, da postoji zajednica, da postoje neke aktivnosti, prostor gde mogu da se osećam sigurnom, gde se osećam prihvaćenom. Za mene su te aktivnosti koje Labris organizuje izuzetno značajne i smatram da ih je potrebno još. Često posećujem sajt, na forumu sam, seminari me veoma interesuju i nadam se da će biti još zanimljivih i novih tema kojima će se seminari baviti.

Ono što nedostaje je neki klub, neki zanimljiv prostor gde bismo izlazile.

Jasmina: Kad pogledam unazad mislim da je mnogo više bilo i klubova i kafića pre deset godina – kada je bilo apsolutno ludilo u zemlji. I Labris je drugačije bio organizovan. Imale smo i veće zdrave hrane, sportski dan, večer za druženje... i druženja tog tipa su mnogo pomagala i osnaživala žene. Danas je toga mnogo manje. Čak sam se i mnogo sigurnije osećala pre deset godina nego danas. Ja tada nisam imala nikakav problem zato što sam gej. Išli smo normalno u *Promociju*^{*}, sastajali smo se kod Terazijske

česme i niko nas nikad nije ni pogledao. Ili sam možda drugačije razmišljala tada ...

Sandra: I sada i pre deset godina smo bile nevidljive. Mi smo marginalizovane. Tada se niko nije eksponirao javno, ili je to bar bilo retko. Tako da je i agresija prema našoj zajednici samo prividno bila manja.

Senzibilizacija na suptilan način

Sandra: Ako se demokratija ne zaustavi, u naredne možda dve godine moći će da se eliminišu negativni uticaji Parade. Za to vreme, a mislim da to već rade, organizacije mogu da vrše uticaj na promene zakona i na sve one stvari koje nisu toliko meni vidljive, a dešavaju se. I da se pripremi situacija za neko ozbiljnije menjanje svesti, senzibilizacije na suptilan, a ne direktan način. I desiće se pozitivan preokret. Najbanalniji primer je američka lezbejska TV serija koja se trenutno prikazuje. To je značajna stvar i na taj način se pomaže ljudima da i na drugačiji način posmatraju našu zajednicu.

Jasmina: Ja sam ranije imala mnogo više poleta i elana, ali više u ovoj državi zbog političke situacije nisam optimistična. Plašim se za budućnost cele zemlje i mislim da će ponovo egzistencijalni problemi postati glavna preokupacija i da se našom zajednicom opet niko neće baviti.

Želim to pravo!

Sandra: Kada bi bila dozvoljena venčanja, ne znam da li bih imala potrebu za tim, ali opet zašto da ne? Želim to pravo! Bez obzira da li ću ga iskoristiti.

Jasmina: I mi posvećujemo ceo život jednoj osobi. Mi smo u monogamnoj vezi. Šta će biti kad ostarim, ne daj bože, razbolim se? Sandra neće imati nikakva prava, a ceo život je provela sa mnom. To je samo jedan primer. Može da dođe bilo ko i da joj kaže: *Ko si ti?*

Sandra: Zakoni su iz hiljadu razloga potrebni. Nikad se nad nekim stvarima nisam zamislila, jer nisam bila u toj situaciji. Recimo, da Jasmina ima dete, da li bih mogla da ga usvojim? A to su tako značajne stvari. Bitno je da se zalažemo za prava bez obzira da li smo do sada osetile da smo uskraćene za neka od njih i da li ćemo neka koristiti u budućnosti.

Istinska želja

Sandra: Još uvek smo na nivou razmišljanja o roditeljstvu. Raspitujemo se, razgovaramo o veštačkoj oplodnji.

Jasmina: Vodimo često razgovore o tome, ne znamo još koja će da rodi, ali sve govori da će Sandra biti ta. Pre ove veze ja nisam ni razmišljala o tome, nije me apsolutno zanimalo.

Sandra: Oduvek sam želela da imam dete i to ne da bih ispunila očekivanja roditelja. Za meni je to jedna od faza u razvoju, sazrevanju. Mislim da je roditeljstvo nešto ozbiljno i zanimljivo i nešto što bih želela da iskusim. Jasmina nije htela ni da imamo mačku, ali kao što vidimo, evo mace!

Potpuno razumem ljude koji ne žele da imaju decu, koji ne osećaju potrebu. Mislim da je to nešto lično i da decu i treba da imaju oni koji to istinski žele.

Postoji više mogućnost, ali za sada je najrealnije da će donator biti naš prijatelj.

On je gej, i nas dvoje se poznajemo celog života. On nije razmišljao o roditeljstvu, slično kao i Jasmina, tako da ćemo jos razgovarati o tome. I videti da li smo svi spremni i šta su nam očekivanja.

Sandra

Jasmina: Razmišljam ja o tome. Volim decu. Ali za dete treba imati posebne uslove. Ne želim da to dete kasnije ima neprijatnosti u školi. Želim da ima normalan i zdrav život.

Sandra: Ja mislim da mnoga deca i inače imaju mnogo problema. Deca će iz hiljadu razloga imati neprijatnosti u školi i mislim da to apsolutno nije razlog zbog kog treba odustati od roditeljstva. Ako želiš da budeš roditelj, onda treba da se zrelo postaviš prema tome. A to, da li će dete prolaziti kroz krizu zbog seksualne orijentacije roditelja mnogo zavisi i od nas – koliko ćemo mi biti zrele i kako ćemo se postaviti kada se ti problemi pojave.

Planovi za budućnost

Sandra: U naredne dve godine glavni cilj je da završim fakultet, da stabilizujemo materijalno stanje i onda ćemo verovatno ozbiljnije da razmišljamo o roditeljstvu. Za sada uglavnom planiramo putovanja: Španija, Italija, Francuska... To su destinacije o kojima maštamo.

Jasmina: Da, definitivno su putovanja ta koja želimo da ostvarimo u bliskoj budućnosti. Na njima uvek obnovimo i osvežimo nas odnos!

Jasmina (1974.), VSS
Sandra (1980.), studentkinja

* Promocija: jedan od LGBT noćnih klubova s

kraja devedesetih godina prošlog veka.

DEVOJAČKA SOBA

DUGI ZAGRLJAJI

J.: R. i ja smo se poznavale već oko godinu i po dana kada me je pitala da delimo stan. Bilo je to 2004. godine. Ostala je bez cimerke a ja sam stanovala sama. Razmišljala sam mesec-dva i prvo rekla, *Ne*.

Živela sam dugo sama, i na početku sam osećala da mi to mnogo znači – kao da me leči – ali posle toliko vremena postalo je suprotno. Ali ja to i dalje nisam shvatala.

Kada sam je odbila, prestala je da se druži sa mnom.

R.: Ne sećam se da me je neko ikada tako toplo dočekao kao ona. Šta god sam htela ili mi je trebalo, ona je bila tu, odmah bi se stvorila da namesti, pokaže... Sećam se, kad sam se doselila, danima je sređivala svoje stvari da mi oslobodi orman, a to je stvarno bio posao. Nešto najlepše mi je bilo: dođem s posla, a ona me toplo dočeka. Bilo je stvarno čarobno. Osećala sam toplinu... Onda, dugi zagrljaji... mislim da smo mi po skoro sat vremena ostajale u zagrljaju. Taj odnos između nas počeo je da se razvija, a da mi nismo skoro ni bile svesne toga. Nije bilo onog angažovanja da kad ti se neko dopada, radiš na tome da se i ti njoj dopadneš.

I onda sam ja J. rekla da mi se sviđa. A ona – premrla od straha!

Bilo mi je neverovatno da ona ne razume da tu ima nešto!

Ja sam jedva čekala da dođem s posla kući ili da ujutru ustanem i da mogu da je zagrlim, i tako, spontano, se kasnije i desilo da smo ušle u vezu. Ali onda je J. trebalo da ubeđujem, ne znam koliko dugo, da živimo u istoj sobi. Joj, da iz devojačke sobe izađe!

J.: Kod mene je pozitivni osećaj više bio povezan sa tim da će tu, u tom prostoru još neko da živi, jer sam dugo živela sama, i jako sam se radovala promeni. Već mi je bilo previše samoće. U prvom trenutku bila sam oduševljena što je ona tu. Sve je izgledalo dobro. Stvorila se neka vrsta povezanosti, jer R. je pozitivna osoba. Ne naučeno pozitivna, nego je suštinski pozitivna. I namestilo se baš onako kako treba da bude – naša usklađenost u zajedničkom življenju.

Nije da nisam bila svesna šta se događa između nas. Jesam. Ali kao da su bile dve osobe u meni. Jedna koja je stalno odbijala i jedna koja je shvatala šta se događa. Nadmetale su se u meni, ali uvek bi preovladao taj poriv da budem distancirana. Međutim, u nekom trenutku mi je nešto kliknulo.

Već neko vreme je delovalo kao da već jesmo zajedno, iako je sve bilo kao i do tada. Jednom prilikom, dok smo se grlile mi je rekla da u njoj budim strast, a ja sam se ukočila!

To odbijanje nije bilo vezano za pol osobe, već za bliskost. Dugo sam bila sama, sve sam radila sama i onda je počelo sve to da se događa...

Nisam uopšte razmišljala, nisam imala želju, ni ideju da bih bila sa nekim. Zato sam sve vreme odbijala bliskost iako sam se osećala pozitivno – bilo mi je drago što je ona tu...

R.: Ja jesam razmišljala o vezi i pre nego što sam upoznala J. Želela sam da nađem osobu koja bi mi odgovarala, koju ću voleti i koja će voleti mene, bilo ženskog ili muškog pola. Bila sam spremna i, u stvari, moja otvorenost je dovela do toga da se tako nešto dogodi.

J.: Imale smo jednu drugaricu koja je znala za nas iako joj ništa nismo pričale. Ja sam joj jednom rekla, u nekom nedorečenom razgovoru, ali ona je već znala i njoj je to bilo skroz u redu.

U to vreme nije bilo prihvatljivo da bilo ko zna za nas, da se o tome razgovara... Meni je bilo normalno da kažem ljudima koji me okružuju. Nisam sa tim imala problem, dok R. nije imala nikoga kome bi rekla. I onda se vremenom pretvorilo u to da mi o nama ćutimo: *Da niko ne zna. Da niko ništa ne*

primeti... Počela sam da se pitam, *Šta ću ja sad?! Kome ću sad ja da kažem? Kako ću da kažem?* Vremenom je nešto što mi je bilo normalno – sad čuvajući tu našu tajnu – postalo nešto jako teško, skoro nemoguće da se izgovori.

Reći sebi – reći drugima

R.: Imala sam ranijih godina kratko iskustvo, od dva-tri meseca, sa jednom ženom. To i nije bila ljubav, mogla bih reći, već privlačnost. Nismo se pronašle... I mislim da tada nisam bila spremna za ovo što imam sad. Mislim da nisam mogla da prihvatim sebe, kao ni tu osobu, i sve zajedno je bio neuspešni, neumešni... pokušaj. Neumešan u tom smislu da nisam znala da se snađem. Nisam znala ni šta mi se dešava, ni da li to stvarno hoću, a mislim da, u stvari, i nisam htela. Lako sam ulazila u neke veze pa mi je to bila, eto još jedna...

Kad sam shvatala da mi se žene dopadaju, užasnula sam se vizije koju sam imala: da ću samo sa jednom ženom da budem ceo život. A u to vreme sebe sam mogla samo da zamislim kao udatu i sa mnogo dece.

J.: Nisam bila u vezi sa ženom pre R., ali razmišljala sam o tome i kada mi se dogodilo, za mene je to bila najprirodnija stvar.

Kasnije, kad smo pričale, počela sam da shvatam

šta sam ja mislila o sebi, i u odnosu na dečake i devojčice, kad sam bila mala. Imala sam utisak da bih možda ranije znala šta osećam, da je neko to umeo da mi objasni ili da se o tome pričalo ravnopravno u školi. Kao da sam unazad sve shvatala... Ne mogu tačno da se setim momenta kad sam to osvestila, ali imala sam 22 godine i u to vreme sam radila u okruženju u kojem je to bilo prihvaćeno. Najnormalnija stvar je bilo da žena može da bude u vezi sa ženom. Zato i nisam bila šokirana zbog sebe. Pre svoje dvadesete godine, na Ženskim studijama, prvi put sam slušala o homoseksualnosti, upoznala nekoliko žena koje su lezbejke... o *coming outu* sam razmišljala na drugačiji način dok nismo

počele da budemo zajedno. Zamišljala sam da je to sve savršeno, jer su moji brat i sestra ranijih godina bili sigurni da sam u vezi sa ženom i stalno su me navodili da im to kažem. Brat mi je jednom, kao grom iz vedra neba rekao: *Ti šta god odlučiš ja ću te podržati.* Pojma nemam odakle mu to uopšte! I mama je nekoliko puta nešto prokomentarisala pozitivno. Zbog toga sam ja imala doživljaj da je to sasvim u redu.

Ali od kad smo nas dve

zajedno, suočila sam se sa raznim stvarima o kojima nikada ranije nisam razmišljala. A to je da kada se vidiš sa ljudima na fakultetu ili na poslu, čutiš o tome sa kim si u vezi, dok oni pričaju o svemu, i kada te pitaju za vezu ti kažeš: *Pa, nemam nikoga.* Ili, *S kim živiš? - Živim sa drugaricom.* I slične stvari, od kojih je meni bilo muka, dok nisam u jednom trenutku shvatala da tako mora, jer je to bio R. zahtev. Ubeđivale smo se, ali sam na kraju prihvatila da je to sad tako.

Tek kasnije, kad sam promenila okruženje, dobila sam drugačiju sliku stvarnosti. Kad sam počela da radim, pa fakultet... Stalno slušam ljude koji nešto bez veze komentarišu. Ljudi koji te prvo pitaju koju školu si završila, koliko imaš godina i da li si udata. *Pa zašto nisi udata, a imaš 30. godina?!*

Jednom je na fakultetu jedan student pitao kako to da je iz klasifikacije psihijatrijskih mentalnih poremećaja izbačena homoseksualnost. I onda je jedna koleginica, a asistentkinja je u tome podržala, počela priču o nekom gej lobiju koji je u svetu toliko snažan da je uspeo da homoseksualnost izbaci iz klasifikacije mentalnih poremećaja. Onda su počeli da povezuju homoseksualnost sa pedofilijom, da je porede sa narkomanijom... Argumentacija im je bila strašna. A asistentkinja je psihijatarka već deset godina. Sasvim mirno sam sa njima polemisala.

Potvrda

J.: *U jednom periodu sam imala potrebu da i kad izađem napolje još neko zna za nas da bih bila svesna naše veze. Bilo mi je potrebno da još neko to potvrdi, jer drugačije kao da ne postojimo. Za prijatelje koji nam dolaze u posetu mi smo drugarice koje žive zajedno – iako se mi tako ne predstavljamo. Sasvim je drugačiji osećaj u prisustvu te treće osobe koja zna da smo mi u vezi, nego kad smo u društvu osobe koja to ne zna. Moja percepcija našeg odnosa je sasvim drugačija, kao da je to neki potpuno drugačiji odnos. Baš to što sam već i rekla, kao da tek tada u našem zajedništvu mi počinjemo da postojimo u okruženju.*

R.: *Moj je doživljaj tada da se osećam prihvaćeno u svom izboru življenja.*

Te moje kolegice i kolege radiće jednog dana, možda, u nekoj školi ili nekoj drugoj ustanovi i imaće znanje da je iz klasifikacije izbačena homoseksualnost kao poremećaj, ali i sa idejom da to ne treba da se podržava, već da treba da se suzbija, po mogućnosti leči...

I onda shvatim da tu ništa ne mogu da kažem. I pitam se gde mi živimo. Ja nisam bila spremna da se četiri godine suočavam sa tim na fakultetu.

R.: U poslednje vreme stalno razmišljam o tome da bih mogla da kažem nekoj od svojih prijateljica, a onda shvatim kako se u stvari slabo sa njima vidam i družim, i da mi uopšte nisu prijemčive. Ranije nisam htela, ali sad to želim, međutim ne družim se više toliko sa njima i mnogo rogovatno mi to sad deluje. Zna samo jedna naša drugarica. Nikom drugom nisam rekla. Možda će se to menjati, i ja verujem da hoće. Možda u ovom sadašnjem odnosu stvorimo još neki krug prijatelja kojima možemo da kažemo, i ja sam za. Ako mi je neko blizak, ja ću to podeliti, ali ako nije, ne vidim zašto bih to iznosila.

Ne osećam se dobro na nekom dubljem nivou kad znam da niko ne zna za nas i da je ovo preraslo u veliki zatvor – zlatan zatvor. Shvatam da bi to trebalo da podelimo sa nekim. Možda će biti još osoba koji će moći da prihvate. Moji roditelji i brat neće nikada, to znam. Roditelji su stari, a brat je Balkanac... Jednom smo se čak i svađali. Ja nisam još bila u vezi sa ženom i nisam ni razmišljala o tome, kada sam spomenula homoseksualce (uvek sam mislila da je to u redu iako to nisam baš prihvatila kod sebe) a on je dobio histeričan napad... Brat me nikad ne bi prihvatio.

J.: Imamo prijatelja za koga od skora pretpostavljamo da je gej, jer smo upoznale osobu sa kojom živi. Oni takođe o tome čute... Ali bez obzira da li jesu ili nisu u vezi, više puta su rekli nešto pozitivno. Jer, u stvari, sad, u ovom periodu, postalo nam je jako važno da to mora još neko da zna.

Uskoro ću biti kuma jednom prijatelju i mislim da bi on to potpuno prihvatio, za razliku od njegove žene. A meni je bez veze da ga dovedim u situaciju da mora da krije nešto od njemu važne osobe. Međutim, biti kuma nekome, a da taj neko ne zna nešto tako važno o tebi... Sve mi je tako... čudno. Ne znam ni sama šta da radim...

Veza je najvažnija

J.: Nikada nisam imala ideju da ću imati decu. Mislila sam da i ako ih budem imala biće to najverovatnije usvojena deca, jer mi rađanje nije privlačna ideja. R. je imala ideju da će imati muža i decu i da je to neizbežno, a kasnije je shvatila da ne mora da ima muža, ali da hoće da ima decu. Kad to planiraš ceo život onda osećaš da to i moraš da uradiš, da je to deo tebe.

Tako da sam i ja to prihvatila: *Dobro, deca. Važi.* Ali onda razmišljaš da će deca ići u školu i

imati dve mame. A ja neću da budem neka tamo drugarica ili komšinicica. Pa, kako će naši roditelji to da prihvate? Roditelji one koja je rodila dete imaju prednost u odnosu na onu tamo 'drugaricu'. Onda roditelji one druge koja nije rodila to dete – ono i nije njihovo, što se njih tiče. Pa se R. pitala kako će dete da se oseća u okruženju ako ima dve mame. Po meni, ono će se osećati normalno ako mu na početku objasniš da je to normalno i njemu ne trebaju dva pola u kući već ljubav, pažnja, razumevanje, podrška... Onda smo počele da razmišljamo o tome kako doći do tog deteta ovde. Da li sa nekom realnom osobom, preko donatora i banaka sperme? A kod nas ne postoji zakon koji to reguliše, ali u inostranstvu postoji i može to da se uradi... Pa onda, koju priču ispričati roditeljima?... I sve te konstrukcije počnu da te zamaraju. I zapitaš se, čemu sve to u životu? U stvari, meni je vremenom postajalo jasno da je to užasno komplikovano.

Za mene je takođe predstavljalo problem u našem odnosu u jednom periodu i to što R. nije prihvatila sebe. I ta priča oko muža i deteta koja je trajala jedno godinu dana otprilike. Ona je bila spremna da ne budemo zajedno ako naš odnos ne možemo da realizujemo u okruženju onako kako okruženje može da ga prihvati. Što je meni bilo, *Jao...* Bilo je dosta uznemirujućih stvari. Ali ono što je u svemu tome bilo najvažnije jeste taj doživljaj koji sam imala, a to je da je ona prava osoba za mene i da tu više nema diskusije kako će okruženje to da prihvati. Mislila sam da u tim okolnostima u kojima ja nisam spremna da baš svi za nas znaju i pored nje koja misli da to niko ne treba da zna, treba sve da se uradi, sve što je potrebno da bi se veza održala zato što je ona najvažnija. Sa tim saznanjem mi je postalo lakše da živim.

R.: Ranije sam mislila da je moj život potpuno besmislen ako nemam dete. Mislila sam da imam neki zadatak, da želim nešto da dam, podelim sve što znam, ali sad, s obzirom na svu problematiku, to mi se čini kao nemoguća misija u ovoj zemlji. Uvid u to gde se nalazim sve više me udaljava od te ideje. Dovoljno mi je to što ne mogu svima da kažem za nas, a dodatni problem mi je imati dete. Sada sam u fazi postavljanja pitanja da li ja to stvarno hoću ili je to neka matrica koja se stalno ponavlja. Godine prolaze i mislim da mi je čak i sad kasno za rađanje, jer volela bih da proživljavam sve trenutke sa detetom. I kad ima 20 i 25 godina, a ne samo kad ima 15. To je moj stav i osećaj.

Ali, nemam više neku ideju o tome... Čutim i osluškujem. Znajući gde se nalazim – posmatrajući i poslednja događanja sa Kosovom, gde se

stvarno i stidim svoje zemlje – sve mi je postalo besmisleno... Kad se promeni cela planeta onda ćemo valjda i mi nešto promeniti. Treba sačekati i videti... Sve više sam stava da ne treba žuriti ni u čemu. Nekada sam prebrzo donosila odluke, ali sad više ne bih ni u čemu žurila.

Kako će komšija da reaguje

R.: Sve što imaju heteroseksualni partneri mi nemamo. Nemamo pravo na nasleđivanje. Ne može da te nasledi, osim ako testamentom ne odrediš da će dobiti tvoju imovinu. Ne možeš javno da se venčaš... Ne možeš ništa javno da uradiš. Počevši od toga da ne možeš da kažeš. A sa pravne strane ništa nije uređeno. Mene ne interesuje šta će u zakonu pisati, jer znam koliko se zakoni u ovoj zemlji ne primenjuju, već šta će u ljudskoj svesti ostati kao promena. Kad pogledajmo istoriju, nemam neki optimistički stav kad je ovo podneblje u pitanju.

A mogu i da zamislim taj dan kada bude senzacionalistički javno objavljeno da je zakonom dozvoljeno da se gej parovi ovde venčavaju! A u svetu je to, naravno, odavno normalno, a mi se jadni ponašamo kao da smo iz pećine izašli... Mislim da će se i kod nas u jednom momentu to sigurno promeniti – verujem da hoće – ali kad, ne znam.

J.: Na primer, R. je zaposlena u državnoj firmi a ja nemam zdravstveno osiguranje, a mogla bih preko nje da budem osigurana – pošto mi našu zajednicu doživljavamo više kao bračnu zajednicu. Nadam se da vremenom neće biti gore, jer nije samo pitanje toga šta će u zakonu da piše, nego kako će komšija da reaguje. A svest se

menja već tako što bi mi sa bliskim ljudima mogle pomalo da razgovaramo... Sa onima koji nas poznaju i koji bi to mogli da prihvate, jer ljudi imaju doživljaj da su to ne znam koji ljudi koji rade ne znam šta. Ali kad znaju da sam ja u vezi sa ženom, onda mogu da to stave u neki kontekst i da razmišljaju o tome.

Ljudi se tako postepeno menjaju i promene lančano idu.

Sad razmišljam kako sve ovo zvuči crno, ali mi generalno nemamo neki negativan stav i nije da kukamo. Vidimo šta ne možemo. Naš odnos je snažan i dobijamo mnogo pozitivnog i podržavajućeg u njemu, tako da to što je napolju ćemo nekako preživeti. Imamo slična interesovanja i u tome smo se pronašle. Čak i kada se ne bavimo istim stvarima, jedna drugu podržavamo. Uvek imamo o čemu da pričamo, ali i ako čutimo, osećamo da smo zajedno.

R.: Ništa mi ne bi značilo da sam u vezi sa muškarcem, u kojoj nema ljubavi i mogu svi da znaju za nas. To je praznina. Heteroseksualni pa-

rovi su priznati, a opet mnogi nisu srećni. Sreća nije samo u priznanju okoline, već mora nešto između njih da postoji. Ponekad mi se čak čini da je super što ne znaju svi, jer ljudi vole da se mešaju u tuđe odnose. A opet, s druge strane, mislim da treba da znaju određeni ljudi.

Ja po osećaju biram

J.: Imam utisak da je sve više ljudi uključeno u rad LGBT organizacija, da ima više organizacija koje su sve više povezane... Vidim da sve ono što su nekad bili planovi, sada se realizovalo. Na primer, rad sa medijima, SOS telefon, savetovališta, razni seminari... Od Arkadije se mnogo toga promenilo. Mislim da će LGBT organizacije biti sve vidljivije. Ne znam kako bi se promene uopšte desile, na primer, vezane za medije, kampanje koje su bile ili promene zakona, da nema organizacija.

R.: Ne volim da pripadam organizacijama samo zato što se bavi time, kao što je recimo Labris. Ja po osećaju biram. Nemam osećaj da bih mogla da ostvarim neki kontakt sa tim osobama... da budem deo te organizacije koja podržava žene koje vole žene. Više volim da sama nešto pročitam, proučavam u vezi sa tim. J. dobija poštu iz Labrisa i preko nje sam informisana o novim događanjima u svetu. Gledale smo i filmove sa gej i lezbejskom tematikom...

Obeležje

J.: U poslednje vreme postalo mi je interesantno kad ljudi koji su u braku nose burmu. To je obeležje koje je možda tradicionalno i možda nebitno za nekoga ko nije za tradicionalni način života, ali meni je to postalo značajno obeležje. Možda baš zato što je povezano sa vidljivošću jednog zajedništva između dve osobe. Tako da sad ubeđujem R. da počnemo da nosimo nešto što bi za nas predstavljalo burmu. Razmišljale smo i o tome da treba da se pripremimo za mogućnost da se odselimo u neku drugu zemlju, ali bismo videle kakve su šanse da ostanemo ovde. Razmišljale smo na koji način može ovde da se živi sa detetom ili bi zbog toga trebalo da odemo u neku drugu zemlju. Treba o tome razmišljati možda u naredne dve godine. R. bi trebalo da nosi to dete a ima 38 godina...

R.: Nisam više sigurna u to. Više ne želim da se vezujem za svoje planove i razmišljanja od ranije. Hoću da proverim sve. Ništa se ne mora. Ja kao neki naš najveći korak vidim da u budućnosti sa što više ljudi podelimo postojanje naše ljubavi.

mr R. – (1969.),
J. – (1976.), VSS
Beograd

Autorka intervju: Ljiljana Živković
Lektura i korektura: Aleksandra Rašić

ALISON BEKDEL

Od prve epizode Dykes to Watch Out For / Lezbejke kojih se treba kloniti 1983, komični strip Alison Bekdel postao je multikulturalna institucija. Strip je objavljivan u gomili novina, preveden na nekoliko jezika i mnogo puta nagrađivan. Mnogi poznati svetski časopisi nazivaju ovaj strip "najvećim hitom dvadesetog veka". Pored stripa Lezbejke kojih se treba kloniti, Alison Bekdel radila je brojne stripove za veb-sajtove, novine, komične knjige.

2006. godine izdaje knjigu strip, grafičke memoare Fun Home: A Family Tragicomic. Ova priča o odrastanju nazivana je "hipnotičkom sposobnošću porodičnog buđenja" i "retkim, izuzetnim primerom zašto su grafičke novele preuzele prvo mesto u američkoj literaturi." Bekdel živi blizu Burlingтона u Vermontu.

DYKES TO WATCH OUT FOR
LIFE IN A BOX

Mo

Zanimanje: Dežurna zabrinuta i nadasve neobična, zaposlena u knjižari Madwimmin Books. Mo je glavna junakinja, tu je od završetka škole za bibliotekarku.

Neopoziva istina: Vrlo retorička junakinja, ukoliko nije orijentisana na akciju, posvećena je socijalnoj pravdi kombinovanoj sa crvenim i belim uskim majicama.

Mačke: Uvek prisutne – Virdžinija i Vanesa

Sidni

Zanimanje: Pretenciozna akademka posvećena epistemološkim i ontološkim pitanjima feminizma.

Približnije objašnjenje: Partnerka Mo, profesorka na koledžu, beskrajna teoretičarka.

Njeni teorijski radovi: Ženske studije 101, Post-sve feministička teorija i Rod, klasa i mini-golf: Socijalni konstrukt lenjosti.

Preživela: Rak dojke, užasne probleme sa tatam.

Klaris

Zanimanje: Advokatkinja za životnu sredinu.

Lični odnosi: Prva devojka Mo, udata i na druge načine povezana sa Toni.

Izvor patnje: Uvid da svet postaje sve više zagađen bez obzira koliko ona imala uspeha u poslu.

Intrigantna opservacija: Za ženu koja je izuzetno posvećena revolucionarnom društvu, ona je vrlo obazriva kada je u pitanju njen privatni život.

Toni

Zanimanje:

Računovotkinja.

Lični odnosi: Dugogodišnja (i dugo-sapatnička) partnerka Klaris, Rafijeva majka

Ostale obaveze: Zagovornica prava na LG brakove, brzohodajuća i većito smorena od strane heteroseksualnih roditelja.

Luis

Zanimanje u knjižari:

Terenska prodaja knjiga uz obezbeđivanje svih ostalih mogućih potrebnih usluga.

Lični odnosi: Previše ih je da bi se brojali.

Hobi i ostala interesovanja: Drag performansi, veze na jednu noć.

Džindžer

Zanimanje: Asistentkinja na katedri za engleski jezik.

Prebivalište: Životni proctor deli sa Luis, Sparou i Stjuartom.

Istorija ličnih odnosa: Nekoliko propalih romansi, propalih usled njenog straha od vezivanja.

Na njenom noćnom stočiću stoji: Nortona antologija duše američkih studenata i Mnogo različitih raspoloženja kod Hamleta: Šekspirov komad – još uvek neocenjen rad.

Sparou

Zanimanje: Direktorka skloništa za žrtve porodičnog nasilja.

Lični odnosi: Stjuartova partnerka, bivša partnerka Džun, vrlo jak odnos sa astrologijom.

Hobi: Terapije svih vrsta, istraživanje iskonskog deteta u sebi.

Harijet

Zanimanje: Istraživačica u oblasti ljudskih prava preko dana, samohrana majka noću.

Značaj: Najznačajnija bivša partnerka Mo i vrlo poverljiva tokom najtežih dana.

Životni zadatak: Pokazivanje celokupnog okruženja queer porodica.

Džezana

Zanimanje: Vlasnica knjižare Madwimmin Books.

Lični odnosi: Živi sa ocem Albertom i svojom devojkom Odri.

Užasna navika: Česti pozivi koje upućuje vojsci koji nisu baš izgubili na ozbiljnosti da bi bili ironični.

Na njenom noćnom stočiću stoji: Zbirka Bell Hooks i Ukradi ovu knjigu, koju je platila deset dolara i 35 centi.

Rafi

Zanimanje: Đak, zavisnik kompjuterskih igara.

Lični odnosi: Najbolji prijatelj komšije Bilija, ambivalentan prema Klaris i Toni, njegovim ponekad prezauzetim mamama.

Stalno pitanje: Koliko li će psihoterapije biti potrebno Rafiju u životu?

Tea

Zanimanje: Računovotkinja za knjižaru Madwimmin Books

Ozbiljna tvrdnja: Izaziva Mo i njena interesovanja za osobe sa hendikepom, toliko da se Mo stalno iznova zaljubljuje u nju.

Stuart

Zanimanje: Domaćin, blogger

Lični odnosi: Partner Sparou, uskoro otac, cimer Džindžer i Luis.

Queer podatak: Veća stereotipna lezbejka od... mnogih lezbejki.

stvaralačkim, istraživačkim i organizacijskim "otporima" u velike pripomogla vidljivosti tzv. lezbijske literature u Sloveniji.

Lezbijska literatura raskriva, da se žanrovsko neopredijeljena literatura većinom bavi heteroseksualnim odnosima, na primjer, kad obraduje neheteroseksualne odnose, pa ih često reducira na istospolni seks, koji ne poznaje historijske i društvene okolnosti. Ako su okolnosti prešućene, "lezbijska se literatura" s lakoćom promijenjeni u spolno nadražujuće štivo za heteroseksualce (iako to, naravno, nije nikakvo pravilo). S realističnom lezbijskom literaturom, koja, kao većina nežanrovskog realizma, ne može prezrijeti širi kontekst, takva "lezbijska literatura" nema puno zajedničkog.

Treći svijet Suzane Tratnik je lezbijsko djelo bez navoda, iako ga je moguće i preporučljivo čitati također kao nežanrovsko djelo. Razvojni roman o studentici Alenki, koja osamdesetih prvi put otputuje na međunarodni susret lezbijki u Ženevi, odlikuje odlična karakterizacija. Kao i likovi iz kratkih priča i središnji junak romana Ime mi je Damjan, ima i literarna Alenka vrlo uvjerljiv glas. U prvom dijelu romana prileti ravno u lezbijska nebesa, u svijet neslućene slobode i opuštenosti. Ekstatično i hrabro se prepleta s novim tijelima, istražuje nove intimnosti, koje se po povratku u Ljubljano čine kao slike iz snova. Tu oduševljavajuću množinu utisaka i ljubavi, koje Alenka (i čitateljica) u prvom dijelu romana jedva suztižu, u Ljubljani potpuno obamrtvi "udaljeni pogled" zauvijek promijenjene Alenke, koja u vlastitom svijetu ugleda "treći svijet": dakle svijet, u kojem lezbijska zajednica ne postoji. U tom svijetu se ritam pripovijedanja znatno uspori. Na točki potpunog ocaja i zastane, ali u trećem, zaključnom dijelu romana Alenka odbacuje "patetiku", kad uvidi, da je i u tako malom mjestu moguće promijeniti vlastiti život – i stvoriti vlastite prostore slobode, vlastitu lezbijsku zajednicu, koju u romanu Treći svijet simbolično nagovješćuje prvi jugoslavanski lezbijski skup u Ljubljani.

Petnajest, dvadeset godina nakon početaka, opisanih na kraju romana Treći svijet, s olakšanjem ustanovljavam, da mi se samo od sebe nudi štivo, koje zadnje djelo Suzane Tratnik smješta u svjedočansku literaturu. Ako za trenutak zaboravim na prvotnu ulogu romana (izmišljanje vjerojatnih istina i laži), Treći svijet je prvi "literarni dokumentarac" o (pred)historiji lezbijskog pokreta u Ljubljani. Na slovenskom i možda uskoro još kakvom drugom jeziku.

Tratnik, Suzana: Treći svet. (original language: Slovenian) Cankarjeva založba, Ljubljana, 2007. ISBN: 961-231-597-3.

A book tip by Tea Hvala

**IDENTITETI
I ŠTA SA NJIMA?**

"Would you tell me, please, which way I ought to go from here?"

"That depends a good deal on where you want to get to," said the Cat.

"I don't much care where-" said Alice.

"Then it doesn't matter which way you go," said the Cat.

"-so long as I get SOMEWHERE," Alice added as an explanation.

"Oh, you're sure to do that," said the Cat, "if you only walk long enough."

Lewis Carrol, "Alice in Wonderland"

Ko sam ja? Da li ste sebi postavile/i ovo pitanje i koliko puta u životu?

Koliko daleko odete u pame, tate, trauma iz osnovne škole, prvog coming-outa ili nečeg sasvim drugog? Šta je vaš odgovor?

Odgovore uglavnom tražimo u već postojećim pojmovima koje nam nudi jezik... Žena, muškarac, lezbejka... Šta se dešava kada ne možemo da nađemo reči kojima bi sebe opisali/e? Da li postojimo? ...

Pitanje Ko sam ja? jeste jedno od ključnih pitanja u našim životima, i u toku života ga postavljamo sebi i drugima na različite načine. Probaću kroz ovu kratku priču o identitetima da pođem u potragu za nekim od odgovora na gore postavljena pitanja.

Identitet:

Ova reč se obično definiše kao identičnost, a dalje kao ustanoviti da li je neko zaista osoba o kojoj se radi. Kada nekog identifikujemo (identifikacija - lat. prepoznavanje) mi ga poistovećujemo sa već nekim postojećim identitetom koji sa sobom nosi određena ponašanja, misli, radnje, emocije i sl. Npr. ako nekome želimo da pripišemo identitet "muškarca" to će podrazumevati da on "treba da" ili ispunjava određene uslove. Od onih bioloških do nekih kulturoloških.

Identičnost u identitetima nas može odvesti na pogrešan zaključak da su sve osobe koje identifikujemo kao npr. "žene" iste među sobom. Takođe, može nas zavesti da mislimo da je osoba identična onome kako opisujemo taj identitet.

Kada se radi o identifikovanju, bez obzira koliko su nam identiteti nametnuti, mi ih prihvatamo, učimo na taj način kako da mislimo o sebi, kako da se ponašamo, kako i šta osećamo i reprodukujemo ih tako što druge ljude oko nas identifikujemo na određene načine i pripisujemo im određene osobine, ponašanja itd.

**TRETI
SVET
TRATNIK, SUZANA**

Treći svijet je treći roman i ukupno peto književno izdanje spisateljice, prevoditeljice i aktivistice Suzane Tratnik. Deset godina nakon izlaska njenog prvijenca, zbirke kratkih priča Pod nulom (1997), vraća se lezbijskoj ljubavi i želji, k njenoj "balkanskoj varijanti", koja ni deset godina kasnije ne poznaje "nikakvih stonewallskih otpora". "Tu si bacamo flaše u glavu, tu smo mi kod kuće i imamo svoju patetiku," samironična je upravo autorica, koja je sa svojim

Ukratko o identitetima:

- nametnuti, nismo ih same/i birali
- promenljivi, zavise od kulture do kulture, ali i od osobe do osobe
- ima ih onoliko koliko ima ljudi na svetu
- svaka osoba ima veliki broj identiteta
- naučeni, nisu prirodni
- mogu se menjati
- mi ih možemo menjati

Neki od identiteta koji se pominju u ovom tekstu:

- **Polni identitet** – unutrašnji, lični doživljaj pripadnosti određenom polu, koji ne mora da se podudara sa biološkim polom osobe
- **Rodni identitet** – individualni osećaj prihvatanja rodnih uloga koji ne zavisi od pola koji je pripisan rođenjem. Podrazumeva lični konstrukt koji može biti u skladu sa društveno propisanim definicijama pola/roda ili ih može negirati, prevazilaziti i menjati (Rodno izražavanje - način na koji osoba spoljašnjem svetu predstavlja svoj rod kroz izgled, odeću, ponašanje...)
- **Seksualna orijentacija** je deo rodnog identiteta, označava ko nas emotivno i/ili seksualno privlači.

POLITIKE IDENTITETA I/ILI POLITIKE RAZLIKE

...or, if you'd like it put more simply - "Never imagine yourself not to be otherwise than what it might appear to others that what you were or might have been would have appeared to them to be otherwise."

Lewis Carrol, "Alice in Wonderland"

U poslednjih 20ak godina, vladajuća politika u Srbiji je desničarska. Tokom devedesetih godina, nacionalni identiteti su imali ulogu "oslobađajućeg identiteta" u staroj Jugoslaviji. Vladajuće političke elite i crkva su u poslednjih 20 godina promovisale politiku istosti/identičnosti, ne politiku različitosti. U Srbiji, sve što je bilo/jeste drugačije i različito od dominantne sprege belo-heteroseksualno-muško-pravoslavno-srpsko, na različite načine je etiketirano i diskriminisano. U srbijanskom kontekstu, kao i u zapadnoj kulturi, identiteti su već pripremljeni i čekaju nas kada se rodimo. Pol, rod, seksualna orijentacije, verski i etnički identitet... I uvek

* Reč politika u ovom tekstu koristim u širem značenju te reči, koje nije svedeno samo na dnevno politička pitanja već obuhvata organizovano društvo u smislu pisanih i nepisanih normi po kojima ono postoji i deluje.

"se zna" šta treba da budemo i odigravamo u toku života, te šta je dobro a šta ne. Politika identiteta deluje u društvu putem matrica opresije, koje su često povezane i veoma slične. Na desničarskim sajtovima jedno vreme su se mogli naći recepti kako "prava/i Srpkinja/Srbin" treba da izgleda, kako da se ponaša, i to je nešto što se podrazumeva i ne dovodi u pitanje. To ponašanje uključuje jasne identitete kao što su nacionalni, rodni, verski...

Ovakva politika u svakom organizovanom društvenom sistemu ima za cilj da bude neka vrsta mašine za pranje društva. Kao što reklame za deterdžent poručuju da moramo da budemo "čisti" i "sterilni", tako i ova politika istosti ima za cilj da normalizuje društvo i isključi "prljave" identitete. Nije slučajno da su reklame za deterdžente fokusirane na sterilnost i čistoću. Fantazma o "čistom identitetu" je deo politike istosti. U isto vreme, "normalni" identiteti se konstruišu kao suprotnost u odnosu na Druge.** Ta konstrukcija može se odigravati u borbi do smrti, nekada simbolično, a nekada realno. Posledice toga su najvidljivije u npr. etničkim, verskim ratovima, i u koncentracionim logorima. Takođe, mi sami smo one/i koje/i, kao deo društva, prihvatamo ove norme i prenosimo ih na sebe i druge. Tako npr. homofobija pravi ozbiljnu zbrku za sve LGBTTIQ osobe... Postoji u društvu, pa je tokom odrastanja internalizujemo***. Neki/e su se prvo morali/e suočavati i boriti sa sopstvenim normama. Dalje je na redu društvo: porodica, prijatelji, i onda konzervativne institucije, mediji itd. Procesi prihvatanje sebe mogu trajati i do nekoliko desetina godina.

Mehanizmi opresije i identiteti

Kako politika istosti "radi" u stvarnom životu. Uzeću za primer pokušaj organizovanja Parade ponosa koja se desila 2001. godine u Beogradu. Osobe koje su se okupile kako bi sprečile paradu su imali nekoliko zajedničkih identiteta koje su želeli da pokažu: svi su "izgledali" kao mačo muškarci, zapravo onako kako tradicionalno muškarci izgledaju (neki su se opremili u četničke uniforme kako bi naglasili neke od svojih identiteta). Dalje, pozivali su se na nacionalni identitet i pravoslavnu veru (bili su prisutni i predstavnici Srpske pravoslavne crkve). Ova tri identiteta često idu zajedno: mačo/pravoslavni/Srbin, te su najčešće zapravo ove osobe zatvorene za

** Drugi, kao sve ono što je drugo, bilo da je u pitanju druga osoba, kultura, sistem vrednosti...

*** Internalizovana homofobija je osećanje koje unosi najviše osećanja nesigurnosti kod LGBTTIQ osoba i uključuje nepodnošljivost prema sebi. Više o ovoj temi u tekstu Dušice Popadić, INTERNALIZOVANA HOMOFBIJA U SVAKOJ OD NAS, http://www.labris.org.yu/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=79 (Maj, 2008)

svaku drugu različitost. Politike identiteta i jesu one koje zatvaraju i ograničavaju kako mislimo o sebi i drugima. No, taj Drugi je uvek potreban, kako bi mogli da damo odgovor na to pitanje ko smo mi? Ko sam ja? Tako su ti već pomenuti momci, pored raznih poziva na linč, uzvikivali i "Idite u Hrvatsku", "Ustaše"... Na paradi ponosa u Hrvatskoj, nacionalisti su vikali "Idite u Srbiju" i "četnici". I tu vidimo isti mehanizam. Srpski identitet je godinama konstruisan kao suprotnost Hrvatskom identitetu. Konstruisan je i u odnosu na druge identitete iz susednih zemalja, no tih godina politička situacija je bila takva da se hrvatski nacionalni identitet smatrao pretnjom srpskom nacionalnom identitetu. Možda bi danas taj scenario sadržao rečenice "Šiptari" i "idite u Albaniju"... Najveća bolest "naše nacije" je virus koji dolazi iz "Druge nacije".

Identiteti kao kutijice i dekonstrukcija

No, my sexuality is a multiple sexuality too, I am moving and changing shape too, even if I'm often female.
space 99, doll yoko

Ne postoji identitet koji je imun na isključivanje drugih identiteta. To mu je na neki način funkcija. Da napravi granice između Ja i Sveta. Tako su i lezbejski i gej identiteti "poprirodnjeni" i dobili status kutijice za seksualnost, što je opet povezano sa politikom identiteta i istosti. Kada je počinjala borba za mogućnost ispoljavanja bilo koje druge seksualne orijentacije osim heteroseksualne bilo je važno da postoji neki kolektivni identitet kao veza. Bilo je važno reći: "mi smo ovde svi lezbejke i gejevi" te napraviti zajedničku platformu za političku borbu. No, vremenom je i to postalo jedno isključujuće "mesto". Neke lezbejke smatraju da postoji neka vrsta posebnog lezbejskog iskustva, koje je kao takvo rezervisano isključivo za one koje sebe vide kao žene, a emotivno i seksualno se vezuju za druge osobe koje sebe vide kao žene. Često se može čuti da sve one koje nisu takve, nemaju prava niti kompetentnost da govore o lezbejskim ljudskim pravima. To može značiti da se ljudskim pravima mogu baviti samo posebni i određeni ljudi, koji se uklapaju u određenu kutijicu. Ponovo, identitet ograničava način na koji mislimo o sebi, drugima i kreativnost u delovanju. Sve one osobe koje problematizuju pitanje roda, pola, postojanja samo dva – muškog i ženskog – su marginalizovane, kako od strane većinske populacije, tako i od strane lezbejske i gej zajednice.

Velika opresija je i stalno primoravanje da se odredite: da li se emotivno/seksualno vezujete za muškarce ili žene, da li ste muškarac ili žena, da li ste u monogamnoj ili poligamnoj vezi... Kao što u društvu nije dopuštena

konfuzija vezano za identitete, tako ni vama lično neće biti tolerisana. "Šta si ti!? Ko si ti!? Ne znaš ni ti sama!..." "Šta je ovo, muško ili žensko?" Ova vrsta diskriminacije je tabu i u lezbejskom i gej pokretu i mislim da tek predstoji rad na osvešćivanju prava osoba koje se ne uklapaju u binarne dihotomije (npr. muško/žensko) koje su dominantne u zapadnoj kulturi.

Biseksualne osobe, panseksualne* osobe, queer** osobe, transrodne, transeksualne... Mnoštvo novih što identiteta, što novih konstrukcija koje nude neku novu i drugačiju logiku razmišljanja. Postojanje ovih koncepcija pokazuje da je moguće napraviti korak izvan politike istosti/identiteta i orijentisati se ne ka identifikovanju i etiketiranju, već ka tome da pokušavamo da opišemo međuodnose i to šta se zapravo dešava u svakodnevi. Ovakav pristup se predlaže u kvir teoriji (može se povezati i sa kvantnom fizikom i kvantnim skokovima) i govori o matrici opresije i isključivanju koje je sastavni deo politike identiteta. Binarni sistem nudi jedino nule ili jedinice, žene ili muškarce, hetero ili homoseksualne osobe. Pristup koji odstupa od politike identiteta provocira da pogledamo šta postoji između nula i jedinica, ili da li postoji nešto što nisu ni nule ni jedinice. Traži od nas da osmislimo mesto van kutijica koje su zasnovane na isključivanju Drugog i izaziva nas da budemo kreativni/e. Tu ne postoje recepti kako da se definišemo, kako da mislimo i kako da se ponašamo. Kao metaforu možemo uzeti Kiborge o kojima piše Dona Haravej, koji su hibridi ljudskog, životinjskog i mašinskog, a sebe vide kao stalan proces, a ne sumu stabilnih identiteta. Taj pristup "priznaje" proces potrage za odgovorom na pitanje Ko sam ja?, dekonstruiše postojeće društvo i nudi pravo da se sami definišemo.

Ksenija Forca

* Panseksualne osobe su osobe koje emotivno i/ili seksualno stupaju u odnose sa osobama, ne vezano za njihov pol i/ili rod.

** Termin queer najčešće se koristi kao uključujući pojam ili kišobran termin za homoseksualne, biseksualne, transrodne i interseks osobe, kao i za one osobe koje žive svoje živote van hetero-patrijarhalnih normi. Često se koristi i za osobe koje su aseksualne ili autoseksualne, kao i za osobe čija seksualna orijentacija ili praksa izlazi iz definisanih okvira dominantne seksualnosti (npr. Sado-mazohističke prakse, poliamorija, osobe koje ne prihvataju binarnost rodova i polova) Vidi film What the bleep do we know: www.whatthebleep.com

TRANSEKSUALNA AUTOBIOGRAFIJA

Blog: www.transerbia.org

Autorka: **Andelka**

16. novembar 2007

Kako je to biti transeksualna osoba? Šta taj termin uopšte govori i objašnjava? Postoje još neki termini kao rodna disforija, ali meni nekako najviše odgovara kad pričam sa str8 ljudima da koristim HBS (Harry Benjaminov Sindrom).

Sigurno je da ostatak populacije ima predrasude kad kažete da ste transeksualna osoba, i krenu da formiraju sliku o vama na osnovu nekih loše stečenih saznanja. Zato treba da se potrudimo da to ispravimo..

Od rođenja nosim to sa sobom. Prvi put sam "osetila" to, kada sam sa 5-6 godina pitala sestru od tetke da se zamenim sa stvarima. Ona je imala finu crvenu suknjicu na tregere sa škotskom šarom, i crvene hulahopke, sećam se, i jako fine sandale.. Pristala je, naravno :). I to je trajalo... To se sve dešavalo kod babe i dede, u Beogradu, na Vračaru. Prošetale smo se tako, tu po zgradi, otišle do prodavnice iza ćoška, kod obučara koji je bio u ulazu zgrade.. Uzela sam joj i šnalicu, iako mi je kosa bila kratka.. To je bio poseban osećaj i danas ga pamtim. Bila sam svoja na svome.

Onda je počela osnovna škola. Uletala sam u sve to totalno sluđena, nije mi bilo jasno šta se dešava. Podelile su bile striktno na dečake i devojčice, a ja.. nisam pripadala tu.. među dečake.. Igrala sam lastiš, nikada nisam igrala fudbal.. ne podnosim fudbal.. Igrala sam se između

Kad god je trebalo, glumila sam muškarca, pred familijom, ovamo-onamo, ali smo imali svoj lepi svet.. Rodilo nam se i dete.. Prelepo, predobro dete... Sve je bilo super..

d v e vatre sa ostalim devojčicama.. U sali za fizičko smo uvek bili podeljeni i ja sam sa setom uvek gledala u drugu stranu sale i žalila što nisam tamo. Odrastanje je bilo u toku, došao je i pubertet, pogrešan hormon je počeo da me obuzima... Sukob unutar mene je bio sve jači i veći.. Počela sam da gradim mehanizme da olakšam sebi. Oblačila sam se i sređivala svaki dan, kad sam išla po podne u školu i ostajala sama u stanu pre podne. Bila je to velika radost. Uzimala sam mamine stvari.. Bilo je super.. stvarno super..

Krenula sam u srednju školu, a to je uvek bilo tu. Naučila sam da se igram sa tim. Pomalo sam puštala nekada da se vidi, da i ostali vide. U stvari počelo je da izlazi sve više i više na videlo. Dobar drug me je čak i snimao kamerom u sređenom izdanju.. Vukla sam ljude oko sebe da gledaju filmove sa trans tematikom, pričala o pravima, borila se za celu tu ideju.

Upisala sam fakultet. Prvo pogrešan, zbog oca, pa onda i ovaj koji sam završila, FDU u Beogradu. Tu sam već bila skroz slobodna, pričala o svojoj seksualnosti, nisam krila da sam trans, koketirala sam sa oblačenjem, čak sam često nosila suknju, obavijenu oko struka, preko pantalona, spuštala je i dizala je kad sam nalazila da je to 'primereno'. ha ha.. I na prijemom ispituu sam glumila u suknji..

Zaljubila sam se, u devojku. (ja se identifikujem kao lezbejka, mada nisam sigurna šta će biti posle tranzicije, nisu mi strani ni odnosi sa muškarcima, probala sam, ali mi to nije to, nije mi se svidelo, dakle, neka ostane da sam lezbejka) .. Zaljubila sam se, i ona u mene. Od prvog dana je znala za sve, šta više, ona mi je i dala jedno divno žensko ime, Andela. Volela je ženu, pravu mene i bilo je super što sam spolja sakrivena u muški kostim. Kad god je trebalo, glumila sam muškarca, pred familijom, ovamo-onamo, ali smo imali svoj lepi svet.. Rodilo nam se i dete.. Prelepo, predobro dete... Sve je bilo super..

E, onda je mene.. počelo sve više da obuzima... moje pravo JA, počela sam da gubim kontrolu nad svim tim.. Pokušavala sam da potisnem i ponašala se grozno, kao najgori muškarac. Ni oblačenje, sređivanje, ni naše male tajne, ništa više nije moglo da me doveđe u stanje mira.

Visila sam na internetu na najbolnijim sajtovima, želeći da nađem način

da potisnem to što mi se dešava.. Nije mi išlo.. Teško možete pobeći od sebe, i to sam naučila. Postala sam grozna.. I onda me je moja draga, prevarila, užas, sa muškarcem.. To je prošlo.. Njoj je bilo jako krivo zbog svega toga.. Ali, ko zna, tako se desilo, jer je tako moralo, možda je i ona bila zbunjena svojom seksualnošću, i to je normalno.. Možda sam ja postala previše grozna sa svojim problemom. Srećom je to sve iza nas, i srećom sam je ja razumela kao ženu ženu, zašto se to sve desilo. Andela je izbila skroz na površinu, i ništa više nije moglo da joj se suprotstavi...

Nas dve se obožavamo, veoma se volimo, i ja sam je kao žena razumela, i shvatila.. Ali moj problem je ostao.. Potražila sam pomoć lekara... Prijatelji iz Trans Grupe koje sam upoznala su me uputili kod stručnjaka, i oni su konstatovali to što sam ja dugo, dugo znala..

Počela sam sa hormonskom terapijom... nastao je haos između nas dve.. svašta se dešavalo..

Evo sada je prošlo šest i više meseci.. i nekako.. se nadam, da će se sve dobro završiti.. po sve nas.. Nismo zaslužile da nam se bilo šta loše desi.. A imamo i divno dete, koje ne sme ni jednog dana da pati zbog svega sto se dešava..

Veoma je to sve komplikovano, i nije za zezanje, i ne postoji način da se spreči. Ono što mora da se desi, desiće se.. Ne možemo pobeći od sebe samih.

17. januar 2008

Evo ulazim u jedanaesti mesec hormonske terapije, taj broj je nekako magičan. Za mesec, dva idem na operaciju, i tad ću napokon posle toliko godina čekanja da dobijem svoju vaginu, onu koju nisam dobila kad je trebalo.

Pokušavam da razlučim, i sama sa sobom pričam. Zar je moguće da neko

toliko pati i gubi sebe samo zbog jednog dela tela? Istina je da to nije deo tela, istina je da je to kompletan osećaj ličnosti koji je pokvaren i iskrivljen - da li greškom ili namerom prirode, meni je svejedno...

Stvarno sam se trudila da razdvojim medicinski deo od sociološkog i uspevala sam u tome. Ono što mi osećamo, kao svoj rod, to je samo naše, to je medicina, to je naš mozak. To telo može da prati, ali se dešava da ne prati. A treća stvar je kako mi nastupamo u društvu, a to je već stvar drugih nekih emocija, onoga šta volimo u čemu uživamo, boje koje nosimo. Istina, sve to na neki način oslikava našu ličnost, ali to i jeste poseban vid identifikacije i prepoznavanja.

Istomišljenike ili one koji slično razmišljaju možete često prepoznati po oblačenju. Naravno, ako ste queer, i ako ste se odaljili od binarno definisanog oblačenja i uspevali da razvijete malo svoj mali mozak. Radost je kad su ljudska bića različita. Mi smo svi različiti, imamo različite kose, oči, visinu, otisak prsta, pa zašto se onda uniformisati? Odakle ta neka glupa ideja za uniformisanjem? Meni se sve čini da je to poteklo od neinteligencije koja se jednom ili više puta u istoriji dokopala moći i propagirala svoju neinteligenciju.

Probaću i na ovaj način. Nisam neka vernica, šta više ne podnosim crkvu kao instituciju. Ne treba mi provajder za boga, imam svoj link iz svog srca, mašte, duše.. onako kako osećam. Mislim da je ta crkva, pored retkih dobrih stvari koje je učinila za čovečanstvo,

užasno usporila napredak, degradirala čoveka kao samosvesno biće i uticala na nazadak ljudske vrste. Pre svega, od postanka hrišćanstva pa do danas, neke prirodne stvari, pojave, ono sto je Bogom dato, proglašene su za neprirodne. Ko je taj ko je sebi dao za pravo da piše božije zakone? Ko je taj ko je sebi dao za pravo da kaže šta nije dobro, šta je dobro, šta je moralno? Jedina, istinska ljudska vrednost jeste humanost. Ili ona stara sentenca koju ja često koristim: "Radi šta god ti padne na um, samo nemoj drugome zlo da činiš". Ta rečenica omogućava napredak civilizacije, a nije negativna, ne omalovažava i ne sprečava, ne ugnjetava nikoga. Crkva je otuđila naše društvo od prirode, pogotovu naša, pravoslavna, koja je u tome zabrazdila poprilično. Tako da taj pop koji istopolne veze prozove i kaže da je to bogohuljenje, neprirodno... treba da stavi prst na čelo i priupita se, da nije možda on neprirodan. A iskreno, oni jedini idu u sukunjama

(p a r d o n mantijama :D) i niko ih ne dira što se tako oblače...

Dakle, da se vratim malo na temu. Lepota različitosti je napredak civilizacije. I kako ne primećujete koliko se ubrzao napredak u trenutku kada je crkva izgubila svoju prvobitnu moć. Da li je Zemlja okrugla, da li je u centru kosmosa? Da li se sve okreće oko nas? Sve su žene veštice, treba ih spaliti. Mračni srednji vek ... srećom je iza nas, ne ponovilo se. Ono što je u biti svega toga je mržnja, bolesna, tužna, mržnja prema pripadnicima svoje vrste, koji su slobodni, različiti. Pitam ja njih, ako se tako ponašaju prema pripadnicima svoje vrste, kako bi se ponašali da sretnu vanzemaljca?

Završiću moje malo sociološko razmišljanje sa parolom "Viva la liberta" i preći ću na medicinski deo..

Evo ovako.. Promene koje su mi se desile za ovaj period hormonske terapije su male.. možda ja imam prevelike želje i ideje.. To se dešava jako sporo. Lekarka je rekla da sam u pubertetu, pravom pubertetu, samo drugom po redu. Pubertet traje oko 4-5 godina, nekada i više, tako da će toliko dugo da se menja i moje telo..

Porasle su mi grudi. Prvo su se uvećale samo žlezde, koje su postajale sve veće i veće i bolnije, a onda su počele da se formiraju i same grudi, to jest sam oblik. Sada su već jako lepe i prilično vidljive.

Promenila mi se koža, koža lica, i samim tim mi se promenio miris, nemam više onaj grozni miris znoja, počela je da mi raste nova kosa, zalisci su počeli da se smanjuju, masti lica su se preraspodelile, tako da mi je sad i sam lik mnogo više fem nego ranije. Šteta je što skelet ne može da se modifikuje, koske su takve kakve su.. ali šta ću..

Maljavost po telu se promenila, to jest draistično umanjila - nema je.. Samo da napomenem da se ja redovno depiliram već dvadeset godina, tako sto se tiče nogu, ruku i prepona, to nije ni čudno. Dlake na licu su malo veći problem. One ne nestaju pod dejstvom hormona, već se moraju tretirati nekim drugim metodom, a najbolji trenutno način za trajno odstranjivanje dlaka lica je laserska epilacija. Bolno je, nije da nije, ali što imate manje dlaka, sve je manji bol..i na kraju ga vise i nema. Meni je ostalo nešto dlaka oko usta, i to me prilično nervira, jer to je onaj neizbežni detalj zbog koga vas neko percipira kao muško, no uskoro će i to biti rešeno, zauvek.

Dobila sam struk, ženski, donji spuštenu stomak. Sve u svemu veoma sam srećna. Jedino čega se plašim je da budem nakaza, ali nakaza sam bila do sada, od sada će valjda biti bolje. Pravi trenutak sreće, je u stvari kad vam lekar, psihijatar da dijagnozu. Tad postajete svesne da za vas ima nade, da niste usamljene u svojim mukama, da je to nešto što je istraženo, protumačeno. Ja sam otišla kod psihijatra, čini mi se, u poslednji trenutak, živa i zdrava. I ko god trpi i misli da može da se nosi sa ovim sindromom, grdno se vara.. tako sam se i ja prevarila. Jedva sam živela tih poslednjih dana. Izgledala sam kao krava od 120 kila, bez volje za bilo čim. Sad se osećam fenomenalno.

Neću da kažem najbolje jer strahovi i dalje postoje. Plašim se.. Šta sve može da se desi, šta me sve čeka na mom putu. Pre svega se brinem za svoje dete, prema kome imam ogromnu moralnu obavezu da ga izvedem na pravi put, da mu pružim radost, ljubav, i širinu koliko god sam u stanju..

Moja draga i ja smo sada u divnom odnosu. Mislim da su krize iza nas. Imamo ogromnu ljubav jedna prema drugoj, volimo se, i volimo naše dete. Tako i treba da ostane. Nadam se da ćemo uspeli da pređemo sve prepreke koje su ispred nas, a očigledno je da nas čeka svašta, pre svega pravni problemi lezbejskog braka u Srbiji. Ali borićemo se, svim snagama, a ako aždaja od administracije bude jača od nas, uvek imamo opciju da odemo, na primer, u Holandiju.. he.. baš sam pametna.. Samo dete mora da završi ovde osnovnu školu.

Crkva je otuđila naše društvo od prirode, pogotovu naša, pravoslavna, koja je u tome zabrazdila poprilično. Tako da taj pop koji istopolne veze prozove i kaže da je to bogohuljenje, neprirodno... treba da stavi prst na čelo i priupita se, da nije možda on neprirodan.

Moja draga i ja smo sada u divnom odnosu. Mislim da su krize iza nas. Imamo ogromnu ljubav jedna prema drugoj, volimo se, i volimo naše dete.

POZDRAV OD MIMA I IDE

Kako ste se upoznale?

Ida: Upoznale smo se u Prištini, gde je Mima bila na sastanku sa Ženama u crnom, a ja sam tada radila za organizaciju Kvinna till Kvinna na Kosovu. Sve smo bila na večeri, a posle večere smo izašle u bar, pile, igrale itd. Tada smo počele da pričamo, a ona mi se svidela.

Mima: Onda je Ida došla u Beograd sa jednom prijateljicom i tada je sve krenulo.

Posle tri nedelje Ida je odlučila da prekine svoj odmor u Sloveniji i dođe opet kod mene u Beograd. Tada je počela naša veza.

Kako ste odlučile da se venčate?

Mima: Pre odlaska za Prištinu da vidim Idu odlučila sam da je pitam da se uda za mene, bila sam totalno zaljubljena i jedva sam čekala kada ću da je vidim. Kupila sam prsten i napisala, uz pomoć prijateljice, prosidbu na švedskom. Bio je to jedan od najdivnijih trenutaka.

Ida: Iznenađila me je. Bilo je skroz lepo... Onda je trajalo nekih dve nedelje dok nismo počele da pričamo o svadbi i da počinjemo da planiramo.

Kakve su bile pripreme za svadbu u Beogradu?

Ida: Htele smo da se venčamo pre nego što se ja vratim za Švedsku. Tako bismo mogle praviti svadbu u Srbiji za sve koje znamo ovde, a posle toga bi se venčale i u Švedskoj. Bio je već oktobar kad smo počele da planiramo, datum venčanja je bio 1. decembar, pa smo morale da žurimo sa svim. Ja sam počela da zovem ljude za svadbu, iz Švedske i iz Slovenije, ali je to bilo za sve njih veliko iznenađenje jer sa Mimom nisam bila tako dugo u vezi...

Mima: Vremena za pripreme nije bilo dovoljno. Ida je bila na Kosovu, radila je, a ja sam jurila po Beogradu trudeći se da sve pripremam za svadbu. Baš je bilo napeto, trebalo je naći mesto za venčanje, a da je gay-friendly, zatim smo morale da nađemo matičarku koja će nas venčati. S obzirom da nismo znale redosled ceremonije i šta nam je sve potrebno, bilo je vrlo smešno raspitivati se stalno "šta nam još treba". Ali je isto tako bilo i zanimljivo vežbati

ceremoniju u Labrisu, sa tekstom u pripremi, i kumom koja ne zna srpski. Ili saopštiti roditeljima da se venčavam za možda mesec dana. Da, baš je bilo uzbudljivo.

Ida: Pa da. I ja sam se trudila da budem što više u Beogradu. Radila sam previše stvari odjednom: venčanje, tekuće obaveze oko posla i sređivanje svega pre nego što napustim Kosovo i vratim se u Švedsku. Bilo je mnogo i znam da sam jedan period pre svadbe baš

loše spavala i igrala stalno tetron na facebook-u da se smirim. Ma kao i uvek, sve dođe od jedanput, i na kraju se sve reši.

Mima: Jedan od zanimljivih događaja bilo je kupovina burmi. Obilazile smo zlatare i posle nekog vremena ušle smo u jednu simpatičnu zlataru gde su radila dva mladića. Jedan od njih je pitao koja se od nas dve udaje, a Ida je odgovorila "obe", na šta je on nastavio pitanjem, "Istog dana?". Ida je takođe rekla "Da". Sledeće pitanje je bilo "U istoj crkvi?". Na šta je Ida odgovorila "Ne, ne udajemo se u crkvi, Crkva NAS ne voli, mada ni mi nju." Drugi mladić je od samog početka shvatio o čemu se radi i pitao je "A za koga se udajete?". Naravno, odgovor je bio "Pa, jedna sa drugom." Bilo je dosta zanimljivih, mada i stresnih, situacija tokom svih ti priprema.

Kako vam je bilo na svadbi?

Ida: Lepo! Bilo je sve tako lepo skroz. Bila sam tako uzbudena i srećna. Na početku sam bila malo nervozna, mada sam se brzo opuštala. Lokal gde smo bili je bio tako lep, došle su mi sestričine i prijateljice iz Slovenije, došao mi je brat iz Italije sa decom, sestra i zet, prijateljica iz Švedske. Bila sam srećna što su svi bili tamo i srećna zbog podrške o toj odluci. Najviše sam bila nervozna oko igranja. Ja i Mima smo odlučile da odigramo jedan ples posle ceremonije, a do zadnjeg trenutaka sam htela da to otkažem jer sam bila nervozna ali ona nije dozvolila... Danas još pokušavam da je nagovorim da ne igramo na sledećem venčanju.

Mima: Pre početka same ceremonije bap sam bila napeta i nervozna. Sem plesa, meni je problem bilo čitanje zaveta na švedskom jer nisam znala švedski i morala sam sve da napišem na srpskom (kako se čita). Sem toga, pre početka, morala sam da pronađem mamu, koja se izgubila sa tortom i prijateljima, jer nisu

mogli da nađu lokal. Naravno, sve je bilo predivno i lepo. Bila sam presrećna jer je bilo dosta mojih prijateljica, a najviše jer je tu bila moja mama, najmlađi brat i tata. To mi je baš puno značilo. Mama je bila tako ponosna, a i ja sam još više...

Cela ceremonija je bila predivna. Savršena matičarka, koja je imala prave reči za taj trenutak. Zaveti koje smo čitale jedna drugoj, kume, burme, bidermajer, ples...sve je bilo apsolutno savršeno. Lezbejsko venčanje iz snova.

Gde ste sada? I kakvi vam su planovi za budućnost?

Ida: Pa, sada smo svuda po malo. Bile smo neko vreme zajedno u Švedskoj, a zbog migracijskih pravila Mima je morala da se vrati u Srbiju, kako bi odavde aplicirala za boravište u Švedskoj. I sada čekamo da se to reši. Inače, živimo u Stokholmu, ja radim još uvek u Kvinna till Kvinna, ali u Stokholmu. Mima uči švedski i pravi planove za budućnost, šta će raditi, da li će voziti avion ili će raditi kao IT. Sada planiramo venčanje u Švedskoj, 9. avgusta, mada ne znamo da li ćemo stići sve da pripremimo do tada. Imamo zakazano, u mesnoj kući, u Stokholmu, jer smo ovaj put hteli da bude otvoreno i na javnom mestu. Drugo što planiramo su putovanja i možda da imamo macu... Mada najbitnije od svega je da se brzo

reši sve sa papirima kako bi što pre bile zajedno.

Mima: Gde smo sada? Ma, to je baš teško pitanje. Kao što je rekla Ida, svuda po malo.

Imamo baš dosta planova za budućnost, ali idemo redom i lagano. Prvo da sredimo papire i da pripremimo svadbu No2. Ja

sam ponovo uzbudena, ponovo se venčavam, deja vu. S tom razlikom, što će to venčanje biti legalno i imaćemo manje problema oko priprema, zakazivanja i sve što ide uz to....

Šta imate da poručite lezbejkama u Srbiji?

Ida: Ma ne znam. Volite se i budite dobre jedne prema drugoj i ne odustajte u borbi za svoja prava... Jer je sasvim u redu živeti bez potrebe da se kriješ, da se stidiš i da se bojiš.

Mima: Nešto u vezi sexa? :) Šalim se, naravno... :) Nikada ne odustajete od onoga što jeste. Budite uporne, jer ljudi koji vas vole, treba da vas vole zbog onoga što jeste, a ne zbog onoga što biste mogle da budete. Borite se za svoja dostojanstvo i svoja prava. Budite ponosne.

I ŠTA SAD ?

Autorica: Dijana

U mom snu bile smo same.

Bilo je kasno večer i nečiji auto je stajao na parking u iza nekog hotela. Bilo je stvarno tiho napolju i nas dvije smo pričale o ko zna čemu, ali je naš razgovor utihnuo. Nemam pojma zašto si odjednom ućutala, ali jako dobro znam zašto sam ja. Moja mašta je ponovo podivljala i počinjala sam pomalo da se tresem kada pogledam u tebe. Izgledala si tako dobro u toj crnoj suknji...

Promrmljala si nešto, jedan od onih komentara koji izazivaju i obećavaju ali se nikada u potpunosti ne ostvare...

Moje bokserice su prijanjale uz moju vlažnu kožu.

Gledala sam te tiho i osvetnički, od glave do pete obuzeta vrelinom koja je osvojila moje tijelo. Dio mene je želio da nastaviš. Drugi dio mene je želio da me više nikada ovako ne napališ.

Nasmijala si se onako grleno, tebi svojstveno, i opet rekla nešto.

Sa uzdahom sam se okrenula od tebe i krenula ka kolima, tražeći mjesto da se sakrijem, neko mjesto koje će mi pomoći da zaboravim koliko te želim u tom trenutku. Koliko te želim upravo tu. Zato što nisam htjela da ti to vidiš.

Ostala si na istom mestu i dalje se smijući.

Moje tijelo je gorilo a ti si se smijala.

Frustrirana, okrenula sam se na peti i krenula ka tebi.

Nisi se ni pomjerala. Gledala si me. Bila si tako lijepa, fragilna i prkosna u isto vreme.

Stala si tačno ispred stuba na ulazu u parking. Bio je to dio grčkog luka koji je polako propadao, bijele boje, mermera sjajnog od svijetla uličnih svjetiljki. Stala sam ispred tebe dok si se povlačila zbog mog prijetećeg pogleda, mojih šaka čvrsto skupljenih uz telo.

Izgledala si zamrznuta na tom mjestu. Gledala si me.

Uprkos krvi koja mi je pulsirala u venama, stavila sam svoje ruke na stub, iznad tvojih ramena, moje šake do tvojih usiju.

Približila sam ti se tijelom. Privukla me je tvoja vrelina.

Moj dah je postajao plići sada dok sam ti gledala u oči, grizući donju usnu. Pokušavala sam da prikrijem sva drhtanja, divlja, sirova osjećanja koja su me potresala kada te pogledam.

Onda sam ti približila lice i prešla jezikom preko rubova tvojih usana. Tvoje usne su se razdvojile i gurnula sam jezik unutra kružeći osjetljivim predjelima unutar tvojih usana, gotala uglove tvog osmijeha niježno jezikom sve dok cijela tvoja usta nisu postala glatka, svjetlucava, otvorena...

Tvoj jezik se pružao kako bi dotakao moj. Odmakla sam se. I nasmijala. Gledala si me. Približila si mi se kukovima i zabacila glavu kako bi me osjetila dublje.

Sa uzdahom si podigla ruke kako bi mi ih uplela u kosu i povukla moju glavu bliže dok si uvlačila jezik dublje u moja usta. Naši jezici i usne su se igrale, grizle, ljubile dugo pre nego što su se meki zvuci začuli iz tvog grla i dok nisam osjetila kako se svaka kost u mom tijelu pretvara u vreo topljeni čelik.

Imala sam osjećaj da su prošle godine od kada nisam osjetila taj spori, vlažni ples jezika i usana. Skoro da je bilo bolje od seksa.

Podigla sam ruke sa stuba i prelazila njima preko tvojih ramena, niz tvoju ključnu kost. Savijala sam prste, osjećala tvoju kožu, željela da dotaknem svaki dio tebe, željela da budem svuda istovremeno. Klizila sam prstima do tvog struka a onda opet na gore ispod tvoje košulje sa crnim dugmadima, smijala se dok se tvoja koža ježila pod mojim dodirima.

Moje ruke, vrele i brze, kretale su se preko tvojih rebara, tvog stomaka, tvog grudnog koša, tvojih grudni. Nisam mogla da se zasitim dodirivanja tvoje kože. Tvoj dah je postajao sve brži i plići dok sam prelazila preko tvojih bradavica, a ti stenjala na mojim usnama.

Prešla si rukama niz moja leđa, preko mog struka i kukova, sve dok tvoji prsti nisu skliznuli preko mog dupeta. Tvoji dlanovi su krenuli naniže, u moje farmerice, u moje bokserice.

Osjetila sam tvoj uzdah koliko sam ga i čula kada si otkrila trake mog strap-on-a. Prešla si prstima preko ivice pojasa, ostavivši me na kratko bez daha, a onda si povukla metalnu kopču zategnuvši trake strap-a o moju kožu. Mogla sam da osjetim tvoju mekoću i vrelinu uz sebe dok sam se pribijala bliže. Moji prsti su skliznuli niz tvoje dupe i između tvojih butina, prsti su se sve više i više približavali tvojim usnama. Zastenjala si i privila se još bliže uz mene, trljala tvoj kuk uz moje međunožje.

Bez upozorenja sam te povukla ka onim kolima na parking u podigla te na haubu. Uzdahnula si kada si osjetila hladni metal na svojim golim butinama. Povukla sam te ka sebi, stojeći između tvojih raširenih butina.

Tvoji prsti su bili nestrpljivi sa dugmadima mog džinsa. Napokon, napokon, tvoji prsti su otkopčali moje pantalone. Zastenjala sam kada su tvoji prsti napipali paket među mojim nogama. Izvila si leđa. Gledala si me.

Skinula sam košulju. Djavolski smiješak zaigrao je na tvojim usama dok si tražila moje bradavice prstima. Nisam se pomjerala, nisam progovorila. Moje bradavice su se ukrutile, nabubrile, tražile su mnogo više od tog laganog dodira tvojih ruku.

Gledala si me pravo u oči dok si se igrala.

Izgovorila sam ti ime kao kletvu, molbu.

Bila sam toliko uzbuđena da sam gotovo mogla osjetiti pulsirajuću krv među butinama.

Tvoji dlanovi su se kretali polako, namjerno preko mojih grudni. Gledala si me pravo u oči. Dodirivala sam ti leđa, grublje nego što si ti dodirivala mene. Tvoje bradavice su se zarile duboko u centar mojih dlanova u potrazi za toplinom i trenjem i to sam ti i dala dok sam prelazila dlanovima preko tebe. Zadrhtala si i zastenjela, gurala se u moje ruke.

Morala sam da te dodirnem.

Opet si uvukla ruke u moje pantalone, trljala o moju pozajmljenu veličinu, mrmljala svoje odobravanje dok si osjećala moju vrelinu i veličinu na svom dlanu. Već sam mogla da zamislim kakav će to osjećaj biti, klizanje između tvojih butina, vrelih i mokrih do sada.

Dahtala si mi u uho dok si me mjerila rukama.

Mogla sam osjetiti tvoj jezik kako klizi niz moj vrat, tvoj dah vreo i dubok uz moje uho dok su moji prsti klizili, koža o kožu, preko tvoje pičke i u tebe kako bih te sakupila u dlanu, moji prsti zariveni u tebe, dok sam te trljala o dlan i osjećala kako ti se mišići napinju a dah ti postaje sve kraći.

Imala sam osjećaj kao da cio život čekam ovaj trenutak...

Prešla si rukama preko mojih leđa, ostavljajući tragove, kidajući kožu. Držala sam te golu na dlanovima i šaputala ti vlažne, bezobrazne stvari. Stisla si se dok su moje riječi i moji prsti istovremeno radili na tebi, dok si plesala na oštrici onoga što sam znala da želiš. Pustila sam prste da kliznu među tvoje usne... Mišići su ti se zgrčili, vukli moje prste sve dublje i dublje unutra, tražili više mog dodira. Osjetila sam kako me tvoji mišići stežu i kako se tvoje tijelo napinje. Zamišljala sam kakav bi taj osjećaj bio, sav stisnut i vreo, oko mog uda. I bio je moj, postao je dio mene, stajao je željno između tvojih butina...

Tvoje ruke su me polako napustile, klizeći niz moje telo kako bi se zaustavile na mojim ramenima dok si mi dopuštala da te trljam dlanovima. Tvoj jezik je klizao o moj, gladno, pomalo divlje. Pritisla si moja ramena. Ja sam gurnula tvoja i natjerala te da legneš na hladni metal.

Uradila si šta sam htjela. Gledala si me.

Podigla sam ti suknju iznad kukova, gledajući te gorućim pogledom. Tvoji kukovi su se nemirno pomjerali dok sam stavljala dlanove na unutrašnje delove tvojih butina; moji vrelni dlanovi na tvojoj hladnoj koži. Niježno ali čvrsto sam ti rastavljala noge sve dok nisi bila potpuno izložena mom pogledu.

Ponovo sam provukla prste kroz tvoje usnice, počela sam sa dna sve do vrha tvoje vlažnosti, jedva da sam dotakla tvoj klitoris klizeći na gore.

Tvoje tijelo se zatreslo. Nisi mogla da izdržiš, opet si zastenjela. Moj prst se kretao, trljao, klizio, prelazio preko tvoje vlažne pičke, namjerno i pažljivo ignorisao tvoj klitoris

koji je pulsirao sve jače kako su moji prsti prolazili preko njega. Tresla si se. Viknula si moje ime kao molbu.

Stavila sam prste u tebe, prvo jedan, onda dva, onda tri, pritisкала sam dok si ti grabila moje prste i pokušavala da dobiješ još više mene u sebi. Podigla si kukove prema mojim prstima ohrabrujući me da te jebem malo dublje, malo jače dok si brzo disala.

Moji prsti su pravili okir, svaki sa po jedne strane tvoje pičke. Moji palčevi su se igrali u tebi dok sam te gledala u oči.

I vrlo sporim, vrlo, vrlo sporim pokretom, sam se sagla i uzela tvoj klitoris usnama.

Tvoja leđa su se povila o auto dok su te moje usne okruživale. Moj jezik je palacao o tebe dok si punila moja usta. Držala sam te, moj dlan na tvom stomaku, sisala tvoj klitoris, nikada ne prestajući da ti gledam u oči. Uvukla sam prste u tebe opet, ali nije bilo dovoljno duboko, ništa ne bi bilo dovoljno duboko sve dok ne bih bila cijela u tebi, cijela zarivena duboko u tebe a moj jezik pulsirao ritam tvog klitorisa za koji znam da te je uzdizao sve više i više...

Gledala sam tvoje tijelo i vidjela da me gledaš, tvojim očima ništa nije promicalo dok ti se tijelo treslo, rastegnuto na haubi auta.

Vidjela sam da me gledaš.

To me je palilo više od svega.

Provukla si ruke u moju kosu i zastenjela, tvoja leđa izvijena jako dok je orgazam pulsirao kroz tebe. Moje tijelo se takođe napelo; svršila sam, a ti me još nisi ni dotakla...

Opet si se fokusirala na svijet oko sebe i vidjela kao te gledam, dok su moji prsti još uvijek izlazili i ulazili u tebe, polako.

Sjela si i uzela moje lice rukama. Tvoj jezik je skliznuo o moj i okusila si sebe na mojim usnama. Trljala sam usne o tvoje dok su se tvoji prsti povlačili ka otvoru mojih pantalona kako bi me uzela u ruke.

Otisla si se sa haube auta i skliznula rukama preko mog dupeta, gurajući moj džins ka dole. Pantalone su mi se spustile do članaka a ti si se spustila na koljena kako bi mi pomogla da skinem pantalone do kraja.

To je bila tvoja namjera, pretpostavljam.

Ti uvek imaš najbolje namjere, sigurna sam. Može li mi se zamjeriti što sam te malo dekoncentrisala?

Tvoja usta su bila toliko blizu mog dilda dok si petljala sa mojim pantalonama, pokušavala da ih skineš sa mene. Mirisala si tako dobro - ta božanstvena mješavina mošusa i žene. Još uvek sam mogla da ga osjetim dok sam probijala svoj put kroz tvoje usne.

Napuštajući skidanje mojih pantalona, ustremila si se napred, prelazeći jezikom preko glave stvari koja je sada postala dio mene. Tiho sam se oglasila i primakla, skoro da sam te izazivala, skoro da sam te preklinjala da lizneš ponovo.

Spustila si usta niže i počela polako i dugo da lizeš od baze dilda do vrha. Držala si me

u rukama i prelazila jezikom preko glave ponovo, vlažeći ga temeljno i ližući ga čitavom dužinom svog jezika.

Moji prsti su ti mrsili kosu.

Mogla sam te gledati dok si tako dole cijelu noć.

Moje oči su bile poluzatvorene, pratila sam svaki tvoj pokret. Uzela si me u usta, mjerila moj glavić jezikom i usnama i ustima, sisala lagano dok si me izvlačila iz usta, spuštala glavu kako bi me ponovo primila u usta. Uvijala si jezikom, varirala pritisak na dildo, varirala brzinu i gledala kako moje oči prate svaki pokret tvog jezika.

Pomjerala sam se, polako, sve dok tvoj potiljak nije dotakao stranu auta. Raširila sam ruke iznad tebe i nagla se naprijed rukama na auto kako bih imala oslonac. Ulazila sam u tvoja usta, opet i opet. Pogledala si ka meni i zamolila da te jebem u usta. Molim te - prošaputala si...

Moje oči su se zatvorile, na trenutak. Videla si to. Nasmješila si se.

Tada su moji kukovi počeli da se kreću, počela sam se pokretati unutar i van iz tvojih usta. Tvoje ruke su bile svuda - na mom dupetu, prelazile su preko mojih guzova, klizile između mojih nogu, igrale se sa mojim usnicama dok sam klizila niz tvoj jezik, opet i opet. Zgrabila si kaiševe mog strap-a čvrsto, objema rukama, zarivala nokte u mišiće mog dupeta, uvodila me dublje u svoja usta, opet i opet, povlačila si se nazad kako bi tu i tamo prešla jezikom preko glavića dok si gledala pravo u moje oči.

To je bilo tako dobro, ali nije bilo dovoljno. Klizila si ka gore uz moje telo, grizla me po koži kada si dolazila u kontakt sa njom svojim usnama sve dok se nisi podigla toliko da možeš da staviš svoj jezik među moje usne, tresući se od uzbuđenja.

Okrenula sam te, potražila sam tvoje grudi, trljala dlanove o tvoje bradavice. Ti dobro znaš kako su mi dlanovi osjetljivi. Tvoje ruke su prekrile moje i povukle moje ruke na dole, između tvojih nogu. Uzdahnula si i zastenjela i moji prsti su rastavili tvoju vlažnu pičku i kliznuli na tvoj klitoris.

Okrenula sam te preko, polako i podigla ti suknu preko leđa tako da je čitav tvoj donji dio tijela bio go. Moje ruke su se oslonile na auto. Raširila si noge, polako, širila si ih centimetar po centimetar a ja sam osjećala tvoj pogled na sebi.

Volim jebanje otpozadi.

To je jedan od najdubljih mogućih uglova.

Stala sam iza tebe dok su moji prsti klizili niz tvoju mokru pičku. Osjetila si kako se moj dildo pripija uz tebe i zadržala si. Izazivala sam te vrhom dilda, trljala ga o tebe ne dajući ti ono što hoćeš.

"Jebi me". Nisam sigurna da li si zamolila ili zapovjedila...

Ušla sam u tebe, polako. Osjetila sam kako se kaiševi pojasa zatežu o moje dupe...Mogla

si da osjetiš veličinu, tvrdoću sjedinjenu sa tvojom vlažnošću kako te puni unutra dok sam gurala dublje.

Stiskala si i opuštala mišiće oko mene, stezala me kao rukavica. Kretala sam se u tebi i sve što si ti mogla da uradiš je da se privijaš ka meni i da dahčeš. Nisi stenjala. Ovo je bio ritam koji mi je nedostajao. Ovdje, ovo mjesto, sa tobom između auta i mene koja te jebem otpozadi.

Okrenula si se i gledala me. Povukla si se nazad dok sam se igrala sa tobom, mjenjala brzinu, ulazila u tebe lagano u jednom momentu a već u drugom udarala u tebe brutalnom snagom. Zabacila si glavu. Stenjela si. Stenjela sam sa tobom, dodirivala ti vrat, tvoja povijena leđa, tvoju glavu na mom ramenu, tvoje dlanove pribijene na haubu auta...

Moj klitoris je gorio...Čula si kako stenjem iza tebe i zgrabila si moje međunožje kako bi ga mazila, trljala ga lagano potpuno prateći moja prodiranja u tebe. Moje ruke su mazile tvoje kukove, tvoje butine, tvoje dupe dok sam gurala u tebe opet i opet, mješala sitnim kružnim pokretima sa svakim prodorom.

Stala sam, odmakla se i okrenula te ka sebi. Gurnula sam te na haubu opet. Metal je bio hladan ispod tebe. Popela sam se na tebe, klizeći među tvoje noge i ulazeći u tebe.

Zgrabila sam tvoje ruke i podigla ti ih iznad glave samo jednom rukom dok sam drugu koristila da te spriječim da pomjeraš kukove. Moj jezik se susreo sa tvojim dok sam klizila dildom u tebe opet i opet.

Podigla si noge, obavila me njima oko struka i pomjerala se tako da me susretneš. Stenjela si dok sam se trljala o tebe, sitnim kružnim pokretima je moja pubična kost trljala tvoj klitoris od čega si zabacivala glavu unazad. Približavala si mi se, jednom, dvaput, tako silovito i napaljeno, naše kože prekrivene finim slojem znoja. Mogla sam te osjetiti u plućima. Mogla si da osjetiš kako ti dirujem klitoris, kako ga trljam pelvisom a tvoje noge još jače stežu moja leđa dok ti uvijaš svojim leđima i tresesh se u još jednom orgazmu.

Trajalo je čitavu vječnost. Prošlo je nevjerovatno mnogo vremena pre nego što je tvoje tijelo prestalo da se steže i opušta. Mogla sam da vidim kako ti se oči šire i kako se još uvek tresesh dok sam probijala u tebe jako, gurajući ka svom orgazmu.

Gurnula sam se u tebe, opet i opet dok si me čvrsto držala.

Zgrabila si mi ramena, tvoji prsti su stezali moju kožu dok sam opet ulazila u tebe.

Tvoja usta su opet srele moja, jezici su klizili jedan preko drugog dok su naša tijela udarala jedno o drugo...

I tu sam se probudila.

Potpuno napaljena...

JANUARSKA STRAST

PRIČA ZA NJU

Autorka: Lepa Sestra

Sedim u svojoj fotelji i pišem, slušam "Addicted to you", te reči od *Waldeck* me podižu, raspoložena sam za tebe, za dobar provod, da možda odem negde, da izađemo među ljude kako bi merili hrabrost naših dodira. Osećam da me preplavljuješ sa željom da se preputim strasvenim zagrljajima i telesnoj požudi. Jače je od mene, osećam puls između nogu, znam da si tu u blizini, nadam se da ćeš ti biti ta koja će prva prići, želim da ti prva posustaneš i priđeš mi. Neočekivani dodir tvojih nežnih prstiju koji su tek blago poput povetarca se naslonili na stranici mog vrata me je bacio u ambis. Takva reakcija u stomaku mi je zatvorila oči da te jače osetim. Osetila sam te fizički, taj prvi dodir posle toliko dugog iščekivanja je kao udar elektriciteta. Snaga moje želje da vodim strasnu ljubav sa tobom tog trenutka je gađalo moje srce da poskoči. Prsti su mi ostali paralisani na tastaturi, i onako zatvorenih očiju čekam da napraviš sledeći potez, umirila sam se u tom iščekivanju i osećam snagu u mom nategnutom disanju. Tvoji prsti su se spustili nežnije oko mog vrata. Držala si me tako želeći da umiriš moje disanje, ili pak pokreneš svoje da prati mene. Kada pomislim da sam uspela da te izbacim iz sistema misli dok pišem samo za tebe, posle takvog dodira znam da sam nadjačana. Slatki hormoni reaguju na tebe, ne mogu protiv sebe, ne želim ni da pokušam da se opirem tom procesu, ... ali želja je prejaka da je postala nepoznata i mami me u nepoznato da otkrijem sa tobom šta sve želja za nekim može da uradi, kuda da odvede, sa tobom želim da odem na taj put...oduvek me je nepoznato privlačilo, a ovo je još najslade. Bez straha predajem se osećanjima, čak šta više, želim da je što luđe, želim da igram sa vatrom u sebi. Tvoji prsti su me polako hipnotičkom moći spustili da se naslonim na naslon fotelje. Otvorila sam oči i ugledala te kako stojiš ispred mog vidokruga. Pogledala sam te u oči i videla da me želiš koliko i ja tebe. To me je još više osvojilo. Pod kontrolom te energije koja se nadvla nad nama, rukama sam počela da te zovem da mi sedneš u krilo, da mi pritisneš predeo butina koji se sve više grejao na pomisao da vodim ljubav sa tobom. Htela si isto, čak si me pretekla i sama se namestila u mom krilu želeći da sediš tako na meni samo u gaćicama i uskoj majici. Tvoje šake su našle moje i držala si me za ruke dok se nisi ugnezdila u mom krilu. Gnjavila si moje prste u svojim i namestila moje šake na tvoja bedra. Kroz misli su mi prošle toplotne struje, opila si me...sada te stvarno želim onako iskonski i primalno u isto vreme.

Polako si povelala moju ruku ispod tvoje majice i odvela sve do tvoje desne dojke. Osetila sam pod prstima glatkost tvoje kože i lepu dojku koja je ispunjavala moju šaku. Stegla sam lagano dok si uvela i drugu šaku do tvoje leve pune dojke, tada sam opustila blagi stisak i mazila tvoje grudi

osluškujući kako ti se bradavice krute pod mojim dodirima.

Stavila si svoje šake na moja kolena i jako suptilno pritisla svoju guzu na moje prepone. To je trenutak kada vladaš nadamnom, pratim te tiho da ne probudim dete koje spava (u mojoj glavi). I am overpowered! Mazila sam ti grudi sve dok se nisi upustila u prigušene zvuke uživanja. Gužvala si moju pažamu koja se sve više spuštala sa mojih kukova sa svakim tvojim pokretom dok si vršila pritisak na moje prepone i krilu. Ja nisam nosila gaćice, i ti si to znala kada si posegnula rukom iza sebe da progurraš ruku preko ruba moje pižame. Ušla si u topli mrak, tamo gde su moje prepone gorele u vatri dok si me trljala guzom u želji da me napališ i zavedeš. Osetila sam sa svakim tvojim polukružnim pokretom kukovima u mom krilu kako mi nešto raste iznutra. Pridigla si se u pravom trenutku i opkoračila me frontalno, povukla si moju pažamu nadole koja je ionako već ogolila moje telo. Stavila si prst u svoja usta, oblizivala ga i gledala me kako se mučim dok te žudim svim porama. Gledala sam u tvoje usne koju su se zacrvenele i kako klize uzduž tvog prsta koji je bio prekriven tvojim usnim fluidima, sijao se taj prst u mojim očima. Spustila si ga do tvojih gaćica u potrazi za svojom vlažnom malom vrelinom međunožja. Videla sam kako se prst snalazi iza tkanine tvojih gaćica, našla si svoje stidne usne i sada dražiš svoj klitoris. Prstić je išao kružnim pokretima po tvom klitoris. Jako sam se uzбудila, peklo me je iznutra sve, gorela sam za tobom, htela sam tada odmah da te uzmem životinjski, ali nisam smela...nisam se usudila da pokvarim užitak tog slatkog bola i užitak neočekivanog što dolazi. Bila je to tiha vatra koja me je držala da istrajem duže. Tvoj pogled se nije pomerio sa mojih očiju. Gledala si me i davala si mi ovaj poklon voajerstva. Gledala sam te nazad i tek polako uz mali napor počela da vidim sebe u tebi, da vidim šta mi tvoje oči poručuju. Bila si dobra prema meni, tvoje oči su mi govorile da želiš da budeš moja, da želiš da mi se daš i da jedva čekaš da preuzmem inicijativu. Osetila sam taj poriv u sebi. Želela sam da se tvoja trenutna dominacije pretoči u moju u sledećem spoju. Videla sam to u tvom skrivenom osmehu. Dirala si se uz jače uzbuđenje, pomerala u širem pokretu, a onda si podigla stopalo na jedan naslon fotelje. Tako si se piblizila meni i mom licu. Moje lice je bilo jako blizu tvojih gaćica i gledalo je na vlažan prstić koji te je mazio i pripremao za trans. Mučila si me ovim postupkom. Videla si to i sagla se da priljubiš vlažne usne na moje uzavrele nabubrela crvene usne. Osetila sam tvoj jezik kako je razmakao moje tople usne i našao moj mišić. Instantno sam osetila kako nam se jezici vole. Klizili si polako u transu jedan preko drugog, kao blago rvanje u toplom i mokrom. Ispustila si tvoj "Mhmm.." dok si me ljubila i ja sam bila zauvek osvojena. Morala sam da zatvorim oči. Odmakla si se za trenutak, dopalo ti se kako reagujem na tebe, a onda si mi dala tvoj prstić iz ribice, koji sam primila omamljeno. Vrhom tog prstića si nactrala

ivice mojih usana i ugurala u usnu toplinu koja je pokupila sve sokove tvoje intime sa kojim si me pričestila.

Tada si odlučila da mi skinješ majicu na bretele i otkriješ moj torzo. Poljubila si mi vrat, spustila se na kolena i sasvim odstranila donji deo odevnog predmeta. Raširila si mi noge, stiskala bedra svojim šakama i nestala u mojoj.... Osećala sam kako tvoj jezik draži moje stidne usne, kako klizi po njima gore dole i kako vrh tvog jezika provocira moje usnice. Opuštala sam se u mislima, htela sam da me nadražiš dok se ne uzdignem da te položim na pod i imam svoj ples sa tobom. Osetila sam kako me tvoj jezik otvara, bila si na ulazu i bila si na klitorisu kao *hot chocolate*, topla i slatka. Osetila sam nadmenost kako me osvaja, lizala si me sa sigurnošću tako znalački kuda me vodiš. Tvoj jezik me je doveo do želje da te uzmem sad i odmah, da ustanem i da te osvojim celim svojim telom, da uđem u tebe najdublje što mogu. Želela sam tu moć! Opet si me presrela na tom putu,...kao da me čitaš svaki put, ne znam da li želiš da me zbuniš ovom ljubavnom igrom ili samo da mi udovoljiš do određenog trenutka, da pomeriš moje granice i onda da me pustiš da te uzmem na moj način. Dohvatila si harnes i dildo koji je tu ležao u neposrednoj blizini spreman. Nisam to znala. Gledala sam te u divljenju i iščekivala sledeće. Gledala si me sa puno ljubavi u očima i počela da nameštaš dildo na meni. Pratila sam tvoje prste koji su nameštali kaiševe na mom telu, kako si stezala i kopčala stranice. Cimnula si me par puta da osiguraš kaiševe koji su bili priprijeti uz moju vrelu kožu. Navukla si klizavi prezervativ i šakom izmasirala dildo stežući ga čvrsto. Stavila si mi ruke oko vrata i opkoračila. Uzela sam dildo u svoje ruke i počela da ga trljam polako dole-gore masirajući da se ugrije. Dok sam trljala, osetila sam tvoju vlažnost i kapljice koje su pale na moje ruke. Pritisla si svoje grudi na moje, tražila sam te pogledom. Tvoj pogled je umirivao moj tako mirno i tako pohotno. Znala sam da me imaš pod svojim čarima. Spustila si se polako na dildo. Ušao je u tebe, stegla si me držeći me za glavu što bliže tvom vratu. Uzdah je bio dubok... Htela si da me tucaš tako, da me skroz preuzmeš pod svoje i razgališ da nemam kud, osim da se povinujem tvom davanju. Uzimala si dildo sve više u sebe, kao da sam mogla da osetim kako tvoja unutrašnjost steže moj nastavak. Osećala sam da me stežeš, da me masiraš, da me "muzeš",...kao da želiš da moje mleko poteče za tobom, da svršim duboko u tebi, da ubacim večno seme. U čvrstom zagrljaju dok sam te držala, dok si me jahala, osetila sam da je vreme došlo... Telo sa tamen počela da se preznojavaju, pore se otvorile pri unutrašnjoj toploti koja je htela da pohita napolje kroz kožu. Osetih udar velike energije, nisam više mogla da primam tvoju inicijativu, znala sam da pretičeš u meni akciju. Osetila sam da je došao trenutak kada si se predala da te uzmem pod svoje i dala mi da nas vodim dalje. Ponesena tom energijom, u čvrstom zagrljaju sam te podigla dok si me

stegla kao panda. Snaga se pobunila u meni, htela sam da te rasturim, adrenalin je proradio. Podigla sam nas sa lakoćom iz fotelje i spustila te na pod. Disala sam duboko, pogledala si me u odobravanju. Zнала sam da me želiš životinjski. Stegla sam zube, nagon se otrgao odmerenosti. Moji kukovi su se razigrali i u divljem ritmu sam utanjala u tebe. "Ahhaa..." Izleteo mi je zvuk... Oči su mi se izoštrile, nozdrve raširile, zubi su se stiskali. Gledala sam te pravo u oči, tvoja poluotvorena usta su stenjala, nešto si htela da mi kažeš, ali nisi stigla od naleta mog celog tela koje je ulazilo u tebe. U ritmu sam se gurala i pritiskala na tebe sve jače i jače. Zbacila sam ti ruke iza glave i nalegla svom težinom tela na tebe, tucajući te do kraja, dokle god sam mogla da doprem u tebe. Osetila sam puls u tvom stomaku i neko kretanje; moj stomak se priljubio na tvoj i počeo je da kliza po mokroj koži. Zarila sam lice u tvoju kosu i zakućala tvoje ruke mojim šakama za pod. Propinjala sam se na kolenima sve dublje u tebe. Zov divljeg me je obuzeo. Takvu želju za nekim još nisam iskusila. U trenutku sam se uplašila da te ne povredim, ali je tvoje telo poprimilo u potpunosti liniju mog tela koje ga je pritiskalo. Disanje mi je postajalo sve teže i brže, srce mi je kucalo divljački. Misli su mi se gubile u ovoj ekstazi. Moje šake su oslobodile tvoje prikovane za pod ruke i one su me odmah zagrlile. Tvoje dahtanje mi je ovlažilo uvo koje je čulo prigušene reči ljubavi "Ti si moja ljubav,...volim te zauvek...zauvek samo tvoja..."

Moj trbuh je počeo da se trza, spazma mišića je imala lančanu reakciju. Osećala sam da moja vatra podiže temperaturu mog tela do maksimuma. U ovoj agoniji osvajanja, brže bolje dosegnuh rukama da se oslobodim dilda koji je bio pričvršćen na meni. Duboko sam se zarila u tebi još jednom i oslobodila se. Pustila sam da ga tvoji unutrašnji mišići sami izbace iz tebe i dok je izlazio onako vreo kao beba koja se porada, osetila sam kako je tvoj klitoris očvrstnuo baš kao moj. Pulsirao je pod mojim prstima koji su ga napali. Htela sam da te dovedem do kraja. Spustila sam usne do tvog klitorisa i čekala da mi svršiš u usta. Tvoji prsti su se pridružili mojim na klitoris. Preuzela si inicijativu da mi svršiš u usta. Sada su moji prsti plivali u tvojim sokovima i zajedno sa tvojim prstima dirali tvoj nabubrela klitoris. Drhtala si mi, bila si blizu, moj jezik je upijao kao sunder svaku tvoju novu aromu. Pila sam te žedno i gladno. Telo ti je dolazilo do kulminacije kako si me stezala slobodnom rukom za moju slobodnu ruku. Bedra su ti zatrepirala, mišići počeli kontrakciju, svršavala si mi po jeziku,... po usnama. Obeležila si me! Popila sam te kao najlepše vino! Čula sam tvoj izdah i kako je tvoja šaka polako popustila, tako sam se ja polako dovela do tebe da te poljubim, da te poklopim mojim drhtavim telom. Kada je moje telo leglo preko tvog, mišići su nam se opuštali u slabim trzajima pulsirajući energijom koja je strujala. Pustili smo da novonastala fuzija uđe u naše kosti i bića.

LEZBEJKE I ŽENE DRUGAČIJE SEKSUALNE ORIJENTACIJE SU IZLOŽENE POLNO PRENOSIVIM INFEKCIJAMA

Žene koje imaju seks sa ženama (Women having sex with women - WSW) su podjednako izložene polno prenosivim infekcijama (PPI) kao i heteroseksualne žene. Po nedavno sprovedenom istraživanju WSW su zabeležile značajno veći stepen bakterijske vaginoze (BV), hepatitisa C i HIV-rizičnog ponašanja u odnosu na žene koje ne spavaju sa ženama. Pretpostavka da žene koje imaju seks sa drugim ženama nisu izložene riziku PPI je definitivno netačna. Žene ne bi trebalo da imaju pretpostavke u vezi rizika od seksualno prenosivih bolesti. Često, žene pretpostavljaju da ih seksualna aktivnost samo sa ženama štiti od PPI. U istraživanju koje je sprovedeno u Australiji na Odeljenju za seksualno zdravlje bolnice Alis Springs došlo se do uznemirujućih podataka u vezi žena koje spavaju isključivo sa ženama. Najveći broj slučajeva BV je pronađen kod ove grupe (10%), a i stopa hepatitisa B je bila veća. Osnovni je problem u tome što žene nisu svesne rizika i nemaju redovnu ginekološku negu. Za sada, smatra se da BV dosledno dominira kod lezbejskih parova. Jedno od uznemiravajućih otkrića je da žene i dalje ne traže Papanikolau test kod ginekologa. „Najčešći razlog je taj što su im ginekolozi rekli da nema potrebe za tim jer nemaju seks sa muškarcima,“ rekla je.

Istraživanja sprovedena u mnogim delovima sveta, kao i preliminarni rezultati Labrisovog istraživanja, pokazuju da se lezbejke, gej muškarci, biseksualne i transrodne osobe osećaju neprijatno da razgovaraju o svojoj seksualnosti sa zdravstvenim radnicima/ama, čak i kada je to u vezi sa njihovim zdravljem. Oni se plaše neprijateljske i homofobične reakcije i to se zaista i dešava. Iskustvo diskriminacije, lezbofobije ili osećanja da ste nevidljive kao lezbejka može značiti da možda nećete potražiti lečenje kada vam je to potrebno. Zdravstveni/e radnici/e nisu imuni/e na predrasude. Predstavljeni pregled pokazuje da nema dovoljno znanja i senzibilisanosti za specifične potrebe lezbejki i LGBT osoba uopšte. Naročito su zabrinjavajući neki rezultati u vezi sa interakcijom lezbejki i biseksualnih žena sa ginekolozima/škinjama i psiholozima/škinjama: u onim slučajevima gde seksualna orijentacija ima jasan uticaj na zdravlje, pacijentkinje ne otkrivaju svoju seksualnu orijentaciju, a zdravstveni/e radnici/e automatski podrazumevaju heteroseksualnost svojih pacijentkinja.

Nedostatak studija o lezbejskom zdravlju pokazuje odbijanje institucija da prihvate da lezbejke mogu imati različite zdravstvene potrebe od heteroseksualnih žena. U polno prenosive infekcije koje se mogu prenositi lezbejskim seksom spadaju:

- alergijski vaginitis
- bakterijski vaginitis
- hlamidija
- gonoreja
- hepatitis
- herpes genitalna infekcija

- HIV/SIDA
- humani papiloma virusi (HPV)/ kondilomi/genitalne bradavice
- pelvična inflamatorna bolest (PID)
- stidne vaši
- šuga
- sifilis
- trihomonijaza
- gljivična infekcija

Saveti za siguran seks

Vlažni poljupci: sigurni su ukoliko ne postoji posekotina, ranica u ustima ili krvarenje iz desni. (Pošto operete zube i očistite ih zubnim koncem, sačekajte najmanje pola sata pa se ljubite.) Krv, a ne pljuvačka, sadrži virus.

Dodirivanje grudi Vaše ljubavnice je bezopasno. Možete da ih ližete, sisate, ljubite, čak i grickate ali samo da ne dođete u kontakt sa krvlju ili mlekom iz dojke. Masaža, suvi poljupci, masturbacija i trljanje telo uz telo su sigurni.

Stavljanje prstiju u vaginu Vaše ljubavnice može biti riskantno. Da biste bile sigurne, koristite lateks rukavice. Ako koristite lubrikant, neka to bude lubrikant na vodenoj bazi (lubrikanti na uljnoj bazi, kao što je vazelin i losion za ruke, mogu oštetiti latex).

Ranice ili posekotine na Vašim prstima, u ustima ili u vagini, a takođe i kod Vaše ljubavnice, povećavaju rizik od ulaska virusa u Vaše telo. Ako dodirujete njenu vaginu, a potom Vašu, ili obrnuto, možete da prenesete virus. Zato obavezno koristite rukavice!

Kontakt sa menstrualnom krvlju je veoma riskantan. Ako je ona inficirana, njena menstrualna krv (kao i sva ostala krv) će sadržavati veliki broj virusa u sebi.

Oralni seks sa ženom je riskantan, naročito ako ona ima menstruaciju. Da biste bile sigurne, preko njene vulve (genitalne regije) stavite plastičnu foliju. To će sprečiti da njene telesne tečnosti dođu u dodir sa Vašim ustima. Latex dam, naziva se i dental dam, je proizvod namenjen za siguran oralni seks sa ženom.

Seks igračke su same po sebi sigurne, ali je rizično deliti ih. Ako koristite dildoe ili vibratore zajedno, pokrijte ih kondomom i to svaki put novim kada ih koristi druga osoba.

Začeće može biti rizično, takođe. Ako imate seks sa muškarcem ili Vam muškarac donira sperm, budite sigurni da su njegovi HIV testovi negativni najmanje šest meseci posle njegovog poslednjeg (rizičnog) odnosa. (Sve licencirane banke sperme u svetu svoje donatore redovno testiraju.)

SM praksa je sigurna ukoliko se ne proliva krv. Ako radite pirsing jedna drugoj, morate dezinfikovati iglu ukoliko koristite istu, ali je najbolje da koristite nove sterilisane igle svaki put. Koristite svoje brijace ako brijete jedna drugu. Nemojte dozvoliti da urin ili feces druge osobe ulazi u Vaše telo.

Preuzeto sa sajta: www.labris.org.yu iz različitih tekstova u okviru rubrike **Žensko zdravlje**.

Prevoditeljke: Danijela Živković, Majda Puača i Nataša A.S.

DŽODI FOSTER VEĆ 14 GODINA U VEZI SA ŽENOM

Džodi Foster napokon je priznala da je lezbejka, te tako okončala dugogodišnja nagađanja o njenoj seksualnoj orijentaciji.

VEZA Pre nekoliko dana, poznata glumica primila je nagradu Woman in Entertainment, a u emotivnom govoru zahvalila je "prekrasnoj Sindi, koja je uz mene uz dobro i loše". Džodi i Sindi Bernard, filmski producent, u vezi su već 14 godina. Upoznale su se na setu filma "Sommersby" 1993. godine, i zajedno odgajaju dva sina, Čarlsa (9) i Kita (6) u zajedničkom domu u Malibuu.

Motiv Džodinog priznanja možda leži u govorkanjima da više neće glumiti, već preuzeti rediteljsku palicu, pa oseća manji pritisak na karijeru. Drugi nagađaju da se možda bojala uticaja na karijeru - poznatoj glumici Elen De Dženeris emisija je skinuta s programa nakon što je priznala da je lezbejka. Kako god, reakcije seksualnih manjina su pozitivne. "Nisam mislila da ću doživeti ovaj dan. Možda je to napravila zato što joj deca odrastaju i ne želi da misle da je loše biti gej. Kakvi god razlozi bili, neopisivo nam je drago što je Džodi smogla hrabrost da bude iskrena prema sebi", napisala je Ketii Beldž na web stranici Lesbian Life.

24 sata - 12.12.2007.

UDAJE SE MIRANDA

IZ SERIJE "SEKS I GRAD"

Glumica koja tumači lik Mirande Hobs iz serije, a uskoro i filma "Seks i grad", planira venčanje sa partnerkom Kristin Marinoni, prenose američki tabloidi.

Sintija Nikson (42) nedavno je otkrila da se 2006. godine podvrgla lečenju od raka dojke, i da joj je to pomoglo da odredi prioritete u svom životu.

Svoju partnerku Kristin, upoznala je sedam meseci nakon što je raskinula vezu dugu 15 godina sa Denijem Mozesom, sa kojim ima dvoje dece.

Za razliku od mnogih holivudskih zvezda, koje svoje venčanje zakazuju za letnje mesece, na egzotičnim plažama, zvezda serije "Seks i grad" čeka jesen.

"Sintija i Kristin žele tihu ceremoniju u Vermontu. Planiraju da pozovu samo najbliže, i nadaju se da će crveno jesenje lišće samo doprineti romantičnoj atmosferi" kaže izvor lista "National enquirer".

(MONDO)

THE L WORLD ĆEMO GLEDATI I 2009.

Showtime je odlučio snimiti posljednju, šestu sezonu lezbijske serije The L Word. Tako ćemo početkom sljedeće godine gledati osam finalnih epizoda jedne od najdužih serija te televizijske mreže koje će se, kao i dosad, snimati ovoga ljeta. Autorica i izvršna producentica Ilene Chaiken najavila je tu sezonu kao "još interaktivniju, budući da će u razvoju priče sudjelovati i fanovi".

"To nipošto nije kraj The L Worda," dodala je. "Brand i internetska stranica OurChart.com će živjeti i dalje, okupljajući lezbijke iz svih dijelova svijeta, kao trajni podsjetnik na naša postignuća".

U pet sezona, serija The L Word je stekla strastvene obožavatelje diljem svijeta, dobila je nagradu udruge GLAAD te brojne pohvale kritičara,

a može se pohvaliti i gostovanjima slavnih redateljica i glumica. Popularnost je stekla i u Second Lifeu, kroz razne internetske stranice i blogove vjernih gledatelja, a s vremenom je The L Word postao i brand pod čijim se imenom proizvode parfemi, nakit i knjige.

www.thelwordonline.com / Tamara - CroL

DŽODI FOSTER VEĆ DVE GODINE U VEZI SA DRUGOM ŽENOM

Oskarovka Džodi Foster je prilikom raskida 14-ogodišnje veze sa partnerkom Sidni Bernard imala vezu sa drugom ženom. Fosterova je na snimanju filma The Brave One 2007. upoznala scenaristkinju Sintiju Mort i zaljubila se, izveštava magazin National Enquirer.

Vesti o raskidu sa Bernardovom su potresle industriju, a sada ovaj magazin „ekskluzivno“ objavljuje da par i dalje nelagodno živi pod istim krovom, iako je veza gotovo uništena. One su zajedno odgojile dva sina, Čarlsa kome je 9 i Kita kome je 6 godina. Otac ovih dečaka nikad nije javno identifikovan.

Novine još navode da je Sintija Mort scenaristkinja i producentkinja koja je radila na serijama poput Vil & Grejs i Rozen.

Da podsetimo, Džodi Foster je tek decembra prošle godine obelodanila svoju vezu sa Bernardovom na jednoj dodeli nagrada.

23. 05. 2008.

Izvor: www.pinknews.co.uk

Prevod: Majda Puača

Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava osnovana je u Beogradu 1995. godine, a nastala je iz gej i lezbejskog lobija – Arkadija koji je osnovan 1990. godine, takođe u Beogradu. Labris je organizacija koja smatra pravo na različito seksualno opredeljenje jednim od osnovnih ljudskih prava i radi na eliminaciji svih vrsta nasilja i diskriminacije nad lezbejkama i ženama drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne. Labris stremi ka zajednici zasnovanoj na pravdi i jednakosti u kojoj ljudska bića bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju, identitet i druge razlike mogu živeti ponosno pod potpunom zaštitom i afirmacijom njihovih ljudskih prava.

Ciljevi Labrisa:

1. Osnajivanje lezbejki i žena drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne da prihvate svoj identitet, kao i pružanje podrške za život sa tim identitetom u današnjem društvu.
2. Promocija prava na lezbejsku egzistenciju i smanjenje homofobije u javnosti.
3. Saradnja na nivou mreže sa lezbejskim i drugim LGBTIQ organizacijama u Srbiji, regionu i međunarodnim organizacijama.
4. Rad na promeni zakonodavstva kojim bi se uvažila prava istopolno orijentisanih osoba
5. Lobiranje nevladinih i vladinih organizacija i institucija da prihvate lezbejska prava kao važan deo korpusa ljudskih prava.

LABRIS INFO CENTAR

Labris info telefon – na kojem se svakodnevno možete informisati o dešavanjima i aktivnostima na promociji LGBT prava u Srbiji i šire. Info telefon (011) 3347-401 otvoren je svakog radnog dana od 09h do 17h. Labris Info centar vam nudi:

- biblioteku sa naslovima na srpskom i engleskom jeziku o različitim temama koje se tiču LGBT populacije
- videoteku sa preko 200 filmova o različitim temama koje se tiču LGBT populacije
- savetovalište – ako želite sa nekim da porazgovarate o svojim iskustvima i osećanjima, na raspolaganju vam je stručnjakinja psihološkinja.

Telefon savetovališta je 062/1655-494, a zakazivanje razgovora utorkom i petkom od 15h do 17h, što možete uraditi i putem e-maila: lez_savet@gmail.com

- predložimo vam da posetite naš veb-sajt (www.labris.org.yu) koji sadrži mnoštvo informacija koje se tiču lezbejskih prava i egzistencije
- Labris Resurs centar za žene gde možete besplatno koristiti internet i družiti se u okviru brojnih dešavanja tokom godine – projekcije filmova, radionice, večeri poezije, izložbe...

LABRISOV EDUKATIVNI PROGRAM

Od samog osnivanja realizovale smo mnogobrojne aktivnosti. Organizovale smo veliki broj seminara, radionica, konferencija i druženja na kojima su istopolno orijentisane devojke i žene iz Srbije i Crne Gore, sa prostora bivše Jugoslavije, kao i iz celog sveta, imale prilike da se sretnu, informišu, edukuju i osnaže u svom identitetu.

Cilj edukativnog programa je informisanje svih onih koji rade u javnoj sferi o pravima istopolno orijentisanih osoba, razvijanje i jačanje saradnje sa nevladinim organizacijama za ljudska prava, objektivno i odgovorno medijsko izveštavanje i senzibilisanje stručnjaka i stručnjakinja iz institucija za rad sa lezbejskom i gej populacijom. Na taj način želimo da stvaramo sigurno društveno okruženje, bez homofobije i nasilja nad istopolno orijentisanim osobama.

Edukativni program u cilju stvaranja mreže organizacija i osoba koje bi zajednički radile na promociji lezbejskih ljudskih prava. U okviru ove mreže ostvarile smo saradnju sa medijima, ženskim i nevladinim organizacijama za ljudska prava, saradnja sa psihološkinjama i psiholozima koje/i su zaposlene/i pri institucijama, kao i sa predstavnicama/predstavnicima vlasti, ombudsmanima i političkim partijama.

Edukativni program prati i izdavanje publikacija koje su zbirke tekstova o lezbejskoj i gej populaciji, a usklađene su sa potrebama grupe sa kojom saradjujemo. Putem publikacija želimo da prikupimo i podelimo što više informacija o temama koji se odnose na lezbejsku i gej populaciju i diskriminaciju, kako u Srbiji, tako i u drugim državama.

PRAVNO SAVETOVALIŠTE

Od ovog meseca Labris će započeti još jedan projekat/program - besplatna pravna pomoć za LGBT osobe. Savetovalište će raditi jednom (ili dva put-treba da se dogovorimo) nedeljno i obuhvataće telefonsku i individualnu podršku.

Pravne informacije, savete, i pisanje podnesaka. Radujemo se što ćemo moći da naš rad sa korisnicima proširimo još jednom važnom aktivnošću.

tel. 011 3341 855, e-mail: prava@labris.org.yu

JAVNO ZAGOVARANJE I LOBIRANJE

Jedan od osnovnih ciljeva Labrisa je rad na promeni zakonodavstva kojim bi se uvažila prava istopolno orijentisanih osoba, tj. lobiranje nevladinih i vladinih organizacija da prihvate lezbejska prava kao deo ljudskih prava. U tom smislu, Labris sprovodi sledeće aktivnosti:

- organizovanje javnih aktivnosti i manifestacija u cilju promocije prava na seksualnu orijentaciju kao osnovnog ljudskog prava
- lobiranje za usvajanje antidiskriminatornih zakona koji štite prava istopolno orijentisanih osoba
- predlaganje amandmana na postojeće zakone i predloge zakona
- saradnja sa domaćim i stranim LGBTTIQ organizacijama i nevladinim organizacijama za ljudska prava
- realizacija medijskih kampanji koje povećavaju vidljivost LGBTTIQ populacije
- saradnja sa državnim institucijama i demokratski orijentisanim političkim partijama i njihovo informisanje o položaju LGBTTIQ populacije
- uvid u rad elektronskih i štampanih medija, tj. reagovanje na neadekvatno izveštavanje/pisanje o istopolno orijentisanim osobama
- izrada godišnjeg izveštaja o položaju LGBTTIQ populacije u Srbiji

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava Beograd, Srbija
tel: 011 3347401, 011 3341855, tel/fax: 011 3225065
e-mail: labris@labris.org.yu, web: www.labris.org.yu

lektura i korektura: Marija Savić | Aleksandra Rašić | uredila: Marija Savić | tehničko uređenje: Adorjan Kurucz | štampa: Standard 2, Beograd | tiraž: 500
Beograd, 2008

Ova publikacija objavljena je u saradnji sa

Astraea Lesbian Foundation
For Justice

filia
die frauenstiftung.

Heart & Hand Fund

Swedish Helsinki Committee
for Human Rights

U.S. ORGANIZATION FOR HUMAN RIGHTS | U.S. NATIONAL ENDOWMENT FOR HUMANITIES

S'GRID RAUSING
TRUST